

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
STRATEGINIO VALDYMO IR POLITIKOS FAKULTETAS
POLITIKOS MOKSLŲ KATEDRA

ALDONA LAUMELYTĖ

**EUROPOS SĄJUNGOS STRUKTŪRINĖS POLITIKOS
LIETUVOJE IR LENKIJOJE LYGINAMOJI ANALIZĖ**

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas
Doc.dr. Vladislav B. Sotirovič

Vilnius, 2009

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
STRATEGINIO VALDYMO IR POLITIKOS FAKULTETAS
POLITIKOS MOKSLŲ KATEDRA

EUROPOS SAJUNGOS STRUKTŪRINĖS POLITIKOS LIETUVOJE IR LENKIJOJE LYGINAMOJI ANALIZĖ

Europos Sąjungos politikos ir administravimo magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 62603S203

Vadovas

..... Doc.dr. Vladislav B. Sotirovič
(parašas)
2009 12

Recenzentas

.....

(parašas)

2009 12

Atliko ESAmn8–02 gr. stud.

.....A. Laumelytė

(parašas)

2009 12

MYKOLAS ROMERIS UNIVERSITY
FACULTY OF STRATEGIC MANAGEMENT AND POLICY
DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE

ALDONA LAUMELYTĖ

**EUROPEAN UNION STRUCTURAL POLICIES IN
LITHUANIA AND POLAND COMPARATIVE
ANALYSIS**

Final master work

Supervisor
Doc.dr. Vladislav B. Sotirovic

VILNIUS, 2009

SANTRUMPOS

Europos Sąjunga – ES

Nacionalinis plėtros planas – NPP

Lietuvos 2004–2006 m. bendrasis programavimo dokumentas – BPD

Europos regioninės plėtros fondas – ERPF

Europos socialinis fondas – ESF

Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas – EAGGF

Teritorinių statistinių vienetų nomenklatūra – NUTS (pranc. *Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques*)

TURINYS

ĮVADAS.....	9
1.1. Struktūrinės politikos tikslai ir jos įgyvendinimas.....	11
2. ES STRUKTŪRINIAI FONDAI	17
2.1. Struktūrinių fondų įgyvendinimas	19
2.2. ES struktūrinių fondų 2007–2013 m. paramos lėšų panaudojimas.....	21
3. STRUKTŪRINIŲ FONDŲ PANAUDOJIMO ES ŠALYSE LIETUVOJE IR LENKIJOJE ANALIZĖ.....	28
3.1. Struktūrinė politika ir jos raida Lietuvoje.....	28
3.1.1. Struktūrinių fondų valdymas ir įgyvendinimas Lietuvoje.....	29
3.1.2. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategija	31
3.2. Struktūrinės politikos įgyvendinimas Lenkijoje	34
3.2.1. Nacionalinė strateginė informacinė struktūra (NSIS).....	35
3.2.2. Struktūrinių fondų valdymas Lenkijoje.....	38
3.4. ES struktūrinės politikos 2007–2013 m. Lietuvoje ir Lenkijoje palyginimas	45
3.5. Lietuvos ir Lenkijos politikų ir valstybės tarnautojų nuomonių palyginimas.....	48
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	56
LITERATŪRA.....	58
ANOTACIJA	62
ANOTACIJA ANGLŲ KALBA.....	63
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA.....	64
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA	66
PRIEDAI	68

PRIEDAI

1 PRIEDAS	69
2 PRIEDAS	70
3 PRIEDAS	71
4 PRIEDAS	72
5 PRIEDAS	73
6 PRIEDAS	74
7 PRIEDAS	75
8 PRIEDAS	80
9 PRIEDAS	85
10 PRIEDAS	86
11 PRIEDAS	87

LENTELĖS

1 lentelė. Reglamentuotas gyventojų skaičius kiekviename statistiniame regione	14
2 lentelė. 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos paskirstymas tarp investicinių sričių	27
3 lentelė. Bendrojo vidaus produkto augimas 1997–2008 metais Lietuvoje ir Lenkijoje, palyginti su ES BVP.	28
4 lentelė. Lėšų Lenkijai iš ES paskirstymas pagal veiklos programas	37
5 lentelė. Atsakomybės paskirstymas tarp institucijų Lenkijoje	45
6 lentelė. Orientacinis lėšų pasiskirstymas valstybėms narėms 2007–2013 metais (mln. eurų).....	46

PAVEIKSLAI

1 pav. Bendrasis vidaus produktas vienam gyventojui Lietuvoje pagal apskritis (tūkst. litų).....	23
2 pav. Bendrojo vidaus produkto kitimas Lietuvoje 2002–2009 m. (mln. litų).....	24
3 pav. Bendrojo vidaus produkto kitimas Lenkijoje 2002–2008 m.	24
5 pav. 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos Lietuvoje administravimo schema.	29
6 pav. Lietuvos 2007–2013 metų ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijai konvergencijos tikslui įgyvendinti naudojamos programos.	31
7 pav. Lėšos Lietuvai iš ES struktūrinių fondų 2007–2013 metais (tūkst. Lt).....	31
8 pav. Lėšų Lietuvai iš ES struktūrinių fondų 2007–2013 metais pasiskirstymas pagal finansavimo statusą (tūkst. Lt).	33
9 pav. Lėšų Lenkijai iš ES procentalus paskirstymas pagal veiklos programas.	38
10 pav. 1 klausimas. Kaip Jūs įvertintumėte esamą padėtį kiekvienoje iš šių sričių? Lietuvos respondentų nuomonė (A), Lenkijos respondentų nuomonė (B).	49
11 pav. 2 klausimas. Kokius lūkesčius Jūs siejate su artimiausiais 12 mėnesių: ar artimiausi 12 mėnesių, Jūsų manymu, bus geresni, blogesni ar tokie pat, kalbant apie ...? Lietuvos, Lenkijos respondentų nuomonių palyginimas.....	50
12 pav. 13 klausimas. Kaip manote, kokiai politikos sričiai turėtų būti skiriamas didesnis dėmesys Lietuvoje/Lenkijoje?	51
13 pav. 14 klausimas. Prašau pasakyti apie kiekvieną iš šių sričių, ar, Jūsų manymu, daugiau sprendimų šioje srityje turėtų būti priimama Europos Sąjungos lygiu, ar atvirkščiai, mažiau sprendimų turėtų būti priimama Europos Sąjungos lygiu? Lietuvos respondentų nuomonė (A), Lenkijos respondentų nuomonė (B).	52
14 pav. 12 klausimas. Kurioms dviem iš šių priemonių Europos Sąjunga turėtų teikti pirmenybę, siekdama padėti žmonėms įveikti finansinės ir ekonominės krizės pasekmes?.....	53

IVADAS

Tyrimo objektas. ES struktūrinių fondų valdymo 2007–2013 m. Lietuvoje ir Lenkijoje priemonės.

Temos aktualumas. ES yra didžiausia pasaulyje tarptautinė organizacija, kurios pagrindinis siekis yra glaudesnė ekonominė ir politinė sanglauda, padedanti užtikrinti gerovę ES piliečiams. ES šiuo metu vienija 27 valstybes, todėl skirtumai tarp šalių narių yra neišvengiami. Pagrindinis ES struktūrinės politikos tikslas ir yra sumažinti skirtumus tarp ES regionų. ES struktūriniai fondai yra struktūrinės politikos finansavimo priemonė, kuria ES siekia padėti sunkumus išgyvenantiems regionams prisitaikyti prie besikeičiančių ekonominių ir socialinių sąlygų. Europos šalys struktūrinę politiką suvokia kaip vieną patraukliausių narystės ES siekių, nes tai yra siejama su didžiulėmis išmokomis iš ES struktūrinių fondų. Papildomi pinigai skiriami investicijoms į aplinkos apsaugą, gamybos, infrastruktūros bei žmogiškųjų išteklių plėtrą ir t.t. Remiantis esamų šalių patirtimi, struktūrinės politikos įtaka Lietuvai, Lenkijai ir kitoms naujoms ES šalims neabejotinai turėtų būti teigiama, tačiau šių fondų panaudojimas yra planuojamas ir priklauso nuo pasirengimo įgyvendinti struktūrinę politiką bei valdyti ES struktūrinių fondų teikiamą paramą.

Temos svarbumas. Temos pasirinkimo motyvaciją pirmiausia nulėmė tai, kad šiandien, įpusėjus 2007–2013 m. programiniam periodui, Lietuvoje vis dar pastebimas didžiulis susidomėjimas ES struktūrine politika, jos teikiamomis galimybėmis. Struktūrinių fondų nauda visuomenei buvo pateikiama kaip bene pagrindinis stojimo į ES motyvas ir šalies gerovės augimo ateityje šaltinis. Tačiau buvo labai mažai informuojama apie tai, kad ši parama pasieks šalį tik tuo atveju, jei bus tinkamai pasiruošta struktūrinių fondų įgyvendinimui. Tam pasiekti turi būti suformuoti pakankami administraciniai ir finansiniai gebėjimai. Panaši situacija buvo/yra ir kaimyninėje Lenkijoje, todėl šio darbo rezultatuose reikėtų atkreipti dėmesį į Lietuvos ir Lenkijos pasiruošimą įgyvendinti struktūrinę politiką bei teikiamos paramos valdymą.

Mokslinio darbo problema. Kaip netinkamas ES struktūrinių fondų teikiamos paramos valdymas įtakoja ES struktūrinės politikos įgyvendinimą Lietuvoje ir Lenkijoje?

Tiriamąojo darbo tikslas.

- Išanalizuoti ir įvertinti Lietuvoje ir Lenkijoje ES struktūrinių fondų valdymo priemonės.

Tiksliui pasiekti keliami tokie **uždaviniai**:

- pateikti ES struktūrinės politikos, struktūrinių fondų sampratą teoriniu aspektu bei atskleisti ES struktūrinės politikos istorines ištakas ir turinį,

- ištirti Lietuvos ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijoje ir Lenkijos nacionalinėje strateginėje informacinėje struktūroje išskirtas struktūrinių fondų valdymo galimybes, pasirinktus prioritetus ir priemones,

- parengti Lietuvos ir Lenkijos politikų ir valstybės tarnautojų nuomonių palyginimą.

Hipotezė. Lietuva ir Lenkija nėra pakankamai pasirengusios įgyvendinti ES struktūrinę politiką ir valdyti ES struktūrinių fondų teikiamą paramą.

Šaltiniai. Analizuojant pasirinktą mokslinio tiriamojo darbo temą, remiamasi Lietuvos Respublikos, Lenkijos Respublikos ir ES norminiais aktais. Nagrinėjant teisės aktus, išrinkti dominuojančių sąvokų apibrėžimai. Mokslinis tiriamasis darbas neapsiriboja tik lietuviško modelio analize – lyginama su kita šalimi. Taip pat naudojamos Lietuvos, Lenkijos ir kitų užsienio institucijų paskelbta informacinė medžiaga: Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Lietuvos ir Lenkijos paramą administruojančių institucijų, oficialiuoju Europos Sąjungos ir kitais interneto tinklalapiais.

Darbe naudojami **tyrimo metodai**: dokumentų ir mokslinės literatūros analizė, Lietuvos ir Lenkijos politikų ir valstybės tarnautojų, įmonių, pasinaudojusių struktūrinių fondų parama, darbuotojų nuomonių apklausa, statistinių kiekybinių ir kokybinių duomenų analizė.

Struktūra. Darbą sudaro įvadas, trys dalys, kurios dar smulkinamos į potemes, išvados, literatūros sąrašas, anotacija, santrauka lietuvių ir užsienio kalbomis, 11 priedų, 5 lentelės ir 14 paveikslų.

1. Pirmoje dalyje atskleidžiama struktūrinės politikos istorinė raida, tikslai ir įgyvendinimas.

2. Antroje dalyje atskleidžiama struktūrinės politikos esmė – struktūriniai fondai, jų funkcijos, principai, paramos panaudojimas.

3. Trečioje dalyje analizuojamas ES struktūrinių fondų valdymas ir įgyvendinimas Lietuvoje ir Lenkijoje, vadovaujantis Lietuvos Respublikos, Lenkijos Respublikos ir ES teisine baze bei ES struktūrinės paramos panaudojimo strategija ir Lenkijos Nacionaline strategine informacine struktūra. Apžvelgiama Lietuvos ir Lenkijos politikų ir valstybės tarnautojų nuomonė apie šalies buvimą ES nare, pokyčius šalyse.

4. Išvadose, kurios sudaro baigiamąją dalį, pateikiami pagrindiniai baigiamieji aspektai bei svarbiausios rekomendacijos.

1. ES STRUKTŪRINĖ POLITIKA

1.1. Struktūrinės politikos tikslai ir jos įgyvendinimas

Europos Sąjunga yra didžiausia pasaulyje tarptautinė organizacija, kuri unikali tuo, kad vienija 27 valstybes ir daugiau kaip 490 milijonų gyventojų. Pagrindinis jos siekis yra užtikrinti taiką, gerovę ir laisvę savo piliečiams. Ši valstybių asociacija siekia glaudesnės ekonominės ir politinės integracijos. Stengiasi užtikrinti taiką – kovoja su nusikalstamumu ir terorizmu – bei stabilumą Europoje.

1965 m. ES šalys įsteigė institucijas, kurios gali valdyti ir kurti teisę ES:

- „Europos Parlamentas (atstovauja Europos žmonėms);
- Europos Sąjungos Taryba (atstovauja šalių vyriausybėms);
- Europos Komisija (atstovauja bendriems ES interesams).“¹

Dėl šių institucijų keliavimas po ES tapo laisvas, atsirado sienų nevaržoma prekyba, bendra valiuta (euras). ES piliečiai gali džiaugtis saugesniu maistu, švaresne aplinka, pigesniais telefonų skambučiais, galimybėmis mokytis užsienyje ir t. t.

Nuo pat susikūrimo Europos Sąjunga nuolat plečiasi ir yra pasirengusi priimti kiekvieną Europos valstybę, atitinkančią demokratinis, politinius ir ekonominius narystės kriterijus. „Kiekvienos naujos narės priėmimo sutartį turi vienbalsiai patvirtinti visos valstybės narės.“²

1957 m. Romos sutartimi Belgija, Italija, Liuksemburgas, Nyderlandai, Prancūzija, Vakarų Vokietija sukūrė Europos Ekonominę Bendriją (EEB). 1973 m. prie EEB prisijungė ir kitos valstybės, t. y. Airija, Danija, Jungtinė Karalystė. Šiuo metu ES narėmis yra 27 Europos valstybės. Narystės šioje sąjungoje siekia dar trys šalys kandidatės, tai – Kroatija, Makedonija ir Turkija.

Socialinių ir ekonominių skirtumų tarp Europos regionų buvo visada, dar labiau jie išryškėja šalims įstojus į valstybių asociaciją – ES. Šių skirtumų sumažinimas yra vienos iš ES politikos dalių tikslas. ES struktūrinė politika apima regioninę politiką ir kai kuriuos socialinės politikos bei bendrosios žemės ūkio politikos aspektus. Jos tikslas – mažinti ekonominio ir socialinio išsivystymo lygio atotrūkį tarp ES narių, teikiant finansinę paramą ir koordinuojant regioninę politiką. Struktūrinės politikos ištakos prasideda ES regioninėje politikoje, kurios pagrindinis tikslas tuo metu buvo kuo labiau sumažinti regioninius skirtumus. Regioninės politikos formavimasis prasidėjo 1957 m., tačiau ES regioninės politikos finansavimo instrumentas – Europos regioninės plėtros fondas – atsirado tik 1975 m.

Struktūrinės politikos istorijoje galima išskirti 3 pagrindinius etapus:

- pirmasis – 1957–1974 m. – ekonominės ir socialinės politikos nebuvimas;
- antrasis – 1975–1988 m. – Europos regioninės plėtros fondo įkūrimas;
- trečiasis – 1989–1999 m. – struktūrinių fondų reforma.

¹ 12 pamokų // Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras, 2007.– 10 p. – ISBN 92-79-02871-5

²Tas pats

Regioninė politika nebuvo numatyta Romos sutartyje. Sutartyje buvo paminėtas tik „harmoningos plėtros“ tikslas ES veikloje ir atsilikusios „kaimo vietovės“.

ES nuo 1957 m. sukūrė bendrą rinką, taip siekdama užtikrinti šalių narių vystymąsi ir sumažinti išsivystymo skirtumus tarp tam tikrų regionų. Be to, Romos sutartis numatė Europos socialinio fondo įsteigimą, skirtą užimtumui skatinti Bendrijos teritorijoje, tačiau, atsižvelgiant į mažą nedarbo lygį, fondo vaidmuo 1950 m. buvo ribotos svarbos. „1972 m. vykusio Paryžiaus konferencija išskėlė pagrindinį tikslą – panaikinti regioninius skirtumus, nes pastarieji gali sužlugdyti bendros rinkos ateitį. Vis dėlto Bendrijos 1973 m. pasiūlyta regioninė politika buvo veikiau pagalbinio pobūdžio, palyginti su nacionalinėmis, ir jų nepakeitė.“³

1975 m. ES valstybės narės įsteigė Europos regioninės plėtros fondą. Plečiantis ir didėjant Europos integracijos procesui ES vis daugiau dėmesio kreipė į savo vidinę ekonominę ir socialinę sanglaudą. Vis didesnę reikšmę įgavo ES sanglaudos politika ir jos pagrindiniai instrumentai – ES struktūriniai fondai.

„1986 m. Vieningos Europos aktas padeda pagrindą tikrai sanglaudos politikai, kuri buvo skirta palengvinti bendrosios rinkos našta pietinėms valstybėms ir kitiems prastesnėje padėtyje esantiems regionams.“⁴ Europos Komisija paliudijo, kad integracijos procesas tik paspartins išsivysčiusių šalių plėtrą ir taip išryškins regioninius skirtumus. „Todėl Europos Komisija pasiūlė peržiūrėti struktūrinės politikos teisinį pagrindą.“⁵

1988 m. Europos Vadovų Taryba struktūriniams fondams skyrė 68 mlrd. ekiu. Ekiu (ECU) – 1979 m. sukurtos Europos pinigų sistemos bendras Europos piniginis vienetas. Europos pinigų sistema sukurta remiantis stabilių, tačiau koreguojamų valiutų kursų koncepcija. Jos esmė – nustatyti centriniai nacionalinių valiutų kursai ECU atžvilgiu. Ekiu nebuvo teisėta mokėjimo priemonė ir neturėjo materialios išraiškos – banknotų ir monetų. Ekiu, kurį sudarė 12 valstybių, buvusių ES narėmis 1992 m., valiuta buvo naudojama kaip apskaitos vienetas, o jo vertė priklausė nuo bazinės sudėtinių valiutų vertės. Tačiau ekiu vis dėlto įgijo taupymo vertę, nes juo buvo išreikšta nemaža valstybinio ir privataus sektoriaus skolų dalis. Ekiu taip pat buvo naudojamas bendrovių tarpusavio atsiskaitymams ir užsienio prekyboje. Nors ir nelabai plačiai, šiek tiek ekiu naudojo ir gyventojai – atsiskaitydami čekiais ir atidarydami taupomąsias sąskaitas ekiu. Taigi ekiu negalima vadinti tikrais pinigais. Ekiu 1999 m. pakeitė dabartinis euras.

1992 m. Europos Vadovų Taryba skyrė beveik 200 mlrd. ekiu, t. y. trečdalį Bendrijos biudžeto, sanglaudos politikai. Greta struktūrinių fondų sukuriama nauja Europos žvejybos orientavimo finansinė priemonė. O 1993 m. įsigaliojus Maastrichto sutarčiai ekonominis ir socialinis bendradarbiavimas tapo vienu iš ES politikos prioritetų.

³ Tracy M. Žemės ūkio politika Europos Sąjungoje. Žemės ūkio politikos studijos. V.: Diemedis, 1998, 217 p. – ISBN 9986-23-052-7

⁴ Darbas regionų labui, http://ec.europa.eu/regional_policy/intro/working2_lt.htm [žiūrėta 2009–11–23]

⁵ Ten pat

1993 m. sukurta bendroji rinka, kuri yra nuolat plečiama, tobulinama ir atnaujinama. Europos Sąjungos piliečiai turi galimybių keliauti, gyventi ir dirbti pasirinktoje ES šalyje. Jie gali, kur nori, pirkti pigiausias prekes ir paslaugas. Piliečių ir vartotojų teisės visoje ES ginamos Teisės aktų taip, kaip jų gimtosiose šalyse. Visa tai yra bendrosios rinkos, kurioje žmonės, prekės, paslaugos ir pinigai gali judėti laisvai, rezultatas. „Šioje rinkoje yra 490 mln. piliečių iš 27 valstybių – daugiau negu JAV ir Rusijos gyventojų kartu sudėjus.“⁶

1997 m. Europos Komisija pasiūlė reformuoti struktūrinę politiką ir pagerinti ES paramos efektyvumą naujuoju ES plėtros laikotarpiu. 1999 m. kovo mėn. Berlyno Europos Vadovų Taryba reformavo struktūrinius fondus ir pakoregavo Sanglaudos fondo panaudojimą. Taip pat buvo permąstyti paramos neturtingiausiems ES regionams bei labiausiai socialiai pažeidžiamoms grupėms tikslai ir priemonės, regionų plėtrai paskiriant daugiau nei 30 procentų ES biudžeto (2000–2006 m. struktūriniams fondams skirta suma sudaro 195 milijardus eurų).

Reikia paminėti, jog bendrasis vidaus produktas (BVP), tenkantis vienam gyventojui, yra plačiausiai naudojama priemonė siekiant įvertinti ekonomikos lygį ir plėtrą šalyse ir regionuose. Regioninė statistika, kaip objektyvus statistinis pagrindas, naudojama Bendrijos lygmeniu labai įvairiais tikslais. „Tam tikra statistika labai svarbi politiniu požiūriu, pvz., nustatant teritorijas, kurios gali gauti struktūrinių fondų lėšas ir valstybės pagalbą. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 1059/2003 nustatomas demografiniais kriterijais grindžiamas bendras teritorinių statistinių vienetų klasifikatorius (NUTS).“⁷ Ši sistema pradėta taikyti 1972 m., siekiant turėti vieną aiškia Europos Sąjungos teritorijos padalijimo sistemą, kad Bendrija galėtų naudoti ir palyginti regionų statistiką. Iš pradžių NUTS klasifikaciją sudarė tik trys regionų lygiai, vėliau buvo įvesti dar du, skirti pažymėti mažesnių teritorijų kodams. Tačiau, atsižvelgdama į vis didėjančią informacijos poreikį vietose, Komisija sudarė naują tarpregioninę informacijos sistemą, pirmiausia suklasifikuodama Bendrijos vietos administracinius vienetus LAU (angl. Local Administrative Units – vietiniai administraciniai vienetai). Ši sistema suderinta su NUTS ir atitinka pradžioje vartotus NUTS IV ir NUTS V. LAU lygiai nustatyti pagal NUTS principus, paskutinis ir mažiausias LAU 2 lygis pastovus visose valstybėse narėse, paprastai jį atitinka „savivaldybės“ arba „bendruomenės“ sąvoka. LAU sistema naudojama valstybių vidaus statistikoje. Tačiau ne visos valstybės turi visus NUTS lygmenis. Pavyzdžiui, Liuksemburgas, kaip administracinis vienetas, apima ne tik visus tris NUTS lygius, bet ir LAU 1 lygmenį. Kad būtų mažiau painiavos, kiekviename statistiniame regione yra reglamentuotas gyventojų skaičius (Žr. 1 lentelę).

⁶ Europoje gyventi geriau. Kokia bendrosios ES rinkos nauda // Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras, 2006 ISBN 92-79-00355-0

⁷ Gerardo Galeote, dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, iš dalies keičiančio Reglamentą (EB) Nr. 1059/2003 dėl bendro teritorinių statistinių vienetų klasifikatoriaus (NUTS) nustatymo į Europos Sąjungą įstojus Bulgarijai ir Rumunijai, http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pr/673/673105/673105lt.pdf [žiūrėta 2009–11–23]

1 lentelė. Reglamentuotas gyventojų skaičius kiekviename statistiniame regione

Lygmuo	Minimalus	Maksimalus
NUTS 1	3 milijonai	7 milijonai
NUTS 2	800 000	3 milijonai
NUTS 3	150 000	800 000

Šaltinis: Gerardo Galeote, dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, iš dalies keičiančio Reglamentą (EB) Nr. 1059/2003 dėl bendro teritorinių statistinių vienetų klasifikatoriaus (NUTS) nustatymo į Europos Sąjungą įstojus Bulgarijai ir Rumunijai, http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pr/673/673105/673105lt.pdf [žiūrėta 2009–11–23]

„Lietuva pagal bendrą teritorinių statistinių vienetų klasifikatorių skirstoma į NUTS1 – 1, NUTS2 – 1, NUTS 3 – 10. Lenkija atitinkamai – NUTS1 – 6, NUTS2 – 16, NUTS 3 – 45. Visų ES šalių skirstymąsi galite peržiūrėti 5 priede. ES valstybių narių regioniniai duomenys naudojami siekiant, kad struktūrinių fondų lėšos būtų skirstomos racionaliai ir nuosekliai.“⁸

Šiuo metu ES regioninę politiką galima laikyti struktūrinės politikos sudedamąja dalimi, kuri įgyvendinama pasitelkus ES struktūrinius fondus ir Sanglaudos fondą. Sanglaudos fondas – dar vienas instrumentas įgyvendinant regioninę politiką, tačiau jis nepriskiriamas prie struktūrinių fondų.

Struktūriniai fondai pirmiausia siekia padėti sunkumus išgyvenantiems regionams prisitaikyti prie besikeičiančių ekonominių ir socialinių sąlygų. Struktūriniai fondai finansuoja projektus, padedančius sunkiai besiverčiančioms įmonėms ir darbuotojams, didina krizę išgyvenančių ūkio šakų ekonominės veiklos efektyvumą ir padeda joms atlaikyti konkurencinį spaudimą, pvz., bedarbiai gali mokytis, kad įgytų perspektyvesnių specialybių. Tačiau struktūriniai fondai nefinansuoja pasyvių socialinės politikos priemonių (nedarbo pašalpos ir pan.).

Struktūrinė politika Vakarų Europos šalyse formavosi įvairiais periodais ir palyginti neseniai įgavo tokį pripažinimą, koks jis yra dabar. Ši politika turi palyginti trumpą istoriją, todėl galima teigti, jog struktūrinė politika daugelyje šalių atsirado visai neseniai. Pirmosios jos užuomazgos buvo Europos Bendrijos steigimo sutarties preambulėje, kai šešios valstybės joje išreiškė viltį, jog jų bendras siekis yra sukurti bendriją, kuri galėtų stiprinti šalių ekonomikos vienybę ir plėtrą bei mažinti regionų skirtumus:

⁸ Gerardo Galeote, dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, iš dalies keičiančio Reglamentą (EB) Nr. 1059/2003 dėl bendro teritorinių statistinių vienetų klasifikatoriaus (NUTS) nustatymo į Europos Sąjungą įstojus Bulgarijai ir Rumunijai, http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pr/673/673105/673105lt.pdf [žiūrėta 2009–11–23]

„Jo Didenybė belgų Karalius, Vokietijos Federacinės Respublikos Prezidentas, Prancūzijos Respublikos Prezidentas, Italijos Respublikos Prezidentas, Jos Prakilnybė Liuksemburgo Didžioji Hercogienė, Jos Didenybė Nyderlandų Karalienė.

Pasiryžę sukurti glaudesnės Europos tautų sąjungos pamatus,

- nusprendę bendrais veiksmais, kuriais šalinamos Europą skaldančios kliūtys, užtikrinti savo šalių ekonominę ir socialinę pažangą,
- teigdami, kad esminis jų pastangų siekis – nuolat gerinti savo tautų gyvenimo ir darbo sąlygas,
- suvokdami, kad šalinant esamas kliūtis reikia imtis suderintų veiksmų patvariai plėtrai, subalansuotai prekybai ir sąžiningai konkurencijai užtikrinti,
- norėdami stiprinti savo šalių ekonomikos vienybę ir užtikrinti darnią jos plėtrą mažinant įvairių regionų skirtumus ir mažiau išsivysčiusių regionų atsilikimą,
- trokšdami bendra prekybos politika prisidėti prie nuoseklaus tarptautinės prekybos apribojimų panaikinimo,
- siekdami pagal Jungtinių Tautų chartijos principus stiprinti Europą ir užjūrio šalis siejantį solidarumą bei užtikrinti jų gerovės kilimą,
- nusprendę šitaip telkdami savo išteklius išsaugoti ir stiprinti taiką ir laisvę bei ragindami kitas Europos tautas, kurios laikosi to paties idealo, paremti jų pastangas,
- pasiryžę skatinti savo tautas kuo labiau plėtoti žinias per plačiai prieinamą švietimą ir nuolatinį jų atnaujinimą.⁹

Taigi nuo pat 1957 m. Romos sutarties pasirašymo regioninė politika atsidūrė tarp svarbiausių ES politikos sričių. Šešių valstybių vadovai išreiškė norą ir viltį sukurti glaudesnę Europą ir stiprinti ją užtikrinant tautoms geresnį gyvenimą. Prie šio siekio įgyvendinimo 2004 m. gegužės 1 d. prisijungė 10 šalių, tarp jų ir Lietuva bei Lenkija.

ES struktūrinės politikos tikslas – mažinti ekonominio ir socialinio išsivystymo lygio atotrūkį tarp ES narių. „Europos struktūrinė politika – partnerystės politika, grindžiama finansiniu solidarumu. Ji perskirsto daugiau nei 35 proc. viso ES biudžeto, kurio didžioji dalis surenkama iš turtingiausių šalių narių ir yra skiriama labiausiai atsiliekantiems regionams.“¹⁰ Toks požiūris naudingas ne tik šalims naudos gavėjoms, bet ir toms šalims, kurios nėra įmokų perviršio mokėtojos į ES biudžetą. Šių šalių įmonės savo ruožtu gauna naudos dėl didelių investavimo galimybių ir ekonominių, socialinių bei technologinių žinių perdavimo, ypač tuose regionuose, kuriuose įvairios ekonominių veiklų rūšys yra naujiena. Taigi socialinė ir ekonominė ES šalių narių sanglauda tapo svarbiausiu tikslu, kuris yra įgyvendinamas teikiant finansinę paramą ir koordinuojant regioninę politiką.

⁹ Europos bendrijos steigimo sutartis (suvestinė redakcija). http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=9224 [žiūrėta 2009–11–11]

¹⁰ 5 narystės metai, ES struktūrinė parama, 2007 <http://www.euro.lt/lt/apie-lietuvos-naryste-europos-sajungoje/lietuva-europos-sajungoje/es-strukturine-parama/> [žiūrėta 2009–11–03]

Anot B. Kohler-Koch (2002), ES turi nedeklaruotą ir ginčijamą tikslą – pasiekti žemiausio lygio valdymo institucijas, keisti valstybių politiką ir procedūras. „Taip pat daugiau dėmesio turi būti skiriama viešajam ir privačiam sektoriams. Tokiu būdu ES įsiterpia į institucinę valstybių narių sistemą ir skatina įvairių lygių valdymo plėtrą, siekdama sanglaudos institucijų lygyje.“¹¹

Maaikė Beugelsdijk ir Sylvester C W Eijffinger (2003) teigė, jog pagrindinis struktūrinės politikos tikslas yra mažinti regioninius skirtumus Europos Sąjungoje. „2004 m. buvo tikimasi, kad dešimties naujų valstybių narių įstojimas į ES sukels stipriausius regioninius skirtumus Europos Sąjungoje.“¹² Ir dėl šios priežasties finansinės paramos iš struktūrinės politikos paskirstymas, anot autorių, bus iš esmės pakeistas. Autoriai savo tyrime svarstė struktūrinių fondų poveikį šalims. Straipsnio autoriai, išanalizavę 1995–2002 m. laikotarpį, nustatė, kad struktūrinių fondų parama turėjo teigiamą poveikį skurdesnėms šalims, tokiai kaip Graikijai, ir jos pasivijo turtingesnes šalis.

Kaip jau minėta anksčiau (Žr. 1 skyrių), pagrindinė struktūrinės politikos atsiradimo priežastis yra didelis atotrūkis tarp skirtingų regionų. „Europos Bendrijos steigimo sutartyje išdėstyti pagrindiniai ekonominės integracijos tikslai:

- visoje Bendrijoje skatinti sklandžią, suderintą ir tolydžią ekonominės veiklos plėtotę,
- siekti aukšto lygio užimtumo ir socialinės apsaugos,
- tvaraus ir neinflacinio augimo,
- didelio konkurencingumo ir ekonominės veiklos rezultatų konvergencijos,
- aukšto lygio aplinkos apsaugos ir jos kokybės gerinimo,
- gyvenimo lygio ir gyvenimo kokybės gerėjimo,
- valstybių narių ekonominės ir socialinės sanglaudos bei solidarumo.“¹³

Iš pirmo žvilgsnio struktūrinė politika yra įprasta šalių integracija, ir ES pirmiausia siekia pakeisti neigiamas integracijos sritis, apribojančias valstybių narių gebėjimus kovoti su regioniniais skirtumais, į teigiamą integraciją. Tai įgyvendinama plečiant ES komisijos įtaką ir išteklių panaudojimą.

Struktūriniai fondai būtent ir yra tie regioninės politikos įgyvendinimo instrumentai, kurie siekia nuosekliai mažinti regionų socialinius ir ekonominius skirtumus bei skatinti tolygią menkliau išsivysčiusių regionų plėtrą. Kad visa tai būtų pasiekta, ES valstybės narės gauna finansinę paramą iš keturių struktūrinių fondų ir atskiro Sanglaudos fondo.

¹¹ Kohler-Koch B. European Networks and Ideas: Changing National Policies? European Integration online Papers (EIoP) 2002, Vol. 6, No. 6 ISSN 1027-5193

¹² Beugelsdijk M., C W Eijffinger S. The Effectiveness of Structural Policy in the European Union: An Empirical Analysis for the EU-15 during the Period 1995–2001, 2003, <http://www.cepr.org/pubs/dps/DP3879.asp> [žiūrėta 2009–11–11]

¹³ Europos bendrijos steigimo sutartis (suvestinė redakcija). http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=9224 [žiūrėta 2009–11–11]

„Reglamentai numato, kad kiekvienas struktūrinis fondas gali finansuoti tam tikrus tikslus įgyvendinančias priemones <...> 2007–2013 m. finansiniu laikotarpiu ES struktūrinė parama bus skiriama šiems prioritetams:

1. Konvergencijos prioritetas skirtas silpniau išsivysčiusiems šalims narėms ir regionams. Šiam prioritetui siūloma skirti apie 82 proc. visų ES sanglaudos politikai numatytų lėšų. Jis pakeistų dabartinį 1 tikslą (parama silpniau išsivysčiusiems regionams, kurių BVP vienam gyventojui nesiekia 75 proc. ES vidurkio) ir apimtų Sanglaudos fondo paramą (parama šalims narėms, kurių BNP vienam gyventojui nesiekia 90 proc. ES vidurkio). 2007–2013 m. naujoms ES valstybėms narėms Sanglaudos fondo parama sudarys 1/3 visos ES struktūrinės paramos (ERPF, ESF ir Sanglaudos fondas), atsižvelgiant į didelį investicijų poreikį infrastruktūrai šiose šalyse. Tai nustatyta dokumente Nr. 15915 (33 punkte), patvirtintame ES Vadovų Tarybos 2005 m. gruodžio 15–16 d. susitikimo metu.

2. Regioninio konkurencingumo ir užimtumo prioritetas skirtas labiau išsivysčiusiems regionams, kurie negali gauti paramos pagal Konvergencijos prioritetą. Šiam prioritetui siūloma skirti apie 16 proc. visų ES sanglaudos politikai numatytų lėšų. Jis sietų dabartinius 2 ir 3 tikslus (2 tikslas – parama regionams, turintiems struktūrinių ekonomikos problemų, kurie negali gauti paramos pagal 1 tikslą; 3 tikslas – parama žmogiškųjų išteklių plėtros srityje regionams, kurie negali gauti paramos pagal 1 tikslą);

3. Europos teritorinio bendradarbiavimo prioritetas skirtas bendradarbiauti abipus ES vidaus sienų ir tarp šalių narių tam tikrose teritorinėse zonose. Šiam prioritetui siūloma skirti apie 2,5 proc. visų ES sanglaudos politikai numatytų lėšų. Jis pakeistų INTERREG iniciatyvą.

2007–2013 m. ES struktūrinė parama Lietuvai bus teikiama pagal Konvergencijos ir Europos teritorinio bendradarbiavimo prioritetus.¹⁴

2. ES STRUKTŪRINIAI FONDAI

Europos Sąjungos struktūrinė parama turėtų nuosekliai mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp ES šalių narių ar atskirų regionų. Pamatinės ES vertybės: solidarumas, nes paramos tikslas yra padėti, palyginti su ES vidurkiu, ekonomiškai ir socialiai skurdesniems regionams ir sanglauda, nes finansinių skirtumų tarp skurdesnių ir turtingesnių regionų mažinimas yra naudingas visiems.

Iki 2007 m. ES struktūriniai fondai turėjo keturias pagrindines sudedamąsias dalis:

- Europos regioninės plėtros fondas,
- Europos socialinis fondas,
- Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas,

¹⁴ Europos struktūrinė parama. http://www.esparama.lt/lt/kas_yra_strukturine_parama [žiūrėta 2009–11–03]

- Žuvininkystės orientavimo finansinis instrumentas.

Lietuvos Respublikos ministerijos pateikiamais duomenimis, Europos regioninės plėtros fondas teikia regionams įvairią finansinę paramą. Fondo lėšos sudaro apie pusę visų struktūrinių fondų biudžeto. Fondas numato:

- investicijas į gamybą, siekiant sukurti ir išsaugoti ilgalaikes darbo vietas;
- investicijas į infrastruktūrą (kelius, telekomunikacijas, energetiką), siekiant sujungti centrinius ES regionus su periferiniais;
- investicijas, padedančias atgaivinti krizę išgyvenančius pramonės, žemės ūkio rajonus;
- darbo vietų kūrimą bei paramą smulkiajam ir vidutiniam verslui (įmonių konsultavimas, rinkos tyrimai, mokslo tyrimai);
- technologijų plėtrą, vietinės infrastruktūros plėtrą, investicijas į gamybą, siekiant sukurti ir išsaugoti ilgalaikes darbo vietas.

Europos socialinis fondas remia projektus, sprendžiančius socialines (pirmiausia užimtumo) problemas. „Finansuoja:

- švietimą ir profesinį mokymą,
- paramą įsidarbinant,
- mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą (pvz., specialistų mokymą mokslinio tyrimo įstaigose),
- socialinės ekonomikos projektus (pvz., padeda sukurti privačias vaikų priežiūros įstaigas),
- švietimo ir profesinio mokymo sistemų tobulinimą (keliant darbuotojų kvalifikaciją).“¹⁵

Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas. „Šio fondo orientavimo dalis laikoma ES struktūrinės (o ne bendrosios žemės ūkio) politikos dalimi, nes teikia paramą diegiant naujus ūkininkavimo metodus, plėtojant alternatyvią ekonominę veiklą kaimo vietovėse (pvz., kaimo turizmą).

Žuvininkystės orientavimo finansinis instrumentas. Remia naujų metodų diegimą bei ekonominės veiklos perorientavimą vietovėse, kur verčiamasi žuvininkyste.“¹⁶

Sanglaudos fondas nėra priskiriamas prie struktūrinių fondų. Jis buvo įsteigtas pagal Maastrichto sutartį. Sanglaudos fondas skirtas valstybėms narėms, kurių bendrosios nacionalinės pajamos sudaro mažiau nei 90 proc. Bendrijos vidurkio. Sanglaudos fondo parama skiriama dideliems transporto ir aplinkos apsaugos projektams, įskaitant transeuropinių tinklų, veiksmingos energetikos ir atsinaujinančios energijos projektus. „Šiuo metu Sanglaudos fondo paramą kartu su Graikija, Ispanija, Portugalija gauna ir naujos ES narės – Čekija, Estija, Kipras, Latvija, Lenkija, Lietuva, Malta,

¹⁵ Europos struktūrinė parama. http://www.esparama.lt/lt/kas_yra_strukturine_parama [žiūrėta 2009–11–03]

¹⁶ Tas pats

Slovakija, Slovėnija ir Vengrija. Nuo 2007 m. Sanglaudos fondas integruojamas į struktūrinių fondų valdymo sistemą.¹⁷

Savo politikos sritis Europos Sąjunga finansuoja iš daugiau kaip 120 mlrd. eurų metinio biudžeto. Šis biudžetas finansuojamas iš vadinamųjų ES „nuosavųjų išteklių“, kurie negali viršyti 1,24 proc. visų valstybių narių bendrųjų nacionalinių pajamų sumos.

Šiuos išteklius daugiausia sudaro:

- iš ES nepriklausančių valstybių importuojamų produktų muitai, taip pat ir ūkių mokesčiai,
- visoje ES taikomos prekių ir paslaugų pridėtinės vertės mokesčių dalis,
- įnašai, kuriuos moka valstybės narės pagal savo gyvenimo lygį.

Kiekvienų metų biudžetas yra septynerių metų biudžeto ciklo, vadinamosios finansinės perspektyvos, dalis. „Finansines perspektyvas rengia Europos Komisija. Jas turi vienbalsiai patvirtinti valstybės narės ir joms turi pritarti Europos Parlamentas. Pagal 2007–2013 m. finansinę perspektyvą šiam laikotarpiui yra numatytas 864,4 mlrd. eurų biudžetas. 2007–2013 m. valstybių narių vykdomoms programoms iš Sanglaudos fondo bus skirta 69,6 mlrd. eurų.“¹⁸

2.1. Struktūrinių fondų įgyvendinimas

„Didesnis ES finansavimas yra naudojamas įvairiose politikos srityse – nuo sveikatos apsaugos gerinimo, mokslinių tyrimų, socialinių problemų sprendimo, klimato kaitos ir žuvininkystės iki energetikos ir transporto.“¹⁹

Šiuo metu yra trys struktūrinių fondų planavimo ir įgyvendinimo mechanizmai: Nacionalinės iniciatyvos, Bendrijos iniciatyvos ir inovacinės priemonės.

Pagrindinė ir didžiausia struktūrinių fondų biudžeto dalis (90 proc.) yra panaudojama Nacionalinių iniciatyvų pagrindu.

Planavimo dokumentus, susijusius su ES paramos paskirstymu, šiuo atveju rengia valstybės narės. Galimos dviejų tipų procedūros:

- „didesnės apimties ir sudėtingesnės paramos atveju, remiantis nacionaliniu arba regioniniu plėtros planu, bendrai su Europos Komisija yra parengiami Bendrijos paramos metmenys, jų pagrindu sudaromos veiklos programos, kurioms įgyvendinti rengiami konkretūs projektai.

- Alternatyvus mechanizmas – Bendrojo planavimo dokumento, suderinto su Komisija, priėmimas, kurio pagrindu tiesiogiai rengiami konkretūs paramos projektai. Abiem atvejais konkrečių projektų atranką atlieka valstybės narės institucijos.²⁰

Yra dar vienas Bendrijos iniciatyvos mechanizmas struktūriniams fondams administruoti. Jis remiasi Europos Komisijos vaidmeniu.

¹⁷ Europos struktūrinė parama. http://www.esparama.lt/lt/kas_yra_strukturine_parama [žiūrėta 2009–11–03]

¹⁸ 12 pamokų // Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras, 2007.- 10 p. - ISBN 92-79-02871-5

¹⁹ Science at the service of Europe // Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras, 2009, 6 p. ISBN 978-92-79-12960-5

²⁰ ES struktūrinė parama 2007–2013 metams, <http://www.esparama.lt/2007-2013/lt/25#> [žiūrėta 2009–11–03]

Planavimo laikotarpiu yra priimamas tam tikras Bendrijos iniciatyvų skaičius, ir Europos Komisija parengia specialias gaires kiekvienai iš jų.

Valstybės narės, kurios remiasi Bendrijos metmenimis, rengia programas, suderintas su Komisija, kurių pagrindu vykdomi tam tikri paramos projektai. Kaip ir nacionalinių iniciatyvų atveju, projektų atranką atlieka nacionalinės institucijos.

2000–2006 m. laikotarpiu buvo vykdomos keturios Bendrijos iniciatyvos:

- „INTERREG III – bendradarbiavimas abipus sienos (finansuojama iš ERDF),
- LEADER – kaimo plėtra (finansuojama iš EAGGF),
- URBAN II – parama krizės apimtiems miesto rajonams (finansuojama iš ERDF),
- EQUAL – naujų priemonių kovoje su nelygybe ir diskriminacija darbo rinkoje skatinimas (finansuojama iš ESF).²¹

2007–2013 metais šios iniciatyvos buvo pakeistos ir yra vykdomos:

- „JASPERS – bendra parama projektams Europos regionuose,
- JEREMIE – Jungtiniai Europos išteklių mažoms ir vidutinėms įmonėms,
- JESSICA – bendra Europos parama miestams auginti,
- JASMINE – bendri veiksmai, skirti remti mikrofinansavimo institucijas Europoje.²²

Tai finansinės inžinerijos instrumentai. „Šių metų spalio 22, 23 dienomis Briuselyje Europos Komisija drauge su Europos Investicijų banku organizavo seminarus, kurių tikslas dar kartą pristatyti šiuos instrumentus. Seminarų metu buvo pristatomi JESSICA ir JEREMIE galimybės, informacija apie šių iniciatyvų pirmuosius bandymus ir laimėjimus bei apie Europos investicijų banko, Europos investicijų fondo ir jų partnerių šalyse narėse bendras pastangas.²³

Seminare dalyvavo Lietuvos Finansų, Ūkio, Aplinkos ministerijų atstovai, kitos žinybos. Buvo pristatyti du pavyzdžiai dėl Lietuvoje daromų žingsnių siekiant pasirengti naudoti JESSICA instrumentą. Pirmasis – daugiabučių namų energijos naudojimo efektyvumui skatinti projektas ir antrasis – holdingo kompanijų (kontroliuojančių įmonių) kūrimo patirtis naudojant JEREMIE instrumentą. Seminare taip pat buvo pateikti Lenkijos kelių vaivadijų atvejai.

JESSICA (angl. Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas – bendra Europos parama miestams auginti) yra instrumentas, tinkamas miesto infrastruktūros, tarp jų ir transporto, energetikos sektoriaus, kultūros paveldo objektų, vėliau pritaikomų turizmui, užterštų teritorijų neutralizavimo, smulkių ir vidutinių įmonių verslo biurų steigimo, informacinių technologijų,

²¹ Europos struktūrinė parama. http://www.esparama.lt/kas_yra_strukturine_parama [žiūrėta 2009–11–03]

²² Background: Jaspers-Jeremie-Jessica-Jasmine- InforegioNEWS http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/2007/jjj/index_en.htm [žiūrėta 2009–12–01]

²³ Jessica ir Jeremie – ne tik gražūs vardai

<http://www.taurage.aps.lt/ava/content/news.jsp?jsessionid=B0D11DF29F3CB4C65AEE8F1320AF0D07?docLocator=F362CD55CA0111DE88C4746164617373> [žiūrėta 2009–12–01]

universiteto pastatų, tarp jų medicinos ir biotechnologijos pastatams renovuoti, energijos efektyvumo projektams vykdyti.

„JEREMIE (angl. Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises – Jungtiniai Europos ištekliai mažoms ir vidutinėms įmonėms) yra instrumentas, tinkamas smulkiojo ir vidutinio verslo įmonėms remti, mikropaskolų gavimui organizuoti per šakines ministerijas, derinant finansinę paramą, gaunamą iš Europos struktūrinių fondų su paskolomis, gaunamomis per JEREMIE mechanizmą.

Abiejų pristatytų instrumentų funkcionavimo sistema nėra paprasta, pasirengimui reikia nemažai laiko sąnaudų kuriant Investicijų valdybas (JEREMIE atveju) bei steigiant Holdingo fondus, kuriant Miesto plėtros fondus (JESSICA atveju), derinant pozicijas su Europos investicijų banku, šalies ministerijomis, koordinuojančiomis šias veiklas.²⁴ Lietuvoje šią veiklą, atitinkamai pagal veiklos pobūdį, koordinuoja Finansų, Ūkio ir Aplinkos ministerijos.

Dar apie 0,5 proc. struktūrinių fondų biudžeto skiriama inovacinėms priemonėms. Tai vienintelis struktūrinių fondų įgyvendinimo mechanizmas, kuriame nesilaikoma partnerystės principo. Europos Komisija savarankiškai numato konkrečias priemones ir atrenka projektus įgyvendinimui. 2007–2013 m. sanglaudos politika nuo 2000–2006 m. politikos skiriasi keliais bruožais:

- „daugiau dėmesio teikiama ekonomikos augimui ir užimtumui, taip pat decentralizuota atsakomybė,
- supaprastinti tikslai ir reglamentavimas,
- aiškesnės dalyvavimo taisyklės,
- yra vienintelis finansavimo šaltinis ir lankstus finansinis administravimas,
- ES, nacionalinės ir vietos iniciatyvos bus valdomos pagal vieną dokumentą – Bendrijos strategines gaires.²⁵

2.2. ES struktūrinių fondų 2007–2013 m. paramos lėšų panaudojimas

Kadangi ES struktūrinės politikos tikslas yra teikti ES valstybėms narėms ir valstybių narių regionams pagalbą siekiant įveikti struktūrinius trūkumus, sumažinti ekonominius, socialinius ir teritorinius skirtumus bei siekiant suteikti jiems galimybę stiprinti savo konkurencingumą ir didinti užimtumą, ES strateginės gairės turi principus ir prioritetus dėl sanglaudos politikos. ES siūlo būdus, kaip Europos regionai galėtų visapusiškai pasinaudoti 308 milijardų eurų siūloma parama. Ateinantiems septyneriems metams ES pasiūlė nacionalinės ir regioninės pagalbos programas. Šių gairių pagrindu nacionalinės valdžios institucijos naudosis ir jau naudojasi rengdamos savo nacionalinius strateginius prioritetus 2007–2013 m. – vadinamąsias nacionalines strategines orientacines struktūras. 2006 metais valstybės narės pasiekė susitarimą dėl keturių struktūrinių fondų

²⁴Jessica ir Jeremie – ne tik gražūs vardai

<http://www.taurage.aps.lt/ava/content/news.jsp?jsessionid=B0D11DF29F3CB4C65AEE8F1320AF0D07?docLocator=F362CD55CA0111DE88C4746164617373> [žiūrėta 2009–12–01]

²⁵ Regioninė politika, <http://www.eu4journalists.eu/index.php/dossiers/lithuanian/C46> [žiūrėta 2009–11–26]

reglamentų paketo, kuris nustato išsamias taisykles struktūrinių fondų teikimo programoms per 2007–2013 m. Bendrojo reglamento projektas nustato tikslus ir bendrąsias fondų taisykles. Antriniai reglamentai nustato konkretesnes taisykles ir reikalavimus paramai iš trijų fondų: Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo bei Sanglaudos fondo.

Pagal gaires ir, atsižvelgiant į atnaujintą Lisabonos strategiją, programos, politika turėtų skirti išteklius šiems trims prioritetams:

- didinti valstybių narių, regionų ir miestų patrauklumą gerinant jų prieinamumą, užtikrinant tinkamą paslaugų kokybę ir paslaugų lygį bei išsaugant jų aplinkos potencialą,
- skatinti naujovių diegimą, verslumą ir žinių ekonomikos augimą plėtojant mokslinių tyrimų ir naujovių pajėgumus, įskaitant naujas informacijos ir ryšių technologijas,
- sukuriant daugiau ir geresnių darbo vietų, pritraukiant daugiau žmonių į užimtumo, verslumo veiklą, gerinant ir didinant darbuotojų bei įmonių investicijas į žmogiškąjį kapitalą.

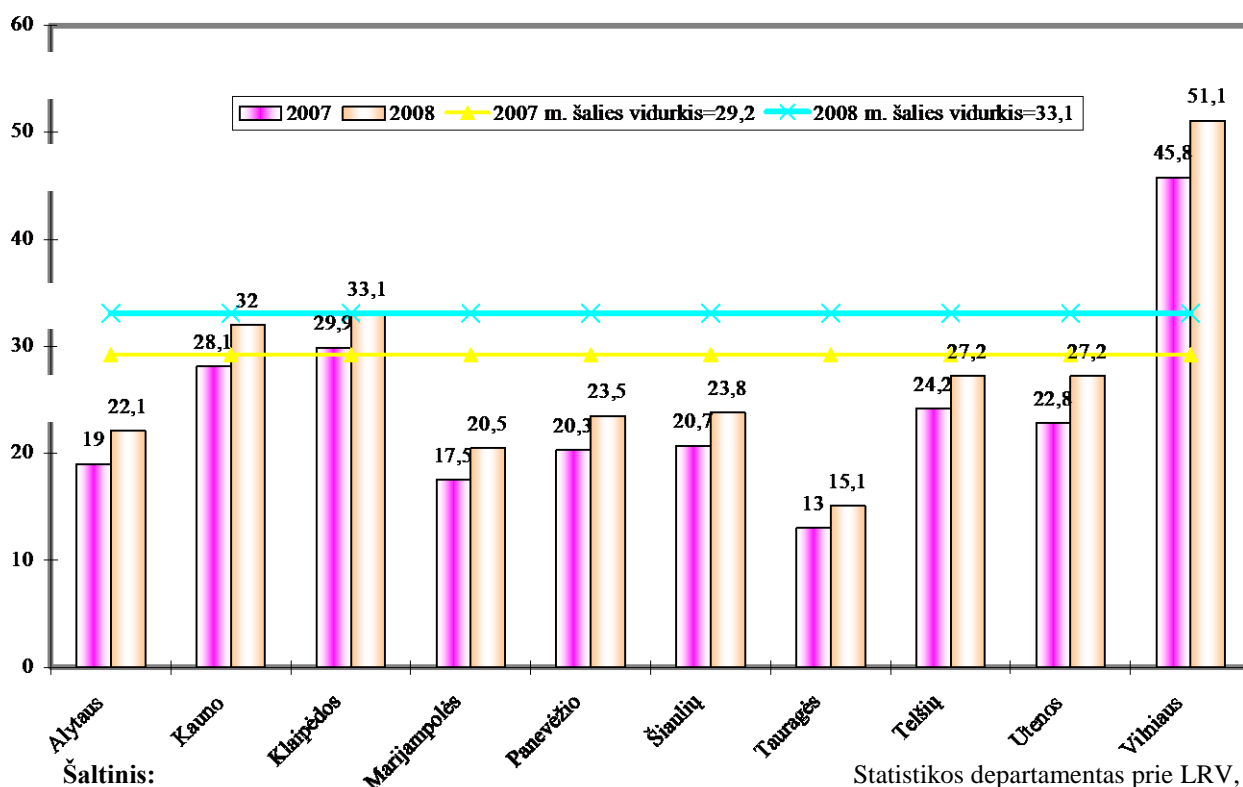
Gairės siekia užtikrinti pusiausvyrą tarp dvigubų tikslų augimo – užimtumo ir teritorinės sanglaudos.

Bendrajame reglamente nustatomi trys tikslai, siekiant remti ekonominę skurdesnių regionų konvergenciją, kur BVP vienam gyventojui nesiekia 75 proc. ES BVP vidurkio: regioninės konkurencijos bei užimtumo, didesnio konkurencingumo ir užimtumo labiau išsivysčiusiuose regionuose, bendradarbiavimo tikslai. Pastarasis tikslas pakeičia dabartinę Bendrijos iniciatyvą INTERREG, siekiant finansuoti pasienio ir tarptautinio bendradarbiavimo projektus.

Europos Komisijos narė Danuta Hübner (2005), kuri yra atsakinga už regioninę politiką, pažymėjo, kad, „remiantis naujausiais duomenimis, bendrasis vidaus produktas (BVP) vienam gyventojui 2000–2002 m. pakilo 12,4 proc., o mūsų kaimynės Lenkijos atskirų regionų BVP pakilo nuo 16 iki 26 proc.“²⁶ (Žr. 1 priedą). Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad ES Komisijos pasiūlymai dėl regioninės politikos ir socialinės sanglaudos 2007–2013 m. yra tinkamai pagrįsti. Anot D. Hübner, didelius regionų skirtumus reikia spręsti siekiant išlaisvinti Europos didžiulį augimo potencialą, tam pasitelkiant fondų lėšas.

²⁶ Danuta Hübner: 2007–2013 m. sanglaudos politika, skirta augimui skatinti ir darbo vietoms kurti, jau sparčiai vykdoma, Briuselis, 2007, IP/07/457

Remiantis Statistikos departamento prie LRV duomenimis, Lietuvos BVP vienam gyventojui 2007–2008 m. pakilo nuo 29,2 tūkst. Lt iki 33,1 tūkst. Lt (Žr. 1 paveikslą).

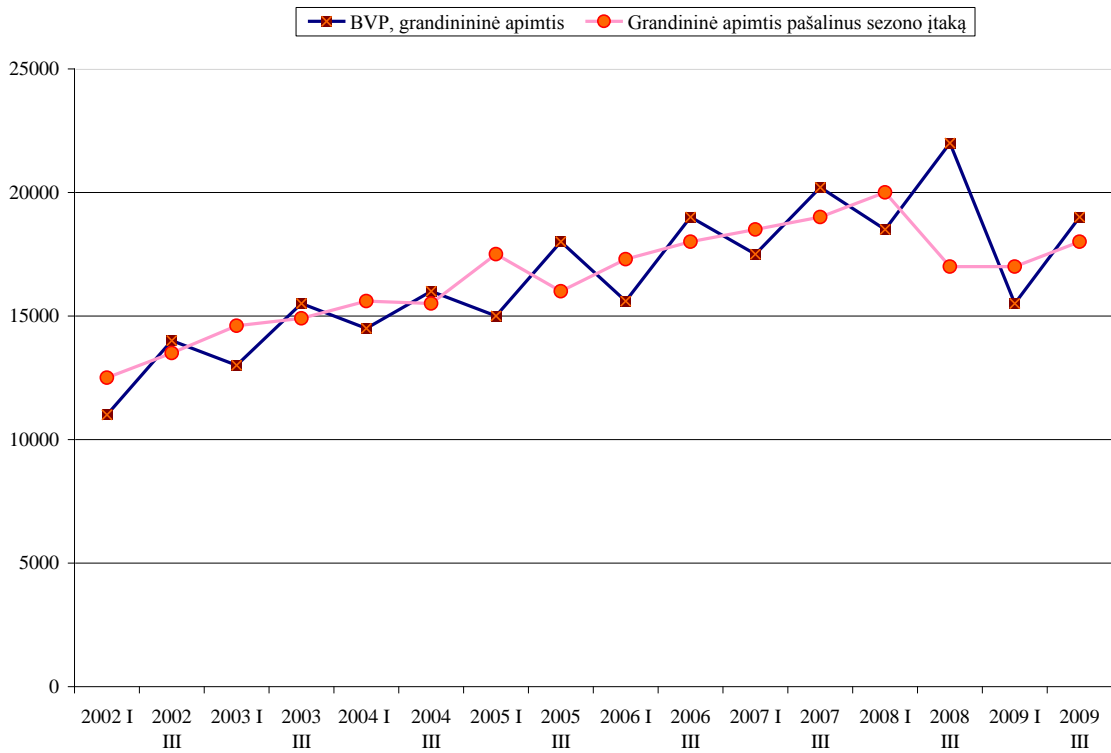

1 pav. Bendrasis vidaus produktas vienam gyventojui Lietuvoje pagal apskritis (tūkst. litų).

„Reikia pažymėti, jog didžiausias ekonomikos šuolis pagal BVP vienam gyventojui augimą įvyko Vilniaus bei Utenos apskrityse, jose BVP vienam gyventojui pakilo atitinkamai 5,3 ir 4,4 tūkst. Lt. Mažiausias BVP vienam gyventojui augimas pastebėtas Alytaus ir Tauragės apskrityse, čia BVP pakilo tik 2,1 tūkst. Lt (Žr. 1 paveikslą).

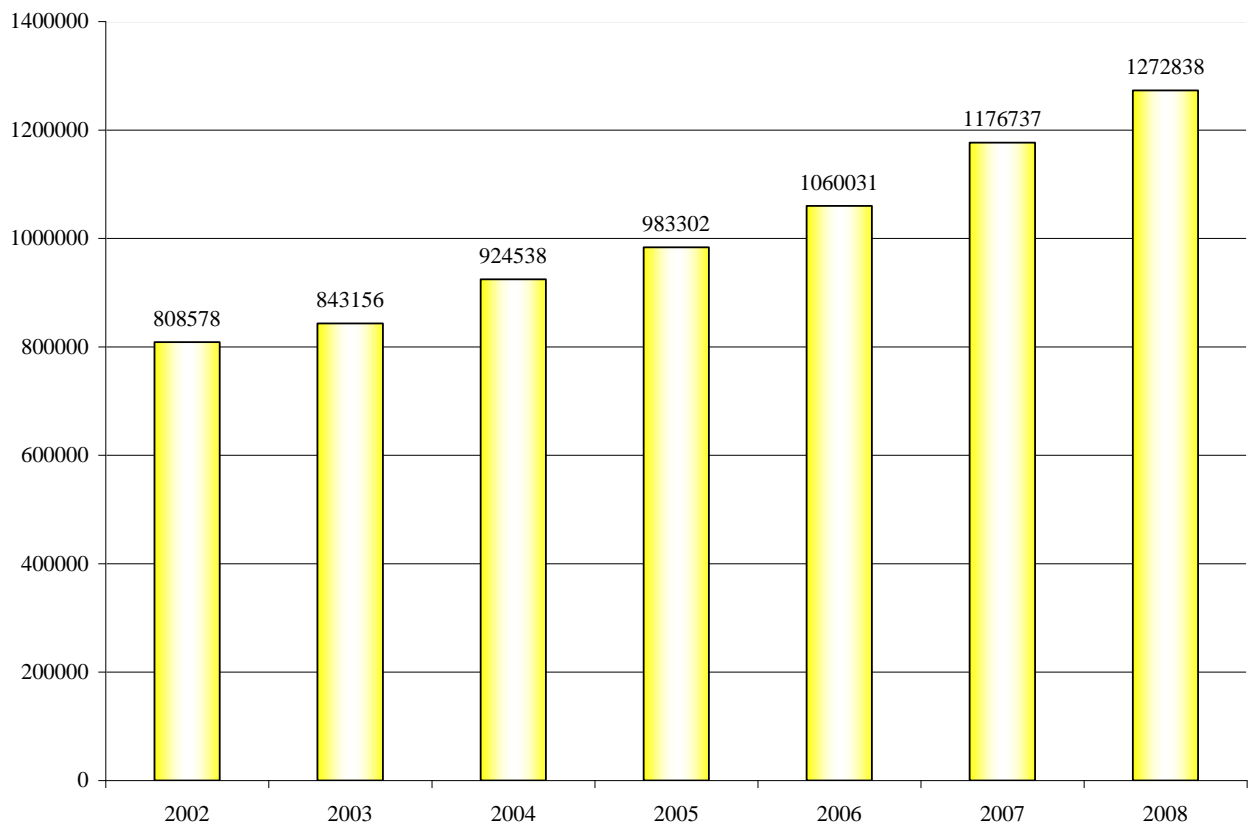
2009 m. trečiąjį ketvirtį bendrasis vidaus produktas, palyginti su 2008 m. trečiuoju ketvirčiu, sumažėjo 14,3 proc., o palyginti su šių metų antruoju ketvirčiu, padidėjo 6 proc.²⁷ Bendrojo vidaus produkto kitimą galime stebėti 2 paveiksle.

²⁷ Statistikos departamentas prie LRV, <http://www.stat.gov.lt/lt/news/view?id=6951> [žiūrėta 2009–11–26]

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV, 2009

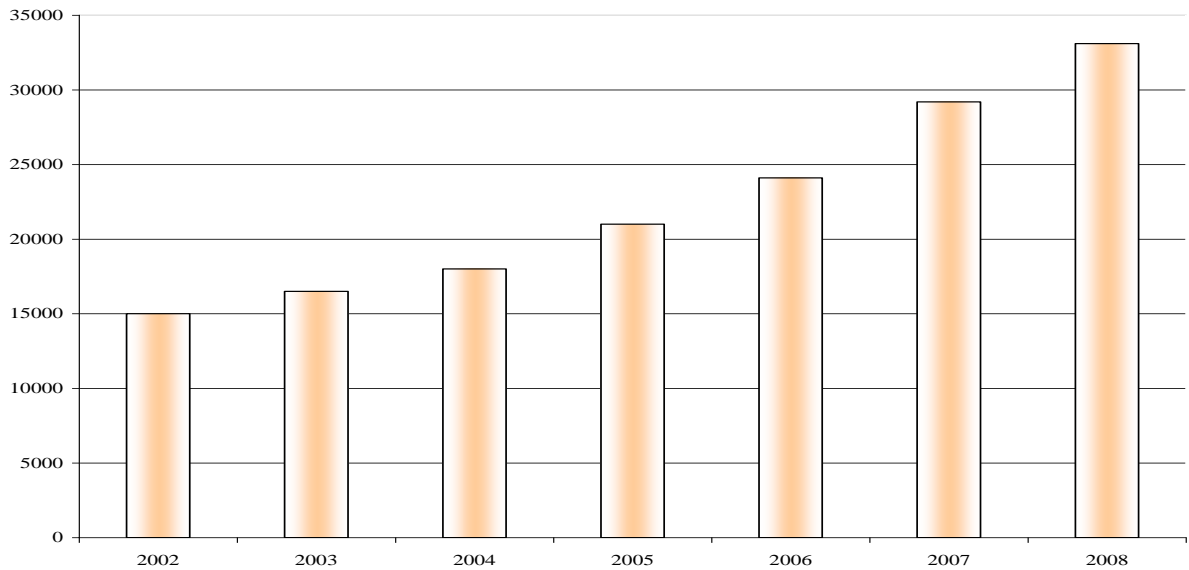
2 pav. Bendrojo vidaus produkto kitimas Lietuvoje 2002–2009 m. (mln. litų).

Šaltinis: Centrinė statistikos agentūra, 2009, autorės skaičiavimai

3 pav. Bendrojo vidaus produkto kitimas Lenkijoje 2002–2008 m.

Remiantis Lenkijos Centrinio statistikos biuro (angl. Central Statistical Office) duomenimis, Lenkijoje bendrasis vidaus produkto augimas vyko tolygiai. Nuo 2002 iki 2008 m. jis pakilo apie 57,4 proc. (Žr. 3 paveikslą), o Lietuvos BVP padvigubėjo (Žr. 4 paveikslą).

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV, 2009

4 pav. Bendrojo vidaus produkto kitimas Lietuvoje 2002–2008 m. (tūkst. litų).

2007–2013 metų ES parama gali naudotis visi regionai ir miestai, įgyvendindami sanglaudos politiką ir jos priemones. Per šį laikotarpį per struktūrinės politikos priemones ES įvairiems regionams skirs 308 milijardus eurų, siekdama remti regionų augimą ir skatinti darbo vietų kūrimą. 82 proc. bendros sumos bus skiriama „konvergencijos“ tikslui, t. y. pačioms neturtingiausioms valstybėms narėms ir regionams. Likusiuose regionuose maždaug 16 proc. struktūrinių fondų bus skirta naujovėms, darniai plėtrai, geresniam prieinamumui ir mokymo projektams pagal regionų konkurencingumą ir užimtumą. Dar 2,5 proc. bus skiriama tarpvalstybiniam, tarptautiniam regionų bendradarbiavimui pagal „Europos teritorinio bendradarbiavimo“ projektą.

Dalį išlaidų („konvergencijos“ atveju – 60 proc., „regionų konkurencingumo ir užimtumo“ atveju – 75 proc. visų turimų lėšų) susitarta skirti intervencijai remti, pavyzdžiui, moksliniams tyrimams ir inovacijoms, visuomenės informacijos plėtrai. Taip siekiama ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo tikslų.

Europos regioninės plėtros fondas (ERPF)

Claudio Fava (2006) ir Europos Parlamentas, Taryba atkreipė dėmesį į pagrindines problemas dėl Europos regioninės plėtros fondo: „Komisija pasiūlė suteikti teisę negražinti PVM, tik Europos socialinio fondo atveju. Europos Vadovų Taryba padarė išvadą, kad negražintinas PVM galėtų būti skiriamas pagal ERPF, ESF ir Sanglaudos fondus tik valstybėms narėms, kurių BVP neviršija 85 proc. vidutinio ES BVP, tačiau, Parlamento prašymu, tai būtų taikoma visoms valstybėms narėms. Europos Vadovų Taryba taip pat siūlė nustatyti būsto finansavimą iš ERPF reglamento valstybėms narėms,

kurių BVP neviršija 85proc. vidutinio ES BVP. Parama teikiama būstui atnaujinti siekiant taupyti energiją ir apsaugoti aplinką.“²⁸

Europos teritorinio bendradarbiavimo fondas

Komisija, remdamasi INTERREG Bendrijos iniciatyvos patirtimi, pasiūlė remti bendradarbiavimą tarp regionų bei sausumos ir jūros sienų. Ji apims veiksmus, kuriais siekiama skatinti integruotą teritorinę plėtrą ir paramą regionams bendradarbiauti bei keitimuisi patirtimi. Teritorinei sanglaudai skirti papildomi 300 milijonų. 200 milijonų skiriami tarpvalstybinei zonai ir likę 100 milijonų skiriami tarpregioniniam bendradarbiavimui.

Europos socialinis fondas

Parlamentas priėmė sprendimą, patvirtinantį Tarybos poziciją dėl Europos socialinio fondo (ESF) reguliavimo 2007 iki 2013 metais, ir pabrėžė, kad Parlamentas nori sustiprinti šiuos aspektus: socialinės atskirties, nediskriminavimo ir lyčių lygybės, taip pat neįgalių asmenų ir nedirbančių integracijai. ESF yra pagrindinis Europos socialinės politikos finansinis instrumentas. ESF prisideda prie ekonominės ir socialinės sanglaudos tikslų, nustatytų EB sutarties 158 straipsniu, remdamas tas politikos kryptis ir prioritetus, kuriais, laikantis gairių ir rekomendacijų pagal Europos užimtumo strategiją (EUS), siekiama pasiekti visišką užimtumą, pagerinti darbo kokybę ir našumą bei skatinti socialinę integraciją. ES tikisi, jog, norėdama pasiekti šį tikslą, ESF turi išspręsti tris pagrindinius uždavinius: užimtumo skirtumą, socialinės nelygybės ir įgūdžių trūkumų bei darbo trūkumo problemas; ekonominę ir socialinę restruktūrizavimą; demografinius pokyčius, kuriuos sukėlė darbo jėgos mažėjimas ir senėjimas.

Analizuojant ES struktūrinės paramos paskirstymą tarp investicinių sričių 2007–2013 m. galima teigti, jog Ekonomikos augimo veiksmų programa yra aktualiausia Lietuvai, nes tikimasi, kad 2007–2013 m. Ekonomikos augimo veiksmų programa sulauks daugiausia finansavimo. Šios programos projektams finansuoti ruošiamasi išmokėti daugiau nei 10 699 mln. litų. Panašus lėšų kiekis turėtų būti panaudotas ir Sanglaudos skatinimo veiksmų programai, kurios remiamiems projektams įgyvendinti turėtų būti išmokėta apie 9141 mln. litų. Mažiausiai paramos gali tikėtis Techninės pagalbos veiksmų programa. Projektams, parengtiems pagal šią programą, finansuoti ruošiamasi išmokėti vos 322 mln. litų (Žr. 2 lentelę).

²⁸ MEPs approve €308bn Structural Funds 2007-13 package / Liuksemburgas: 2006, http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=EN&type=IM-PRESS&reference=2006_0628IPR09333 [žiūrėta 2009–11–03]

2 lentelė. 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos paskirstymas tarp investicinių sričių

Veiksmų programa/prioritetas	%	Mln. Lt	ES fondas
Iš viso:	100	23 394,42	ESF/ERPF/SF
1. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa	13,8	3 228,43	ESF
1.1. Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis	5,5	1 286,69	ESF
1.2. Mokymasis visą gyvenimą	3,76	879,24	ESF
1.3. Tyrėjų gebėjimų stiprinimas	1,74	407,45	ESF
1.4. Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas	2,5	584,86	ESF
1.5. Techninė parama	0,3	70,19	ESF
2. Ekonomikos augimo veiksmų programa	45,72	10 699,72	ERPF/SF
2.1. Ūkio konkurencingumui ir ekonomikos augimui skirti moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra	7,88	1 844,44	ERPF
2.2. Verslo produktyvumo didinimas ir verslo aplinkos gerinimas	8,93	2 090,77	ERPF
2.3. Informacinė visuomenė visiems	3,54	828,97	ERPF
2.4. Esminė ekonominė infrastruktūra	8,66	2 025,96	ERPF
2.5. Transeuropinių transporto tinklų plėtra	16,05	3 754,81	SF
2.6. Techninė parama	0,66	154,77	SF
3. Sanglaudos skatinimo veiksmų programa	39,08	9 144,16	ERPF/SF
3.1. Vietinė plėtra ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai	12,48	2 920,30	ERPF
3.2. Viešųjų paslaugų (sveikatos, švietimo, socialinių) kokybė ir prieinamumas	9,29	2 173,92	ERPF
3.3. Aplinka ir darni plėtra	16,65	3 895,17	SF
3.4. Techninė parama	0,66	154,77	SF
4. Techninės paramos veiksmų programa	1,4	322,11	ESF

Šaltinis: ES struktūrinių fondų įsisavinimas ir galimybės gauti paramą, 2009

3. STRUKTŪRINIŲ FONDŲ PANAUDOJIMO ES ŠALYSE LIETUVOJE IR LENKIJOJE ANALIZĖ

3.1. Struktūrinė politika ir jos raida Lietuvoje

2004 m. tapusi Europos Sąjungos nare Lietuva aktyviai naudojasi priklausymu ES bendrajai rinkai, ES viešosios politikos teikiamais privalumais. Lietuvos narystė ES užtikrina ekonominį bei politinį stabilumą ir suteikia ūkiui papildomų plėtros galimybių.

Palankų poveikį Lietuvai darys ir narystė Europos pinigų sąjungoje bei visateisis prisidėjimas prie Šengeno erdvės. Šie veiksniai turėtų tinkamai veikti Lietuvos ūkio plėtrą, gerinant Lietuvos įvaizdį, skatinant eksporto augimą ir atvykstamąjį turizmą. ES struktūrinių fondų parama taip pat suteikia didelę galimybę Lietuvos ūkio plėtrai.

Lietuva, tapusi ES nare, kartu su kitomis valstybėmis narėmis dalyvauja įgyvendinant Lisabonos strategiją, todėl šios strategijos ir jos santykio su šalies poreikiais įvertinimas ir aiškus prioritetų išskyrimas tampa vienu iš svarbiausių ekonominės politikos uždavinių.

Europos struktūrinė parama Lietuvai sudaro daugiau kaip 23 milijardus litų. Ši suma prilygsta vienam papildomam valstybės biudžetui. Tikimasi, jog panaudodama struktūrinių fondų lėšas iki 2015 m. Lietuva galėtų pasivyti kai kurių senų ES valstybių narių išsivystymo lygį. „2005 m. Lietuvos bendrasis vidaus produktas (BVP) vienam gyventojui sudarė 47 proc. 15 senų ES šalių narių BVP, tenkančio vienam gyventojui, vidurkio. Portugalijoje šis rodiklis buvo 65,8 proc., Graikijoje – 77 proc., Ispanijoje – 90,7 proc. O štai Airijos ekonomikos lygis jau viršija Europos šalių vidurkį – 127,7 proc.“²⁹

BVP Lietuvoje nuo 1997 iki 2008 metų pakilo nuo 38,6 iki 61,1 procento. Lenkijoje BVP tuo pačiu laikotarpiu kilo mažiau – nuo 48,6 iki 57,6 procento (Žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Bendrojo vidaus produkto augimas 1997–2008 metais Lietuvoje ir Lenkijoje, palyginti su ES BVP.

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
ES (27 šalys)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Lietuva	38.6	40.4	38.9	39.3	41.5	44.1	49.1	50.5	52.9	55.5	59.8	61.1
Lenkija	46.8	47.8	48.6	48.2	47.6	48.3	48.9	50.6	51.4	52.3	53.8	57.6

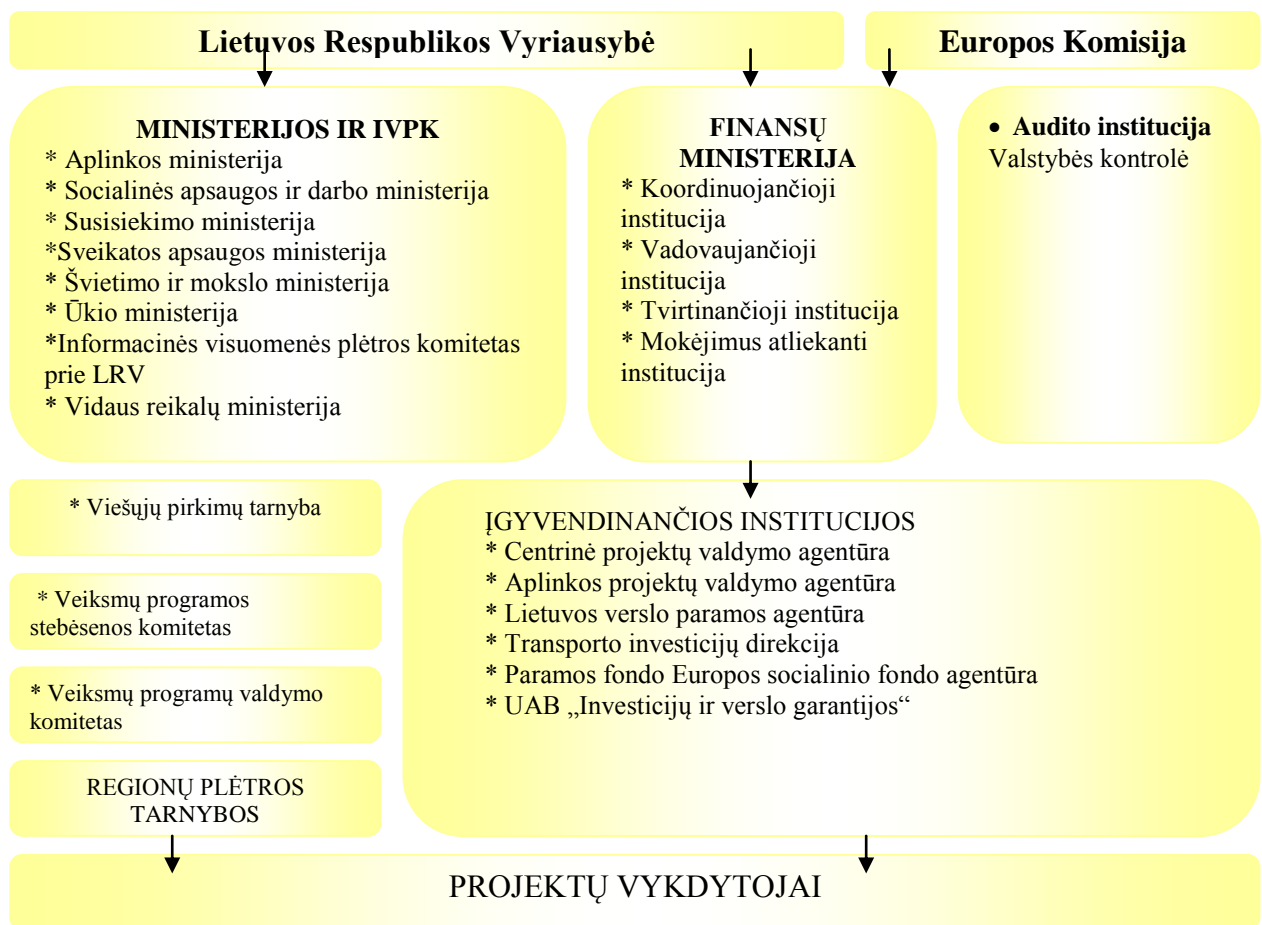
Šaltinis: pagal Europos Komisijos statistikos bazę EUROSTAT, 2009

²⁹ ES struktūrinė parama 2007–2013 metams, <http://www.esparama.lt/2007–2013/lt/25#> [žiūrėta 2009–11–03]

3.1.1. Struktūrinių fondų valdymas ir įgyvendinimas Lietuvoje

Europos struktūrinių fondų parama bus teikiama pagal Lietuvos, ES struktūrinės paramos panaudojimo strategiją ir atskiras veiksmų programas, skirtas strategijai įgyvendinti. Lietuvos 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijoje nustatytas pagrindinis ES struktūrinės paramos panaudojimo tikslas – sparčiai gerinti sąlygas investuoti, dirbti ir gyventi Lietuvoje, kad ūkio augimo duodama nauda pasiektų visus Lietuvos gyventojus.

2007–2013 m. ES struktūrinę paramą administruojančios institucijos ir jų funkcijos nustatytos LR Vyriausybės 2007 m. spalio 17 d. nutarimu Nr. 1139 „Dėl atsakomybės ir funkcijų paskirstymo tarp institucijų, įgyvendinant Lietuvos 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategiją ir veiksmų programas.“ Informacija grafiškai pavaizduota 5 paveiksle.

Šaltinis: ES struktūrinė parama 2007–2013 metams, 2009

5 pav. 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos Lietuvoje administravimo schema.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė (LRV) tvirtina pagrindinius teisės aktus, reglamentuojančius strategijos ir veiksmų programų administravimą ir finansavimą. LRV taip pat sudaro veiksmų programų stebėsenos komitetą, kuris nagrinėja veiksmų programų įgyvendinimo eigą ir pažangą, veiksmų programų įgyvendinimo problemas ir teikia pasiūlymus vadovaujančiajai ir

koordinuojančiajai institucijai dėl veiksmų programos keitimo, jų priedų rengimo ir tobulinimo, valdymo ir kontrolės sistemų tobulinimo ir kt. Veiksmų programos valdymo komitetas kiekvienai veiksmų programai, išskyrus techninės paramos veiksmų programą, vadovaujančiosios institucijos sudaromas komitetas, kuris nagrinėja veiksmų programos planavimo ir įgyvendinimo problemas. Dažniausiai į šio komiteto sudėtį yra įtraukiami veiksmų programą administruojančių institucijų atstovai ir socialiniai ekonominiai partneriai. Viešųjų pirkimų tarnyba kontroliuoja, kaip atliekant projektų viešuosius pirkimus laikomasi įgyvendinamų teisės aktų reikalavimų. Taip pat vykdo šių teisės aktų pažeidimų prevenciją bei konsultuoja pareiškėjus ir vykdytojus viešųjų pirkimų atlikimo klausimais.

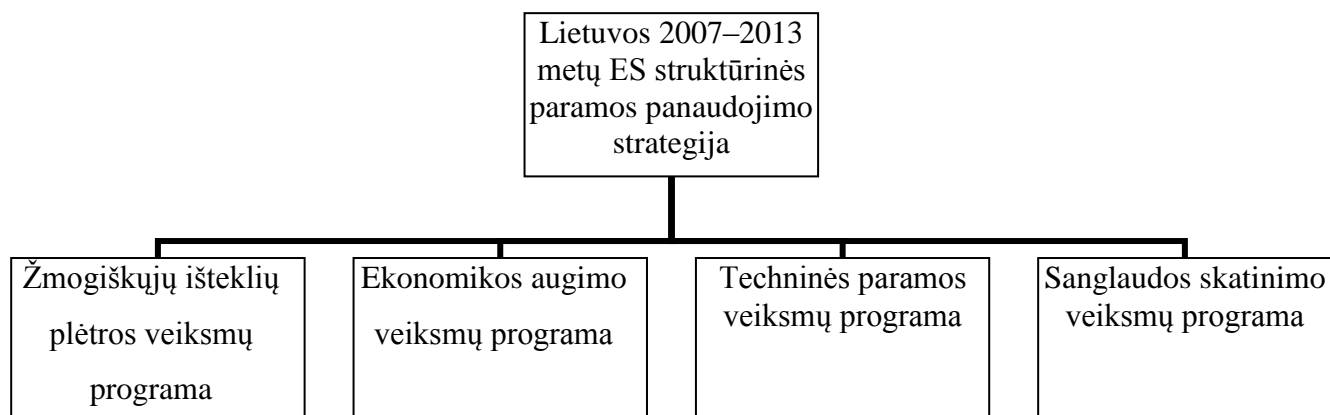
Ministerijos ir kitos suinteresuotos institucijos dalyvauja rengiant strategiją, veiksmų programas, jų priedus, taip pat projektų atrankos kriterijus. Rengia ir tvirtina priemonių įgyvendinimo planus, prieš tai suplanavusi prioritetus. Ministerijos ir kitos įstaigos planuoja, kokia lėšų dalis bus skirta valstybės projektams, kokia – regionų, kokia – konkurso būdu atrenkamiems projektams. Planuoja didelius projektus, sudaro ir tvirtina projektų sąrašus, priima sprendimus dėl valstybės, regionų, projektų atrinktų konkurso būdu finansavimo. Be abejo, dalyvauja Stebėsenos ir veiksmų programų valdymo komitetų veikloje.

Regionų plėtros tarybos planuoja regionų projektus, vadovaudamosi atitinkamo regiono plėtros planu, sudaro ir tvirtina regionų projektus.

Finansų ministerijai pavaldžios institucijos: koordinuojančioji institucija koordinuoja strategijos ir veiksmų programų rengimą ir derinimą su ES komisija, organizuoja veiksmų programų priedų, projektų atrankos kriterijų rengimą ir kūrimą. Pagrindinė jos užduotis yra kurti ir prižiūrėti ES struktūrinės paramos valdymo ir kontrolės sistemą, rengia teisės aktus, nustatančius ES struktūrinę paramą administruojančių institucijų funkcijas. Taip pat rengia ES struktūrinės paramos vertinimo planą. Vadovaujančioji institucija atsakinga už patikimą ir veiksmingą ES struktūrinių fondų ir bendrojo finansavimo lėšų planavimą, BPD įgyvendinimą ir priežiūrą pagal reglamentus. Tvirtinančioji institucija – tvirtina ir siunčia E komisijai patvirtintų išlaidų ataskaitas ir mokėjimo paraiškas, teikia išlaidų prognozes, informuoja E komisiją apie grąžintinas ir grąžintas ES fondų lėšas. Mokėjimus atliekanti institucija – atidaro LT banko atskirą valstybės išdo sąskaitą regioninės plėtros fondo, ESF ir ES sanglaudos fondo lėšoms, šiose sąskaitose valdo iš E komisijos ES fondų lėšas, išmoka projektų plėtojams ES fondų ir (ar) LTR valstybės biudžeto lėšas, tvarko ES fondų lėšų grąžintinų ir grąžintų lėšų apskaitą. Audito institucija atlieka audito funkcijas, numatytas reglamente. Įgyvendinančios institucijos vykdo tiesioginį paramos administravimą: skelbia projektų paraiškų konkursus, teikia informaciją, vertina projektus ir prižiūri jų įgyvendinimą, rengia ataskaitas. Atsakomybių pasiskirstymą pagal institucijas galite pamatyti 2 priede.

3.1.2. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategija

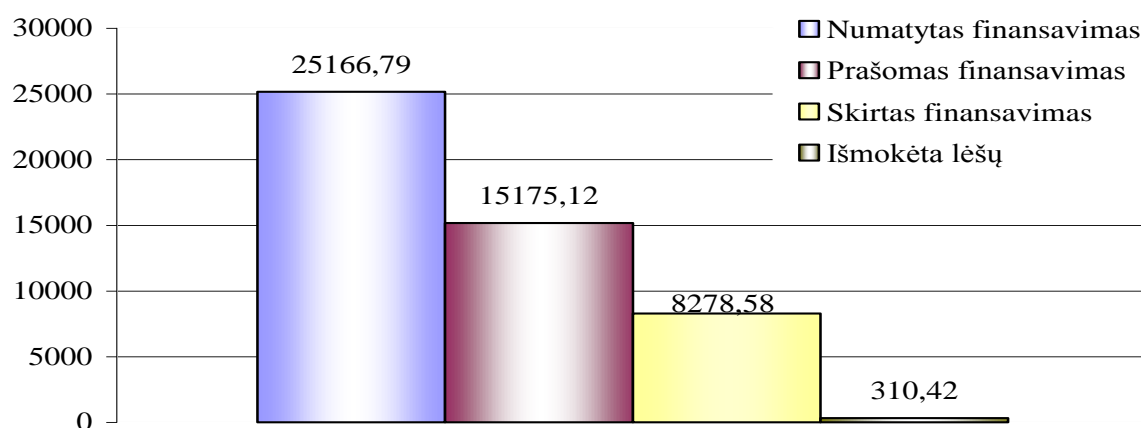
Lietuvos 2007–2013 metų ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijai konvergencijos tikslui įgyvendinti naudojamos keturios veiksmų programos (Žr. 6 paveikslą).

Šaltinis: Nacionalinė bendroji strategija, 2007

6 pav. **Lietuvos 2007–2013 metų ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijai konvergencijos tikslui įgyvendinti naudojamos programos.**

Remiantis ES struktūrine parama 2007–2013 metams, 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos barometru iš ES struktūrinių fondų Lietuvai 2007–2013 metais turėtų būti išmokėta 25 166,79 Lt. Jau prašantiems paramos buvo skirtas finansavimas 8278,58 Lt, tačiau išmokėta tik 310,42 Lt (Žr. 7 paveikslą). Lėšų pasiskirstymą pagal programas galite pamatyti 5 priede.

Šaltinis: Pagal 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos barometrą, 2009

7 pav. **Lėšos Lietuvai iš ES struktūrinių fondų 2007–2013 metais (tūkst. Lt).**

Remiantis Nacionaline bendrąja strategija Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa atitinka pirmąjį Lietuvos 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijos konvergencijos

tiksliui įgyvendinti prioritetą „Produktyvūs žmogiškieji ištekliai žinių visuomenei“. Įgyvendinant šią programą bus siekiama pritraukti ir išlaikyti žmones darbo rinkoje, skatinti aktyvesnį mokymąsi visą gyvenimą, plėtoti aukščiausios kvalifikacijos darbo jėgą ir tobulinti viešąjį administravimą. Šiai programai bus skirta 13,8 proc. ES struktūrinės paramos lėšų. Šios programos įgyvendinimas bus finansuojamas iš Europos socialinio fondo. Įgyvendinant Ekonomikos augimo veiksmų programą, bus siekiama didinti aukštos pridėtinės vertės dalį Lietuvos ūkyje, sudaryti palankią aplinką smulkiąjam ir vidutiniam verslui. Šiai programai bus skirta 45,7 proc. ES struktūrinės paramos lėšų.

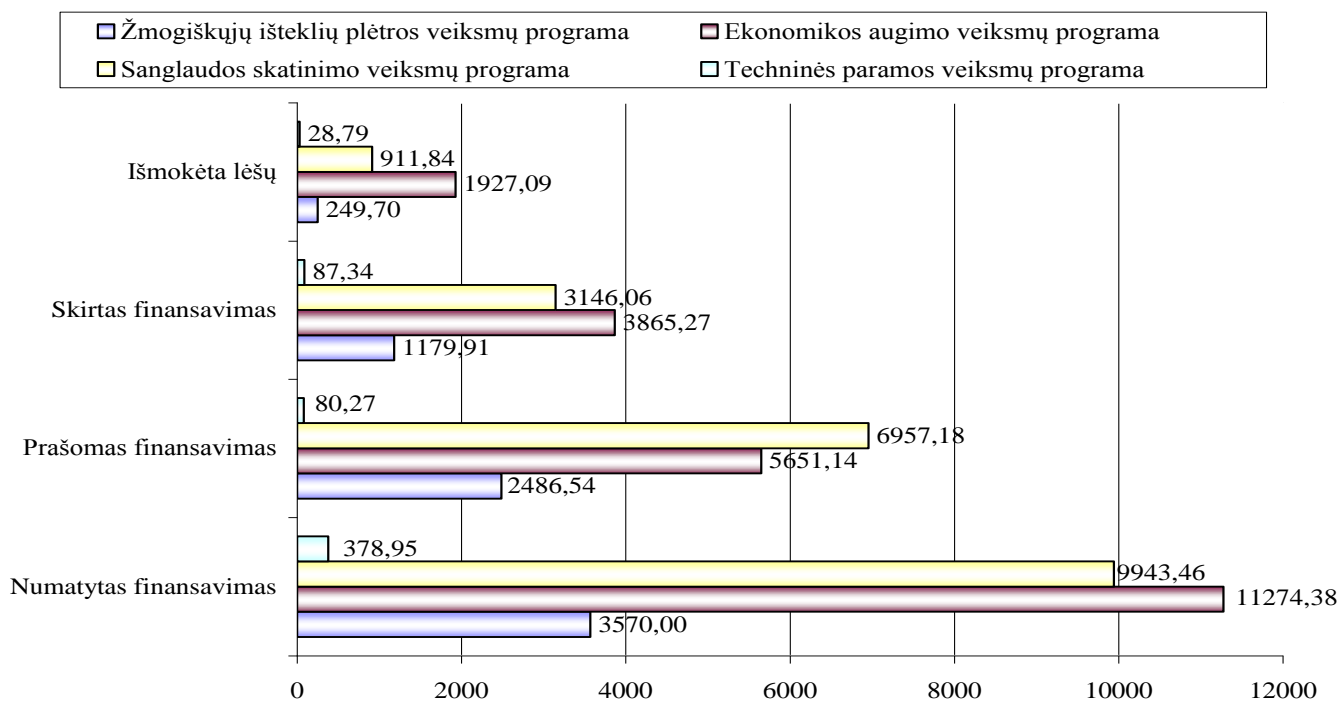
Sanglaudos skatinimo veiksmų programa atitinka trečiąjį „Gyvenimo kokybė ir sanglauda“ prioritetą. Įgyvendinant šią programą, bus siekiama geriau teikti viešąsias paslaugas, išsaugoti ir gerinti aplinkos kokybę, išnaudojant vietos potencialą. Šiai programai bus skirta 39,1 proc. ES struktūrinės paramos lėšų, gaunamų pagal konvergencijos tikslą. Veiksmų programa bus bendrai finansuojama Europos regioninės plėtros fondo ir Sanglaudos fondo lėšomis.

Iš Techninės paramos veiksmų programos lėšų bus finansuojami viešinio ir vertinimo veiksmai. Kiekvienoje teminėje veiksmų programoje numatyta techninė parama bus skiriama daugiausia valdymo ir kontrolės išlaidoms. Techninės paramos veiksmų programa ir techninės paramos prioritetai, numatyti kiekvienoje teminėje veiksmų programoje, papildys vienas kitą. Programa bus finansuojama iš Europos socialinio fondo lėšų. Šiai programai bus skirta 1,4 proc. ES struktūrinės paramos lėšų, gaunamų pagal konvergencijos tikslą. Techninei paramai papildomai bus skirta 3 proc. visos ES struktūrinės paramos lėšų, gaunamų pagal konvergencijos tikslą.

Išanalizavus lėšų Lietuvai iš ES struktūrinių fondų 2007–2013 metais pasiskirstymą pagal finansavimo statusą (Žr. 8 paveikslą), paaiškėjo, jog didžiausia lėšų dalis numatyta skirti Ekonomikos augimo veiksmų programai. Šiek tiek mažiau lėšų numatyta skirti Sanglaudos skatinimo veiksmų programai, tačiau finansavimui gauti pagal šią programą šiuo metu yra pateikta daugiau paraiškų nei jų pateikta finansavimui gauti pagal Ekonomikos augimo veiksmų programą.

„ES struktūrinės paramos barometro duomenimis, Ekonomikos augimo veiksmų programa šiuo metu sulaukia daugiausia lėšų.“³⁰ Galima teigti, kad Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos finansavimas vykdomas proporcingai, atsižvelgiant į šiai programai numatytas skirti lėšas, prašomą finansavimą, skirtą finansavimą ir jau išmokėtas lėšas. Lėšų pasiskirstymą pagal programas galite pamatyti 3 priede.

³⁰ ES struktūrinė parama 2007–2013 metams, 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos barometras <http://www.esparama.lt/2007-2013/lt/projektubarometras> [žiūrėta 2009–11–16]

Šaltinis: Pagal 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos barometrą, 2009

8 pav. Lėšų Lietuvai iš ES struktūrinių fondų 2007–2013 metais pasiskirstymas pagal finansavimo statusą (tūkst. Lt).

2007 m. sausio 1 d. buvo pradėta vykdyti 2007–2013 m. finansinė perspektyva ir šiuo laikotarpiu struktūrinė parama bus teikiama pagal tris tikslus:

1. „Konvergencijos – pagalba regionams, kurių plėtra atsilieka;
2. Teritorinio bendradarbiavimo – parama rimtų ekonominių ir socialinių problemų turintiems regionams;
3. Konkurencingumo ir užimtumo – parama mokymo sistemoms modernizuoti ir užimtumui skatinti; tokia parama neteikiama regionams, gaunantiems lėšų pagal pirmąjį tikslą, nes mokymo ir užimtumo priemonės įtrauktos į programas, skirtas atsiliekančioms vietovėms.“³¹

Lietuvai ES parama, skiriama pagal pirmuosius du tikslus, 2007–2013 m. sudaro 23 mlrd. litų, o visa Lietuvai skirta ES parama – apie 36 mlrd. litų. Lietuva taip pat gauna Europos Sąjungos finansinę paramą žemės ūkiui ir kaimo plėtrai iš Europos žemės ūkio ir Žuvininkystės fondų. Išorinių ES sienų apsaugai, tranzito palengvinimui užtikrinti bei Ignalinos atominės elektrinės uždarymo darbams finansuoti Lietuvai taip pat skiriamas finansavimas.

³¹ 5 narystės metai, ES struktūrinė parama, 2007 <http://www.euro.lt/lt/apie-lietuvos-naryste-europos-sajungoje/lietuva-europos-sajungoje/es-strukturine-parama/> [žiūrėta 2009–11–03]

„Remiantis „preliminariu nepriklausomų ekspertų vertinimu, efektyviai panaudojus visas 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos lėšas, papildomai galėtų būti sukurta apie 52 mlrd. litų bendrojo vidaus produkto (BVP).“³² Visa parama padidintų Lietuvos ekonomikos apimtis.

ES struktūriniai fondai atlieka lemiamą vaidmenį gerinant socialinę ir ekonominę sanglaudą. G. Mačio (2006) nuomone, „ES struktūriniai fondai lemia didesnes investicijas į infrastruktūrą nei į žmogiškąjį kapitalą ir žinių ekonomikos plėtrą.“³³

3.2. Struktūrinės politikos įgyvendinimas Lenkijoje

Lenkija yra Europos šalis, turinti didelį teritorinį, gyventojų ir ekonominį potencialą (Lenkija – Tavo ūkio partneris, Varšuva, 2003). Pastaruoju laikotarpiu jos indėlis ES ekonomikoje pastebimai didėja, todėl nenuostabu, jog Lenkijos ekonominės užsienio politikos pagrindinis tikslas yra stiprinti ryšius su kitomis šalimis. Narystė ES Lenkijai, kaip ir Lietuvai, yra labai palanki galimybė stiprinti šalies ekonomiką. Lenkijos įstojimas į ES atvėrė naujas perspektyvas, siekiant socialinės ir ekonominės plėtros.“³⁴

Joanna Żebrowska-Cielek (2004), Lenkijos verslo plėtros agentūros (angl. Polish Agency for Enterprise Development) direktorė rašė, jog Lenkijos įstojimas į ES gali tapti reikšmingu stimulu socialinei ir ekonominei Lenkijos regionų plėtrai. Ji prognozavo, kad, remiantis scenarijumi, kuris parengtas pagal stambių Lenkijos mokslinių tyrimų institutų ekonomikos augimo matmenis, įstojus į ES, ilgalaikėje perspektyvoje (beveik per 40 metų) BVP vienam gyventojui padidės 15 proc. „Buvo prognozuojama, kad, Lenkijai įstojus į ES, ekonominė plėtra turės įtakos visiems regionams. Anot straipsnio autorės, šis procesas nevyks vienodai ir priklausys nuo įvairių socialinės ir ekonominės struktūros atskirų sričių.“³⁵

„Lenkija šiuo metu yra viena iš skurdžiausių šalių ES. Jos pajamos, palyginti su senų ES, siekia tik apie 45 proc. Vidurkio.“³⁶ Skirtumas tarp ES ekonomikos ir Lenkijos, kaip ir Lietuvos, ekonomikos, vertinant pagal BVP vienam gyventojui rodiklį, yra labai didelis. Lenkijos regionai turi mažai galimybių ekonominei plėtrai. Tam didelę įtaką turi užimtumo struktūra. Kaip žinoma, didelė Lenkijos gyventojų dalis dirba žemės ūkyje, kur ekonomikos plėtrai yra daugiausia kliūčių – žemas produktyvumas, nepakankamas inovacijų valdymas, nepakankamas gyventojų išsilavinimas. „Integracija ES gali sudaryti sąlygas spartesniam Lenkijos ekonomikos augimui. Neįmanoma paneigti,

³² 5 narystės metai, ES struktūrinė parama, 2007 <http://www.euro.lt/lt/apie-lietuvos-naryste-europos-sajungoje/lietuva-europos-sajungoje/es-strukturine-parama/> [žiūrėta 2009–11–03]

³³ Mačys G. ES struktūrinė parama Lietuvoje: pirmieji vertinimai // Socialiniai tyrimai, 2006, Nr. 7, 8 p.

³⁴ Babiaka J. Fundusze Europejskie a innowacyjnosc polskiej gospodarki // Europos konsultacijų institutas, Varšuva: Studio EMKA, 2008, 25 p. ISBN 978-83-60652-29-9

³⁵ Joanna Żebrowska-Cielek Lenkijos regionų ekonominė padėtis Europos Sąjungoje, <http://site.rti.pl/src/BaltykPL.doc> [žiūrėta 2009–11–24]

³⁶ Domagala A. Integracja Polski z Unią Europejską // Varšuva: Akademiniai ir profesiniai leidimai, 2008, 112 p. ISBN 978-83-60501-90-0

kad ekonominės naudos lūkesčių rezultatas yra Europos Bendrijos natūra – fondai.³⁷ Pagrindiniai Lenkijos ir ES šalių skirtumai buvo šiek tiek sumažinti sėkmingai įgyvendinus Nacionalinį plėtros planą 2004–2006 m. Todėl yra tikimasi, jog tinkama regioninė politika 2007–2013 m. gali dar labiau sumažinti išsivystymo skirtumus tarp Lenkijos ir ES.

„Lenkijoje fondų parama kasmet sudaro apie 1/3 visų turimų lėšų. 1999 m. Lenkija gavo 168,6 milijono eurų, 2002 m. ši suma jau buvo apie 180 milijonų. Struktūriniai fondai finansuoja tik apie 30 proc. projektų Lenkijoje, o likę 70 proc. yra „non-refundable“ (liet. negražintinos) lėšos iš ES.³⁸

Lenkijoje, kaip ir Lietuvoje, struktūrinė politika yra įgyvendinama per struktūrinius fondus (Europos regioninės plėtros fondą, Europos socialinį fondą). 2007–2013 m. Lenkijos teritorijoje ES struktūrinės politikai įgyvendinti bus naudojama Nacionalinė strateginė informacinė struktūra 2007–2013 m. Sanglaudos politika 2007–2013 m. Lenkija gaus 67,28 bilijono eurų iš Europos Sąjungos.

3.2.1. Nacionalinė strateginė informacinė struktūra (NSIS)

„Finansiniai Europos lėšų asignavimai, skirti socialinei ir ekonomikos plėtrai Lenkijoje, pagal tikslus ir prioritetus yra išdėstyti Nacionalinėje sanglaudos strategijoje, Nacionaliniame kaimo plėtros strateginiame plane ir Žuvininkystės plėtros strategijoje.³⁹

Nacionalinė strateginė informacinė struktūra 2007–2013 m. (NSIS), kurios projektas buvo parengtas Lenkijos Respublikos Regioninės plėtros ministerijos, 2006 m. buvo patvirtintas Ministrų Tarybos. Jis yra pagrindinis strateginis dokumentas, kuriame pateikiamos rekomendacijos dėl vyriausybės ir vietos valdžios institucijų strategijų ir programų. Tai dokumentas, kuriame pagrindą sudaro Lisabonos strategija ir Bendrijos strateginės gairės. Vykdam struktūrinę politiką Lenkijoje vadovaujamosi ir kitais nacionaliniais dokumentais (Žr. 6 priedą). „Pagrindinis nacionalinės sanglaudos strategijos tikslas yra sukurti sąlygas didinti Lenkijos ekonomikos konkurencingumą. Kad būtų pasiektas pagrindinis tikslas, t. y. prisidėti prie NSIS, siekiama 6 konkrečių tikslų:

1. gerinti valstybės institucijų funkcionavimo ir partnerystės priemonių plėtros kokybę,
2. pagerinti žmogiškojo kapitalo kokybę ir stiprinti socialinę sanglaudą,
3. pagerinti techninę ir socialinę infrastruktūrą,
4. pagerinti įmonių konkurencingumą ir novatoriškumą, ypač gamybos sektoriuje,
5. padidinti Lenkijos regionų konkurencingumą, siekiant išvengti jų socialinės atskirties,
6. remti struktūrinius pokyčius kaimo vietovėse.⁴⁰

³⁷ Domagala A. Integracja Polski z Unią Europejską // Varšuva: Akademiniiai ir profesiniai leidimai, 2008, 112 p. ISBN 978-83-60501-90-0

³⁸ Jasiński J., Ile wykorzystalismy pieniędzy z funduszy PHARE, ISPA i SAPARD // Rzeczpospolita, 2003, Nr. 17

³⁹ Komisja Europejska – Unia Europejska w Polsce http://ec.europa.eu/polska/possibilities_for_funding/funds/index_pl.htm [žiūrėta 2009–11–27]

⁴⁰ Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013,

http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/WstepDoFunduszyEuropejskich/Documents/NSRO_maj2007.pdf [žiūrėta 2009–11–11]

NSIS taip pat nustato prioritetus, Lenkijos socialinės ir ekonominės plėtros sąlygas, kurios turėtų palaikyti šią plėtrą.

Prioritetai:

1. didinti konkurencingumą ir novatoriškumą ekonomikoje,
2. gerinti techninės ir socialinės infrastruktūros būklę,
3. didinti užimtumą ir gerinti darbuotojų kompetenciją,
4. kaimo vietovių plėtra,
5. regioninės plėtros ir teritorinės sanglaudos gerinimas.

„NSIS nustato tikslus ir įvardija sritis, kurios yra laikomos svarbiausiomis norint pasiekti tuos tikslus, atsižvelgia į pagrindines plėtros tendencijas pasaulio ekonomikoje ir tikslus, kuriuos nustatė ES Lisabonos strategijoje. NSIS pirmenybė teikiama vyriausybės veiklai, kuri bus vykdoma nuo 2007 ir 2015 m. Tai pagrindinis strateginis dokumentas šalies socialinei ir ekonominei plėtrai gerinti, kuris naudojamas kaip atskaitos taškas kuriant kitas strategijas ir programas, bei nacionalinės sanglaudos strategijai rengti.“⁴¹ NSIS apima visus plėtros veiksmus, kurių buvo imtasi siekiant pagerinti socialines ir ekonomines sąlygas. Jis nustato tikslus, atsižvelgia į galimybes, visus išteklius ir privalumus, kuriuos turi šalis. Dokumentas siekia integruoti ir suderinti sanglaudos politiką su kitomis politikos sritimis, bendrai finansuojamomis iš Bendrijos lėšų.

Nacionalinės sanglaudos strategija (NSS) 2007–2013 m. yra tas pats NSIS, tačiau Lenkijos Regioninės plėtros ministerija šalies viduje naudoja NSIS strategijos pavadinimą, nes NSIS ministerijai pasirodė negražus, o Europos Komisija atsisakė pakeisti pavadinimą.

Nacionalinės sanglaudos strategija:

- „nustato plėtros veiklą, kuri Lenkijos turi būti vykdoma 2007–2013 metais, siekiant ekonomikos augimo, konkurencingumo ir užimtumo padidinimo,
- padeda teikti paramą regionams, tradicinių ekonomikos sektorių ir regionų problemoms restruktūrizuoti,
- integruoja Bendrijos prioritetus į Lenkijos prioritetus, atsižvelgiant į Lisabonos strategijos uždavinius ir nacionalinės reformų programos principus,
- bendradarbiaudama su Europos Komisija parengia nuostatas, kaip naudoti struktūrinius fondus,
- suteikia pagrindą veiklos programoms rengti.“⁴²

Strateginis NSS tikslas yra sukurti sąlygas ekonomikos konkurencingumui didinti, užtikrinant darbo vietų kūrimą ir didesnę socialinę, ekonominę sanglaudą.

⁴¹ Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, http://www.mrr.gov.pl/english/european_funds_2007_2013/european_funds_2007_2013/pois/strony/infrastructureandenvironment.aspx [žiūrėta 2009–11–25]

⁴² Tas pats

„Nacionalinei sanglaudos strategijai 2007–2013 m. finansavimas bus skiriamas per šias programas:

- trys veiksmų programos, įgyvendinamos nacionaliniu lygmeniu,
- 16 regioninių veiksmų programų, kurias įgyvendina vietos ir provincijų valdžia,
- veiklos programa, skirta remti Warmińsko-Mazurskie, Podlaskie, Lubelskie, Podkarpackie, Świątokrzyskie vaivadijoms,
- techninės paramos veiksmų programa,
- Europos teritorinio bendradarbiavimo programa.⁴³

Nacionalinės sanglaudos strategija įgyvendinama per veiklos programas. Visas programas valdo Regioninės plėtros ministerija. Tai reiškia, kad tik 24,7 proc. ES Regioninės politikos Lenkijoje 2007–2013 m. iš tikrųjų valdomos regioniškai ir daugiau nei 75 proc. centralizuotai (Žr. 4 lentelė).

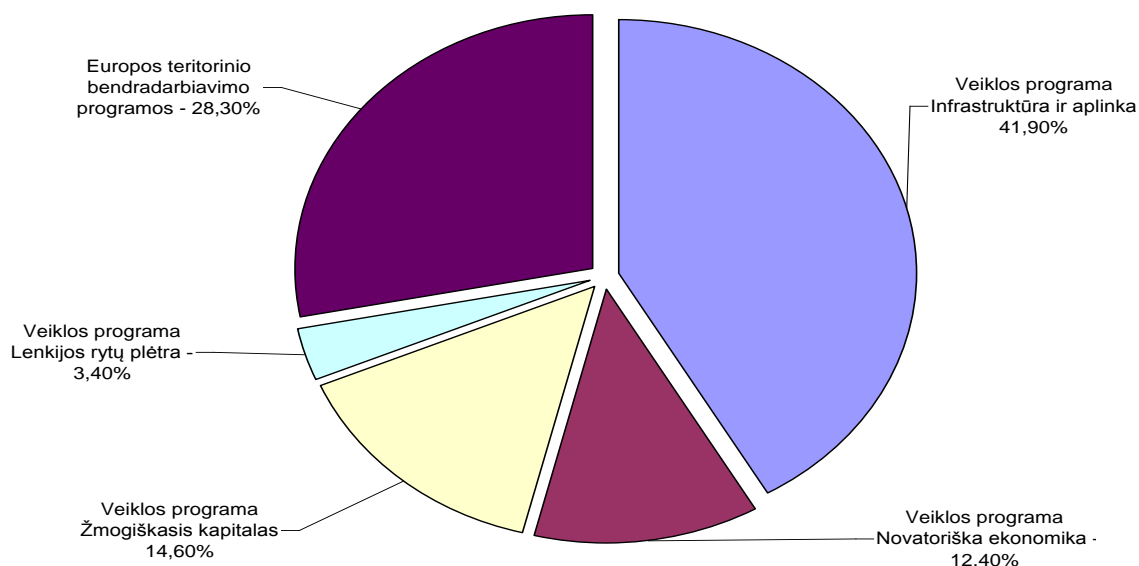
4 lentelė. Lėšų Lenkijai iš ES paskirstymas pagal veiklos programas

Veiklos programa	Skirstant ES lėšas (mlrd. eurų)	Procentais
Infrastruktūra ir aplinka	27,9	41,9
Inovacijų ekonomika	8,3	12,4
Žmogiškasis kapitalas	9,7	14,6
Lenkijos rytų plėtra	2,3	3,4
Regioninės veiklos programos	16,6	24,7
Programas pagal EWT	0,5	0,8
Parama	0,5	0,8
Nacionalinis įgyvendinimo rezervas	1,3	2,0

Šaltinis: Regioninės plėtros ministerija (lenk. *Ministerstwo Rozwoju Regionalnego*), 2009

Daugiausia lėšų skiriama Infrastruktūros ir aplinkos apsaugos programai, mažiausiai – Techninės pagalbos ir Europos teritorinio bendradarbiavimo programoms – vos 1 proc. visų lėšų (Žr. 9 paveikslą).

⁴³ Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, http://www.mrr.gov.pl/english/european_funds_2007_2013/european_funds_2007_2013/pois/strony/infrastructureandenvironment.aspx [žiūrėta 2009–11–25]

Šaltinis: parengta pagal Regioninės plėtros ministeriją (lenk. *Ministerstwo Rozwoju Regionalnego*), 2009

9 pav. Lėšų Lenkijai iš ES procentalus paskirstymas pagal veiklos programas.

„Bendra išmokų Lenkijai suma, gauta pagal ES, iki 2009 m. rugsėjo mėnesio pabaigos siekė maždaug 3,6 milijardo eurų, t. y. 63,5 proc. prašomų lėšų.“⁴⁴

3.2.2. Struktūrinių fondų valdymas Lenkijoje

Per pirmuosius narystės metus Lenkija turėjo galimybę naudoti beveik 13 milijardų eurų, tačiau, pasak dr. Paulinos Nowak (2004), „Lenkijos regionai susiduria su sunkumais panaudojant ES paramą, pavyzdžiui, informacijos ir žinių stoka apriboja galimybes pasinaudoti ES struktūrinių fondų lėšomis.“⁴⁵ Dr. P. Nowak teigimu, ES struktūrinių fondų parama turi būti laikoma šaltiniu siekiant papildyti vidaus struktūrinę politiką.

2000–2006 m. ES sanglaudos politikos įgyvendinimo priemonėmis buvo keturi struktūriniai fondai:

- Europos socialinis fondas (ESF),
- Europos regioninės plėtros fondas (ERPF),
- Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo (EŽŪOGF),
- Finansinio žuvininkystės orientavimo instrumento (ŽOFI).

⁴⁴ Fundusze strukturalne

http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl/Wiadomosci/Strona+glowna/Stan_wdrazania_FE_koniecwrzesnia_251009.htm [žiūrėta 2009–11–27]

⁴⁵ DR.Paulina Nowak Zdolnosc Polskich regionow do wykorzystania funduszy unijnych

<http://ekonom.univ.gda.pl/mikro/konferencja/pdf/Nowak%20Paulina1.pdf> [žiūrėta 2009–12–01]

2007–2013 m. vietoj keturių buvo sukurti du struktūriniai fondai, su kuriais bus įgyvendinama 2007–2013 m. ES struktūrinė politika:

- Europos socialinis fondas (ESF),
- Europos regioninės plėtros fondas (ERPF).

Pagal 1997 m. rugsėjo 4 d. įstatymą dėl valstybės administracijos departamentų Lenkijos Regioninės plėtros ministerija vykdo funkcijas, susijusias su pasirengimu, bei dalyvauja įgyvendinant nacionalinę plėtros strategiją, kuri apima šalies zonavimo funkcijas, susijusias su Europos Sąjungos paramos lėšų valdymo koncepcija. Ministerijos tikslas yra išnaudoti visas Europos Sąjungos fondų lėšas, kurios yra prieinamos Lenkijai 2007–2013 metais pačiu efektyviausiu būdu.

Ministerijos vaidmuo yra apibrėžtas pagal šiuos savo veiklos prioritetus:

- ES lėšų valdymas. Užtikrinti tinkamą ir laiku įgyvendintą programą, finansuojamą iš Europos Sąjungos fondų sistemos,
 - pasirengimas Nacionalinės plėtros strategijai 2007–2015 m., pirmiausia atsižvelgiant į regioninę plėtrą,
 - rengia ES ateities biudžetą 2007–2013 m. laikotarpiui,
 - rengia nacionalinės sanglaudos strategijos ir veiklos programas 2007–2013 m. laikotarpiui,
 - principų dėl bendradarbiavimo ir įstatymų parengimas,
 - bendradarbiavimas tarp valdžios institucijų,
 - bendradarbiavimas su vietos savivaldos institucijomis,
 - bendradarbiavimas su Europos Komisija.

Nacionalinės sanglaudos strategijai įgyvendinti naudojamos veiksmų programos. Programos įgyvendinamos regioniniu lygmeniu. Tarp programų, įgyvendinamų regioniniu lygiu, yra 16 regioninių veiksmų programų ir Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslo, finansuojamo ERPF programų.

2007–2013 m. dėmesys paskirstytas tarp nacionalinio lygio veiklos programų ir regioninės veiklos programų:

- Veiklos programa. Infrastruktūra ir aplinka
- Veiklos programa. Novatoriška ekonomika
- Veiklos programa. Žmogiškasis kapitalas
- Veiklos programa. Lenkijos rytų plėtra
- Europos teritorinio bendradarbiavimo programos.

Pagrindiniai programų tikslai yra didinti investicijų patrauklumą, kuriant ir plečiant techninę infrastruktūrą, skatinti socialinę ir ekonominę plėtrą šalyje, padidinti Lenkijos mokslo konkurencingumą, padidinti verslo konkurencingumą, sudaryti palankias sąlygas bendradarbiauti,

didinti Lenkijos kaip šalies patrauklumą investitoriams ir turistams bei plėtoti teritorinę sanglaudą, tačiau kartu saugant ir gerinant aplinką, visuomenės sveikatą, bandant išsaugoti kultūrinį identitetą.

Pagrindinės intervencijos sritys 2007–2013 metais – infrastruktūra ir aplinka. Atsižvelgiant į poreikių mastą tiek dėl transporto, aplinkos ir kitų rūšių infrastruktūros objektų, 41,9 proc. visų struktūrinių fondų lėšų bus skirta infrastruktūros ir aplinkos veiklos programai (Žr. 3.3.1. poskyrį, 5 pav.).

„Infrastruktūros ir aplinkos veiklos programa remia pagrindines investicijas, kuriomis siekiama išlaikyti ir pagerinti aplinkos būklę. Aplinkos problemų, susijusių su subalansuota plėtra, sprendimas turi didelę reikšmę, nes tai lemia investicijas į energetikos sektorį:

1. būtinos investicijos į tradicinius energijos šaltinių įvairinimą,
2. investicijos į atsinaujinančius energijos šaltinius, mažinančius energijos paklausą.⁴⁶

Infrastruktūros ir aplinkos veiklos programa yra finansuojama iš Europos regioninės plėtros fondo ir Sanglaudos fondo. Programa numato penkių konkrečių tikslų įgyvendinimą:

1. statybos infrastruktūros kūrimas, užtikrinančios ekonomikos plėtrą, taip pat gerinančios aplinką,
2. padidinti pagrindinių Lenkijos ekonominių centrų prieinamumą, susiejant juos tinklo greitkeliais ir autostradomis,
3. užtikrinti ilgalaikį Lenkijos energetikos saugumą diversifikuojant tiekimą, plėtojant atsinaujinančius energijos šaltinius,
4. suvokiant kultūros ir nacionalinio paveldo svarbą, juos išsaugoti ir renovuoti,
5. padėti išlaikyti sveiką darbo jėgą.

Infrastruktūros plėtra vykdoma atsižvelgiant į subalansuotos plėtros principus. Įgyvendinant projektus pagal šią programą, atsiveria galimybė aktyvinti:

- transporto infrastruktūrą,
- aplinkos infrastruktūrą,
- informacinę visuomenę,
- energetikos infrastruktūrą,
- turizmą,
- kultūros infrastruktūrą,
- švietimo infrastruktūrą,
- sveikatos infrastruktūrą.

Infrastruktūros ir aplinkos veiklos programa vadovaujasi 13 principų:

⁴⁶ Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, http://www.mrr.gov.pl/english/european_funds_2007_2013/european_funds_2007_2013/pois/strony/infrastructureandenvironment.aspx [žiūrėta 2009–11–25]

1. vandens ir nuotekų tvarkymas,
2. atliekų tvarkymas ir žemės apsauga,
3. išteklių valdymas ir kova su aplinkos pavojais,
4. iniciatyvos, kuriomis siekiama reguliuoti įmonių aplinkos apsaugos reikalavimus,
5. aplinkos apsaugos ir ekologinių įpročių skatinimas,
6. kelių ir oro transporto tinklas,
7. ekologiškas transportas,
8. transporto sauga ir nacionaliniai transporto tinklai,
9. ekologiškos energetikos infrastruktūros ir energijos efektyvumo kūrimas,
10. energijos tiekimo saugumas, įskaitant energijos šaltinių įvairinimą,
11. kultūros ir kultūros paveldo apsauga,
12. sveikatos apsaugos ir sveikatos priežiūros sistemos efektyvumo gerinimas,
13. aukštojo mokslo infrastruktūros kūrimas.

Dalis lėšų, gaunamų ES finansavimo infrastruktūros projektams įgyvendinti, naudojama, pavyzdžiui, pramonės parkams ir verslo inkubatoriams kurti, gerinti, atnaujinti. Projektų įgyvendinimas pagal šią programą taip pat gali padėti, pavyzdžiui, sporto stadionų, salių statybai ir renovacijai, vaizduojamojo meno projektams įgyvendinti, informacinei visuomenei plėtoti ir kitose srityje.

Infrastruktūros ir aplinkos veiklos programos vadovaujančioji institucija yra Ministerijos darbo ir socialinės politikos komisija. Programos departamento Regioninės plėtros ministerija atsakinga už regioninę plėtrą, kuri rengia infrastruktūros koordinavimą.

„Atsižvelgiant į socialines problemas, 14,6 proc. struktūrinių priemonių masto bus skiriama siekiant įgyvendinti projektus, kurie neseniai buvo finansuojami iš Europos socialinio fondo. Didelė šių lėšų dalis pagal Žmogiškųjų išteklių programą bus skiriama įgyvendinant Lisabonos strategijos tikslus. Žmogiškųjų išteklių programai įgyvendinti 2007–2013 metais iš Europos socialinio fondo bus skiriama 2,3 milijardo eurų.“⁴⁷

Žmogiškųjų išteklių programa bus skiriama šiose srityse:

- užimtumo,
- švietimo,
- socialinės integracijos,
- plėtojant gebėjimą prisitaikyti tarp darbuotojų ir įmonių,
- taip pat klausimus, susijusius su žmogiškųjų išteklių plėtra kaimo vietovėse,
- veiksmingos viešojo administravimo veiklos kūrimo,

⁴⁷ Fundusze strukturalne na wsparcie edukacji w latach 2007–2013, <http://finanse-publiczne.pl/artukul.php?view=613> [žiūrėta 2009–11–26]

- sveikatos skatinimo.

Bendras programos tikslas yra sudaryti sąlygas visapusiškai naudoti žmogiškųjų išteklių potencialą, didinant užimtumą, kelti švietimo lygį visuomenėje, sumažinti vietovių socialinę atskirtį ir remti valstybės administracinių struktūrų kūrimą. Žmogiškųjų išteklių programa yra finansuojama iš Europos socialinio fondo (ESF).

Žmogiškųjų išteklių programai įgyvendinti numatyti 5 prioritetai:

- užimtumas ir socialinė integracija,
- aukštos kokybės švietimo sistema,
- skatinama socialinė integracija,
- siekiama, kad darbo rinka būtų atvira visiems,
- techninė pagalba.

12,4 proc. lėšų iš Europos fondų bus skirta Novatoriškai ekonomikos programai. Manoma, kad aukščiausios vertybės ir veiklos rodikliai, įgyvendinant Lisabonos strategijos tikslus, bus pasiekti būtent pagal šią programą. Šios programos tikslas yra padidinti inovacijų skaičių, verslumo potencialą. Tačiau galima teigti, jog investicijos turi būti plėtojamos atsižvelgiant į Bendrijos rinkos poreikius.

Novatoriškos ekonomikos programos pagrindinis tikslas yra Lenkijos ekonomikos plėtra. Programa yra finansuojama iš Europos regioninės plėtros fondo. Novatoriškos ekonomikos programos įgyvendinimas siejamas su 6 prioritetais:

1. Mokslinių tyrimų ir naujų technologijų skatinimas.

Tarpinės institucijos, atsakingos už šio prioriteto įgyvendinimą, yra Mokslo ir aukštojo mokslo ministerijos. Šio prioriteto tikslas yra padidinti švietimo sektoriaus ekonomikos svarbą. Įgyvendinant šią programą parama iš ES struktūrinių fondų projektams įgyvendinti galės pasinaudoti: mokymo įstaigos, mokslo ir mokslo bei pramonės konsorciumai, verslo įmonės, mokslininkai (ypač jaunimas) ir mokslininkų grupės, studentai ir absolventai, prognozavimo subjektai, vykdytys projektus, švietimo subjektai, vykdytys nuolatinį darbą kuriant, įskaitant mokslinius tyrimus, Nacionalinis tyrimų centras, Ministras, atsakingas už mokslą.

2. Kapitalo naujovių skatinimas.

Tarpinė institucija, atsakinga už šio prioriteto įgyvendinimą, yra šalies Ūkio ministerija. Įgyvendinant šią programą parama iš ES struktūrinių fondų projektams įgyvendinti galės pasinaudoti: verslo paramos institucijos, inkubatoriai, mokslo parkai, verslo ir darbdavių organizacijos.

3. Lenkijos ekonomikos plėtimas tarptautinėje rinkoje.

Tarpinė institucija, atsakinga už šio prioriteto įgyvendinimą, yra šalies Ūkio ministerija. Įgyvendinant šią programą parama iš ES struktūrinių fondų projektams įgyvendinti galės pasinaudoti: verslo paramos institucijos, viešosios įstaigos, vietinės valdžios sektoriaus vienetai, verslininkai.

4. Informacinė visuomenė – didinti ekonomikos inovatyvumą.

Tarpinė institucija, atsakinga už šio prioriteto įgyvendinimą yra šalies Ūkio ministerija. Įgyvendinant šią programą parama iš ES struktūrinių fondų projektams įgyvendinti galės pasinaudoti verslininkai, kurių projektų įgyvendinimas padės įsigyti naujas technologijas ir naujus produktus, konsultacines paslaugas ir investicijas, reikalingas vykdant veiklą, suteiks pradines investicijas.

5. Techninė pagalba.

Tarpinė institucija, atsakinga už šio prioriteto įgyvendinimą, yra šalies Ūkio ministerija. Šio prioriteto tikslas – pagalba įmonėms, teikiančioms aukštos kokybės verslo paslaugas, sudaryti palankias sąlygas bendradarbiauti, stiprinti įmonių konkurencingumą.

Įgyvendinant šią programą parama iš ES struktūrinių fondų projektams įgyvendinti galės pasinaudoti: verslininkai, specializuoti centrai (mokslo ir technologijų parkų paslaugų teikėjai, technologijų inkubatoriai).

6. Kompiuterizavimas.

Tarpinė institucija, atsakinga už šio prioriteto įgyvendinimą, yra šalies Vidaus reikalų ir administravimo ministerija. Įgyvendinant šią programą parama iš ES struktūrinių fondų projektams įgyvendinti galės pasinaudoti: vyriausybė, vietos valdžios institucijos, viešojo administravimo bei mokslo padaliniai, įmonės, asociacijos.

Reikia pažymėti, jog Lenkija Tarpvalstybinio bendradarbiavimo programai įgyvendinti skiria 78,6 proc. visų asignavimų (438,5 milijono eurų). Bendradarbiavimui su Lietuva skatinti 7,5 proc. (41,7 mln. eurų) visų lėšų Lenkijos ekonomikos tarptautinėje rinkoje plėsti. Pavyzdžiui, bendradarbiavimui su Vokietija skatinti Lenkija skiria 30,4 proc. visų lėšų, o tai yra 4 kartus daugiau nei Lietuvai:

- „Lenkija–Vokietija (Vakarų pamario vaivadija–Meklenbūras) – 8,9 proc. visų lėšų (50 mln. eurų),
- Lenkija–Vokietija (Lodzės vaivadija–Brandenburgas) – 8,9 proc. visų lėšų (50 mln. eurų),
- Lenkija–Vokietija (Lubušo vaivadija–Žemutinės Silezijos vaivadija –Saksonija) – 12,6 proc. visų lėšų (70,1 mln. eurų).“⁴⁸

Beveik ketvirtadalis biudžeto (24,9 proc.) yra skiriama regionų plėtros investicijoms, tačiau regionų plėtros administravimas nėra visiškai aiškiai suformuluotas. Regionų plėtros programų rengimo pagrindas yra siekis padidinti 16 Lenkijos regionų ekonominės ir socialinės plėtros efektyvumą, o paramos teikimas yra organizuojamas vietos savivaldos mastu. Regioninės veiklos programos tikslai nustatyti pagal provincijas, laikantis regioninės plėtros strategijos, tačiau jie taip pat yra įrašyti ir į Infrastruktūros ir aplinkos veiklos programą, kaip konkurencingumo didinimas ir atskirų regionų subalansuotos plėtros skatinimas. Visos regioninės veiklos programos turi panašią struktūrą,

⁴⁸ Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, http://www.mrr.gov.pl/english/european_funds_2007_2013/european_funds_2007_2013/pois/strony/infrastructureandenvironment.aspx [žiūrėta 2009–11–25]

tačiau skiriasi jų turinys ir finansiniai ištekliai, nurodyti regionų lygiu. Lenkijos Respublikos atsakingos institucijos turėtų suderinti veiksmų, įgyvendinančių regioninių programų rezultatus, tikslus ir prioritetus nacionaliniu ir Europos strategijos požiūriu. Lenkijos rytų plėtros veiklos programos pagrindinis tikslas – Ekonomikos plėtra Lenkijos rytų provincijose. „Šios programos įgyvendinimas siejamas su 4 prioritetais:

1. Šiuolaikinė ekonomika.

Tikslas – padidinti investicijų patrauklumą Lenkijos rytų provincijose, inovacijų ir bendradarbiavimo skatinimas.

2. Provincijos centrų augimas.

Tikslas – pasirinktų regionų miestų plėtra, miesto viešojo transporto infrastruktūros plėtros skatinimas.

3. Kelių infrastruktūra ir sienos kirtimas.

Tikslas – gerinti ryšio Lenkijos rytinėse provincijose prieinamumą ir kokybę, remti statybos projektus ir modernizuoti provincijos kelius.⁴⁹

4. Techninė pagalba.

Tikslas – remti programos įgyvendinimą.

Struktūrinių fondų lėšoms skirstyti Lenkijoje bus naudojama šių plėtros krypčių rėmai:

1. Besivystančios augimo ir užimtumo, įmonių sektorius:

- iš esmės gerinti infrastruktūrą, ypač transporto,
- didelė finansinė ir konsultacinė parama bus siūloma besikuriančioms įmonėms, nes jos užtikrina sparčiausiai augančią ekonomiką ir naujų darbo vietų kūrimą,
- bendrųjų įgūdžių ir kvalifikacijos lygio kėlimas, parama informacinei visuomenei.

2. Žmogiškojo kapitalo plėtojimo srityje:

- modernizuojant užimtumo paslaugas,
- parama bedarbiams,
- švietimo lygio gerinimas.

3. „Infrastruktūros objektams skirtų dotacijų tobulinimas:

- investicijos didinant konkurencingumą – pirmiausia mažinant sandorių sąnaudas, didinant jų našumą ir didinant eksporto potencialą (Lenkijos integracija į transeuropinio transporto koridorius),
- investicijos į infrastruktūrą, didinant kelių eismo saugumą ir mažinant spūstis ir taršą,
- investicijos gerinant ryšius su nacionalinėmis kelių ir geležinkelių linijomis,

4. Gerinti regionų, kaimo plėtros sąlygas:

- gerinti transporto infrastruktūras,

⁴⁹ Centrinė informacinė ES sistema, <http://www.infoeu.pl/pages/posts/sectorowe-programy-operacyjne-2007-2013> 10.php [žiūrėta 2009–11–28]

- mažo išsilavinimo bei kaimo gyventojų mokymas ir švietimas,
- remti mažų įmonių verslumą,
- restruktūrizuoti žemės ūkio sektorį.⁵⁰

2007–2013 m. ES struktūrinę paramą administruojančios institucijos ir jų funkcijos, įgyvendinant Lenkijos 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategiją ir veiksmų programas, pavaizduotos 5 lentelėje.

5 lentelė. Atsakomybės paskirstymas tarp institucijų Lenkijoje

Veiklos programa	Valdymas	Tarpinės institucijos
Veiklos programa Inovacijų ekonomika	Ministerijos darbo ir socialinės politikos komisija	Mokslo ir aukštojo mokslo ministerijos
Veiklos programa Žmogiškasis kapitalas	Ministerijos darbo ir socialinės politikos komisija	Nacionalinė ugdymo ir sporto ministerija
Veiklos programa Lenkijos rytų plėtra	Žemės ūkio ir kaimo plėtros ministerija	
	Žemės ūkio ir kaimo plėtros ministerija	
	Ministerijos darbo ir socialinės politikos komisija	Provincijos biurai
Veiklos programa Infrastruktūra ir aplinka	Infrastruktūros ministerija	
Programos Europos teritorinio bendradarbiavimo	Ministerijos darbo ir socialinės politikos komisija	

Šaltinis: Anna Tomtas-Anders, 2003

3.4. ES struktūrinės politikos 2007–2013 m. Lietuvoje ir Lenkijoje palyginimas

„Lenkija yra svarbiausia Lietuvos kaimynė. Bendra santykinė jos galia yra kelis kartus didesnė už Lietuvos. Lietuva negali egzistuoti be Lenkijos ir atvirkščiai. ES narystėje Lenkija gali ir padėti, ir trukdyti Lietuvai įgyvendinti nacionalinius interesus. Mūsų šalis gali tikėtis paramos formuojant ES užsienio politiką (rytinių kaimynių atžvilgiu) bei padėti kai kuriais su finansais susijusiais klausimais, pvz., dėl paramos žemės ūkiui, regionų plėtrai ir pan.“⁵¹

A. Grušnienė (2008) pažymi, jog Lietuva yra viena iš nedaugelio ES valstybių narių, kurios naudoja struktūrinių fondų paramą. Lietuvoje vidutinė suma vienam gyventojui yra daugiau nei 800 litų. Tačiau A. Grušnienė savo straipsnyje rašo, jog teigiamai naudotis ES struktūrinių fondų parama

⁵⁰ Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, http://www.mrr.gov.pl/english/european_funds_2007_2013/european_funds_2007_2013/pois/strony/infrastructureandenvironment.aspx [žiūrėta 2009-11-25]

⁵¹ Laurinavičius Č., Motieka E., Statkus N. Baltijos valstybių geopolitikos bruožai XX amžius // Lietuvos istorijos institutas, 2005, 306 – 309 p. ISBN 9986-780-69-1

trukdo kelios sudėtingos projektų vertinimo, atrankos bei įgyvendinimo procedūros: „trūksta nuosavų lėšų, reikalingų rengiant ir administruojant projektus, reikalingos per didelės išlaidos projektams rengti; trūksta patirties ir kompetentingų specialistų, rengiančių projektus.“⁵²

R. Navickienė (2008) straipsnyje „Sanglaudos fondo lėšų valdymo sistemos teisiniai aspektai“ rašė, jog Lietuvos valstybė dėl netinkamos ir neefektyvios lėšų panaudojimo kontrolės gali negebėti pasisavinti visos jai skiriamos finansinės paramos. Didėjant galimybėms pasinaudoti fondų teikiama parama, auga ir ši fondų administruojančių institucijų atsakomybė už tinkamą paramos naudojimą, pažeidimų nustatymą ir išaiškinimą. „Kad sukurtą sistemą atitiktų patikimo finansų valdymo principą, rengiami paramos naudojimą ir kontrolę reglamentuojantys teisės aktai, kuriama ir tobulinama fondo administravimo sistema, kuri ateityje galėtų tapti viena pagrindinių prevencinių priemonių, užkertant kelią neefektyviam ES paramos naudojimui. Iš 2007–2013 m. laikotarpio yra tikimasi, jog jis pasižymės spartesniu ekonomikos augimu ir darbo vietų didėjimu visoje ES.“⁵³

6 lentelė. **Orientacinis lėšų pasiskirstymas valstybėms narėms 2007–2013 metais (mln. eurų).**

	Konvergencija			Regionų konkurencingumas ir užimtumas		Europos teritorinis bendradarbiavimas	Iš viso
	Sanglaudos fondai	Konvergencija	Laipsniškas nutraukimas	Laipsniškas įvedimas	Regionų konkurencingumas ir užimtumas		
Bulgarija	2283	4391				179	6853
Čekija	8819	17 064			419	389	26 692
Danija					510	103	613
Vokietija		11 861	4215		9409	851	26 340
Estija	1152	2252				52	3456
Airija				458	293	151	901
Graikija	3697	9420	6458	635		210	20 420
Ispanija	3543	21 054	1583	4955	3522		35 217
Prancūzija		3101			10 257	872	14 319
Italija		21 211	430	972	5353	846	28 812
Kipras	213			399		28	640
Latvija	1540	2991				90	4620
Lietuva	2305	4470				109	6885
Liuksemburgas					50	15	65
Vengrija	8642	14 248		2031		386	25 307
Malta	284	556				15	855
Nyderlandai					1660	247	1907
Austrija			177		1027		1461

⁵² Grušienė A. Pagrindiniai veiksniai lemiantys ES struktūrinių fondų panaudojimą aktyvumą Mažeikių rajone // Valdymas 2008, Nr. 2, 6p.

⁵³ Navickienė R., Sanglaudos fondo lėšų valdymo sistemos teisiniai aspektai // Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos IndexCopernicus Journal Abstract, 2008, Nr. 10(1), 113–120 p. ICID: 874990

Lenkija	22 176	44 377				731	67 284
Portugalija	3060	17 133	280	448	490	99	21 511
Rumunija	6552	12 661				455	19 668
Slovakija	3899	7013			449	227	11 588
Suomija				545	1051	120	1716
Švedija					1626	265	1891
JK		2738	174	965	6014	722	10 613
Techninė parama							868
Iš viso	69 578	199 322	13 955	11 409	43 556	8 723	347 410

Šaltinis: Sanglaudos politika 2007–2013, Pareiškimai ir oficialūs tekstai, 2007

Lietuvai iš ES struktūrinių fondų lėšų iš viso planuojama skirti 6885 mln. eurų, o Lenkijai – 67 284 mln. eurų (Žr. 6 lentelę). Iš pirmo žvilgsnio lėšos, skiriamos Lietuvai ir Lenkijai, gerokai skiriasi, tačiau lyginant jas reikia prisiminti, kad Lietuva yra kelis kartus mažesnė šalis nei Lenkija. Europos Komisija lėšas skirsto atsižvelgdama į šiuos kriterijus: finansavimo reikalavimus atitinkančių gyventojų skaičių, valstybės gerovę, regiono gerovę ir nedarbo lygį.

„2007–2013 metų sanglaudos politikos prioritetas – augimo ir užimtumo skatinimas visuose ES regionuose bei miestuose. Šiam tikslui bus skirta nemaža biudžeto dalis – 308 mlrd. eurų (2004 m. kainomis).“⁵⁴ Tai didžiausia visų laikų ES investicija pasitelkiant sanglaudos instrumentus. 81,5 proc. biudžeto skirta konvergencijos tikslui, tai yra neturtingiausioms valstybėms narėms ir regionams. Likę regionai gaus 16 proc. biudžeto, kurie bus panaudoti regionų konkurencingumo ir užimtumo tikslui: naujovėms bei tvariajai plėtrai skatinti, prieinamumui gerinti ir mokymo projektams įgyvendinti. Likę 2,5 proc. biudžeto bus skirti Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslui, kurio siekiant numatoma plėtoti pasienio regionų tarptautinį ir tarpregioninį bendradarbiavimą (Žr. 6 lentelę). Tikimasi, kad dėl naujųjų sanglaudos instrumentų atsiliekančiuose regionuose augimas padidės maždaug 10 proc. ir bus sukurta daugiau nei 2,5 mln. naujų darbo vietų. „Europos Komisija, siekdama padėti regionams bei miestams gerinti savo investicijų kokybę ir pritraukti daugiau privačių investicijų, remiančių augimo ir užimtumo darbotvarę, bendradarbiauja su Europos investicijų banku.“⁵⁵

2007–2013 metais JASPERS finansinis instrumentas, kuris padės valstybėms narėms ir regionams parengti didelius projektus, JEREMIE, kuris finansuos mažąsias ir vidutines įmones, ir JESSICA, kuriuo siekiama skatinti tolygų investavimą į miestus. Bendrijos strateginės gairės yra pagrindas rengiant naujos kartos programas, nacionalinius strateginius planus.

⁵⁴ Paruošta dirva 2007–2013 metų sanglaudos politikai - InforegioNEWS
http://ec.europa.eu/regional_policy/newsroom/newslet149/149_06_lt.pdf 2006, Nr. 149 [žiūrėta 2009–12–01]

⁵⁵ Ten pat

3.5. Lietuvos ir Lenkijos politikų ir valstybės tarnautojų nuomonių palyginimas

Išanalizavus literatūrą ir siekiant iširti žmonių, kurie būtų susiję su ES struktūrine politika, nuomonę, buvo apklausti aštuoni Lietuvos ir aštuoni Lenkijos valstybės tarnautojai, darbuotojai, taip pat du įstaigų, kurios pasinaudojo struktūrinių fondų parama, darbuotojai (toliau respondentai). Nuomonę apie narystę ES, apie struktūrinės politikos įgyvendinimą šalyje išreiškusiems šešiolikai respondentų buvo pateiktos anketos. Dar du respondentai buvo apklausti naudojant interviu metodą.

Šiame poskirsnyje pateikiami apklausos ir interviu rezultatai.

Respondentai yra tiesiogiai ir daugiausia susiję su ES struktūrine politika. Respondentai buvo atrinkti atsitiktine tvarka. Anketos buvo pateiktos lietuvių ir lenkų kalbomis, publikuojamos interneto tinklalapyje <http://www.apklausa.lt>.

Lietuviška anketos versija, visi klausimai ir atsakymai yra publikuojami <http://www.apklausa.lt/f/europos-sajunga-ir-lietuvos-ekonomine-padetis-bei-naryste-joje-u2ksnr5>.

Lenkiška anketos versija, visi klausimai ir atsakymai yra publikuojami: <http://www.apklausa.lt/f/polityka-strukturalna-unii-europejskiej-na-litwie-i-w-polsce-analiza-porowna-egv7lyq>.

Nuorodos į anketas buvo išsiųstos respondentams elektroniniu paštu. Anketas taip pat galima peržiūrėti 8, 9 prieduose. Duomenų patikimumą ir tikslumą garantuoja tinklalapio funkcijos:

- nuorodos į anketas nebuvo viešinamos, todėl atsakinėti galėjo išimtinai tik tie respondentai, kuriems buvo nusiųstos nuorodos,
- anketą buvo galima užpildyti tik 1 kartą. Programa, registruodama kompiuterio IP adresus, leidžia užpildyti anketą tik vieną kartą, t. y. atsakyti iš kompiuterio, turinčio tą patį IP adresą, du kartus yra neįmanoma,
- atsakymai į klausimus yra skaičiuojami automatiškai.

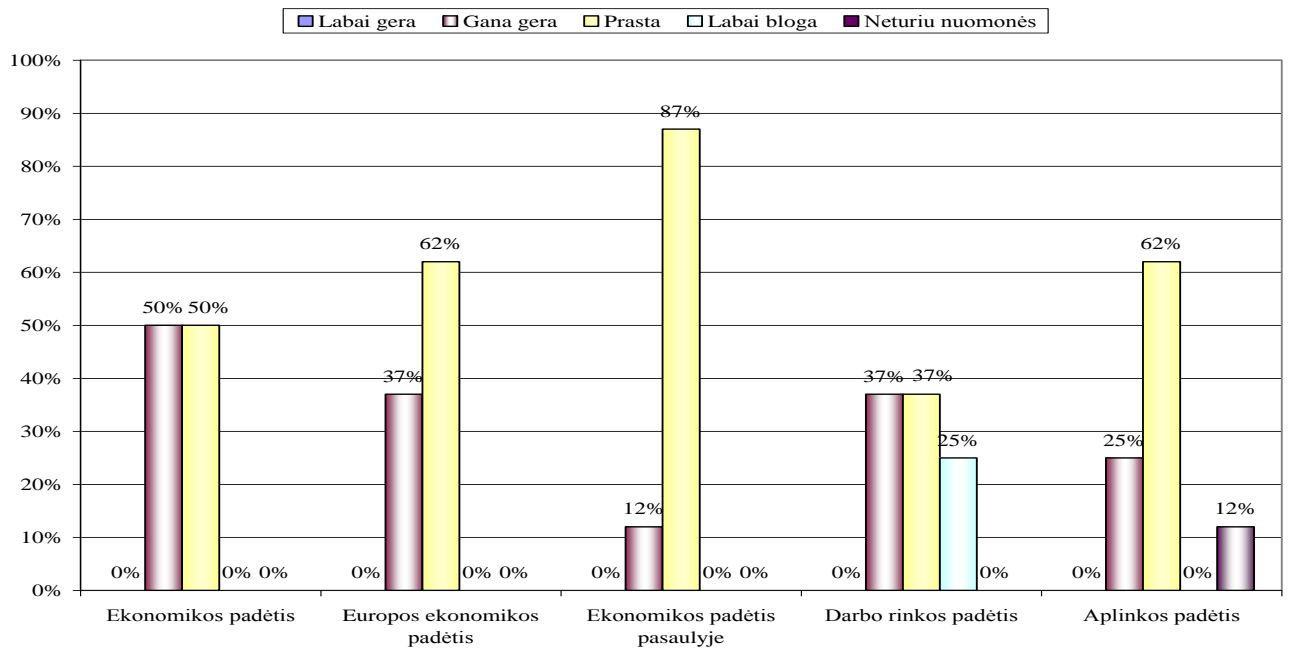
Į anketos klausimus sutiko atsakyti Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos Europos Sąjungos ir vidaus rinkos koordinavimo departamento Europos Sąjungos reikalų skyriaus vedėja Asta Avietė, Centrinės projektų valdymo agentūros Struktūrinės Paramos departamento Vidaus teisės ir valdymo sistemų tarnybos teisininkė Elida Vaitiekutė, Finansų ministerijos Veiksmų programų valdymo departamento Veiksmų programų viešinimo skyriaus vedėja Akvilė Žirguliavičiūtė, darbuotoja Jurgita Skorupskaitė, Nacionalinės mokėjimo agentūros informacijos teikimo vyriausioji specialistė Justina Žilėnaitė, Valstybės tarnybos departamento prie vidaus reikalų ministerijos Investicijų skyriaus vyriausiasis specialistas Vilmantas Pajada. Lenkijos Respublikos ambasados Vilniuje Prekybos ir investicijų rėmimo skyriaus investicijų rėmimo darbuotojas Pavel Zakševski, eksporto rėmimo darbuotojas Antoni Źakevič, Lenkijos verslo plėtros agentūros Inovacijos ir technologijos komandos direktorė Irma Peciak. Adam Kulbacki, dirbantis Lenkijos „Rywal RHC“ („Rywal-RHC“ grupę sudaro

didžiausias suvirinimo įrankių parduotuvių tinklas Europoje, įskaitant Lenkijos bendroves. Šio tinklo parduotuvė taip pat yra ir Lietuvoje). Kiti respondentai savo vardų ir pavardžių nesutiko atskleisti.

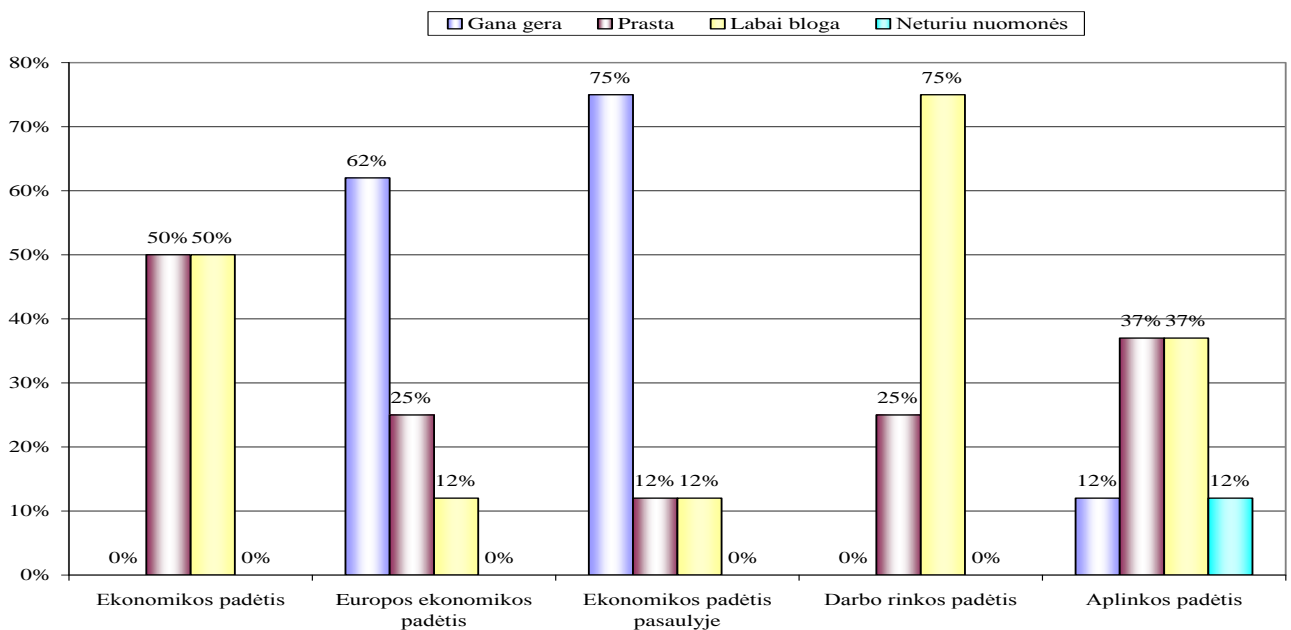
Respondentams buvo užduoti klausimai apie ekonominę padėtį šalyje ir ES, narystę ES, aktualiausias problemas ir kt.

Išanalizavus anketų duomenis paaiškėjo, jog Lietuvos ir Lenkijos respondentams padėtis šalyje atrodo gana gera.

Ekonomikos padėtis pasaulio mastu, Lietuvos respondentų nuomone, yra prasčiausia (A).

A.

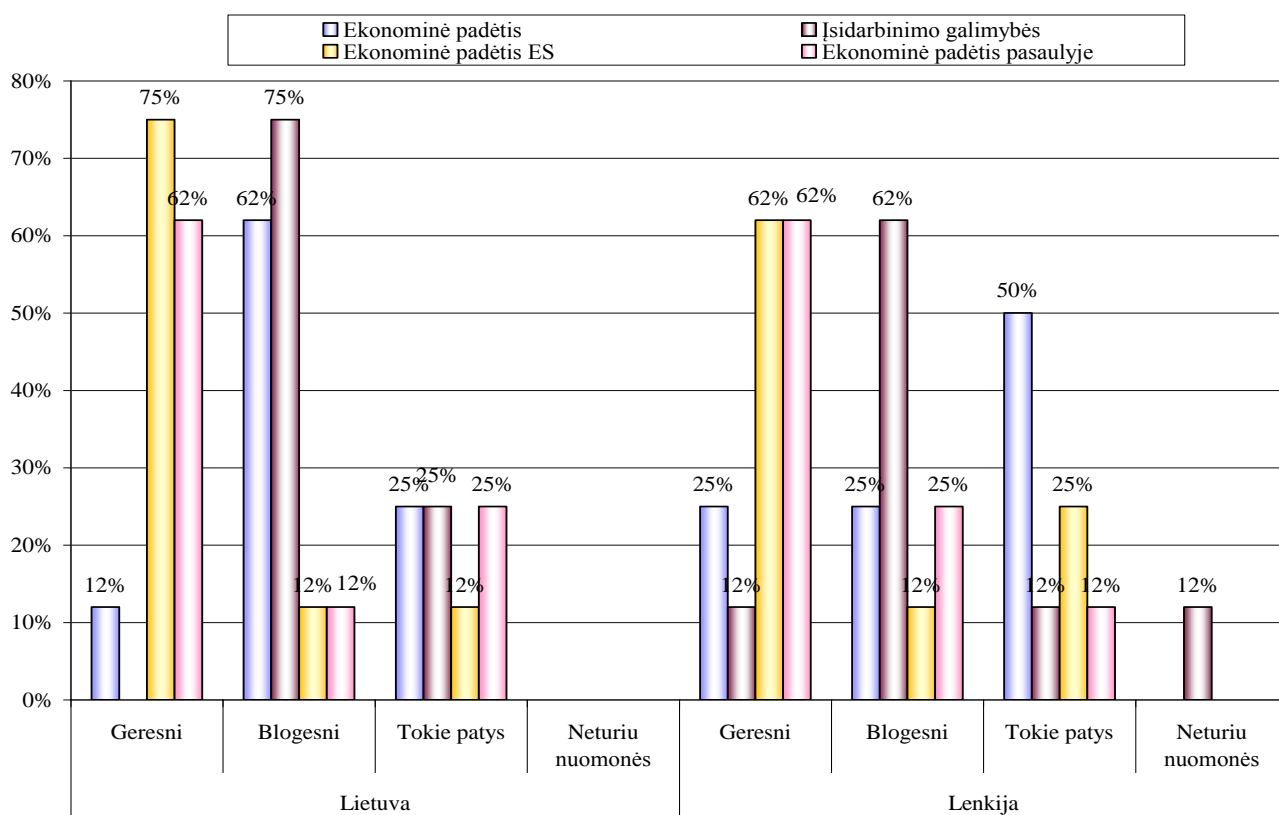
B.

10 pav. 1 klausimas. Kaip Jūs įvertintumėte esamą padėtį kiekvienoje iš šių sričių? Lietuvos respondentų nuomonė (A), Lenkijos respondentų nuomonė (B).

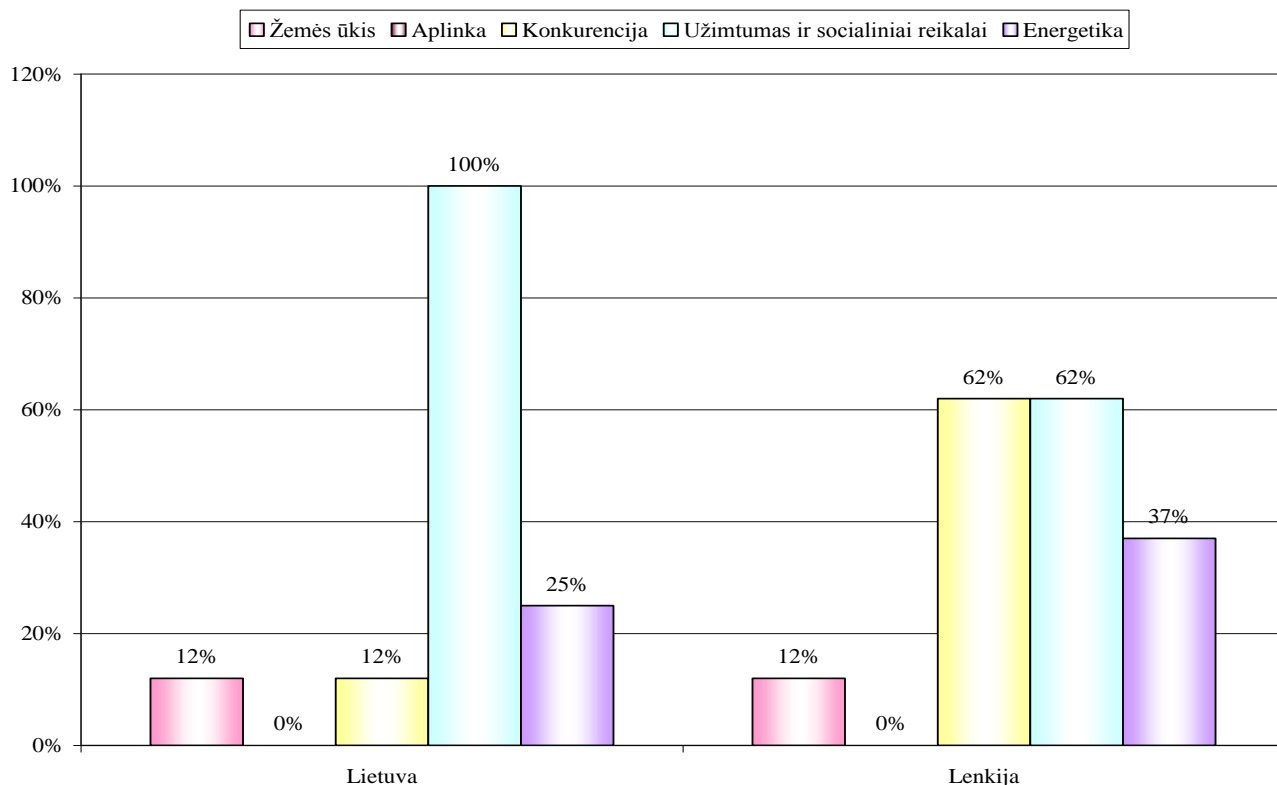
Apklausti Lenkijos respondentai nurodė, kad ekonomikos padėtis pasaulio mastu jiems atrodo gana gera, o štai padėtį darbo rinkoje įvertino kaip labai blogą (B). Šiuo atveju darbo rinkos padėtį kaip labai blogą įvertino tik 25 proc. Lietuvos respondentai (A) (Žr. 10 paveikslą). Lietuvos ir Lenkijos nuomonių lyginimo grafiką galite peržiūrėti 9 priede.

Analizuojant respondentų išsakytus lūkesčius apie artimiausius 12 mėnesių pastebėta, kad 12 proc. Lenkijos respondentų neturi nuomonės dėl būsimos padėties darbo rinkoje, tačiau net 75 proc. Lietuvos ir 62 proc. Lenkijos respondentų nuomone, per artimiausius metus ypač pablogės įsidarbinimo galimybės. Geresnės ekonomikos situacijos ES tikisi abiejų šalių respondentai (Lietuvos – 75 proc., Lenkijos – 62 proc. respondentų). 62 proc. respondentų tiki, jog ekonomika atsigaus ir pasauliniu mastu. Tačiau respondentai iš Lietuvos nesitiki, jog ekonomikos situacija per artimiausius metus Lietuvoje pagerės, net 62 proc. apklaustų Lietuvos valdininkų mano, jog ekonominė situacija šalyje pablogės (Žr. 11 paveikslą). Lietuvos ir Lenkijos respondentų lūkesčius, siejamus su artimiausiais 12 mėnesių, pavaizduotus grafiškai, galima peržiūrėti 10 priede.

Lietuvos respondentų nuomone, šiuo metu aktualiausios Lietuvos problemos yra ekonomikos situacija ir nedarbas. Lenkijos respondentai nedarbą taip pat išskyrė kaip vieną iš svarbiausių problemų, tačiau ekonomikos situacija Lenkijoje jiems neatrodo problematiška.

11 pav. 2 klausimas. Kokius lūkesčius Jūs siejate su artimiausiais 12 mėnesių: ar artimiausi 12 mėnesių, Jūsų manymu, bus geresni, blogesni ar tokie pat, kalbant apie ...? Lietuvos, Lenkijos respondentų nuomonių palyginimas.

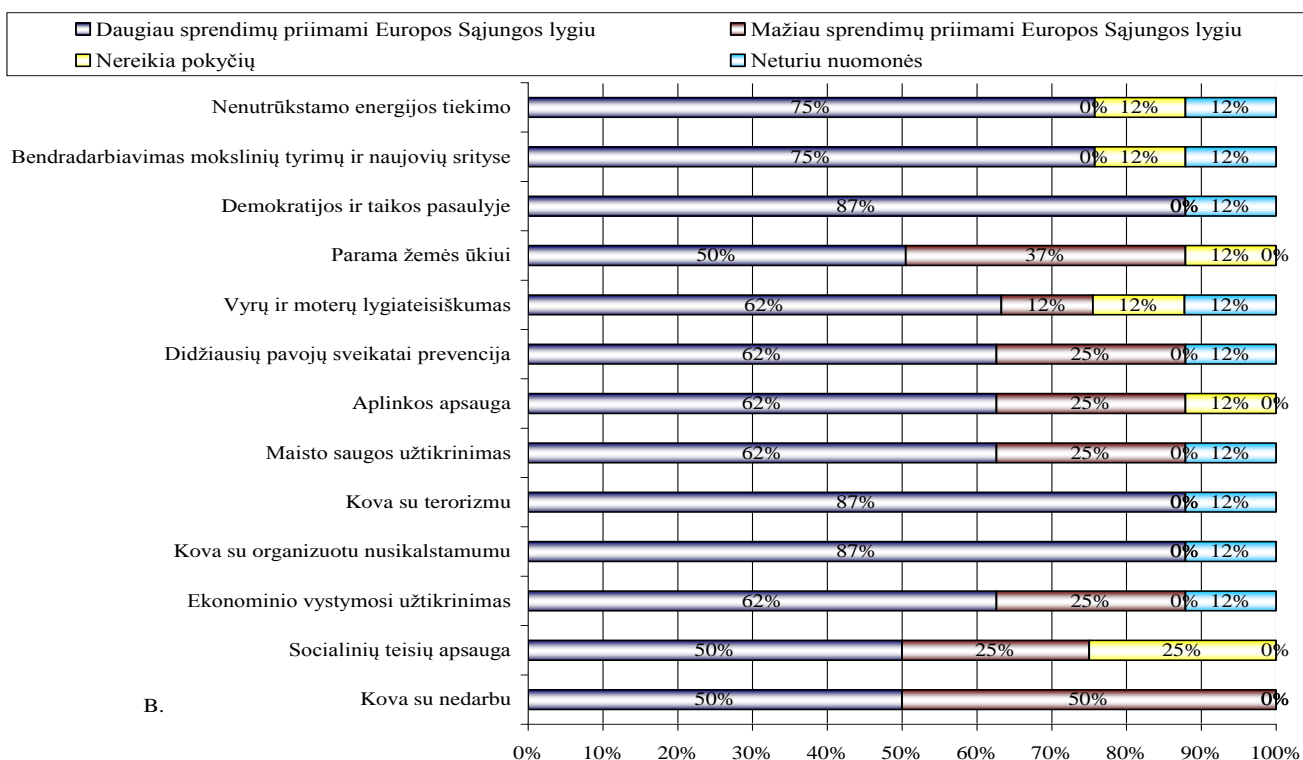
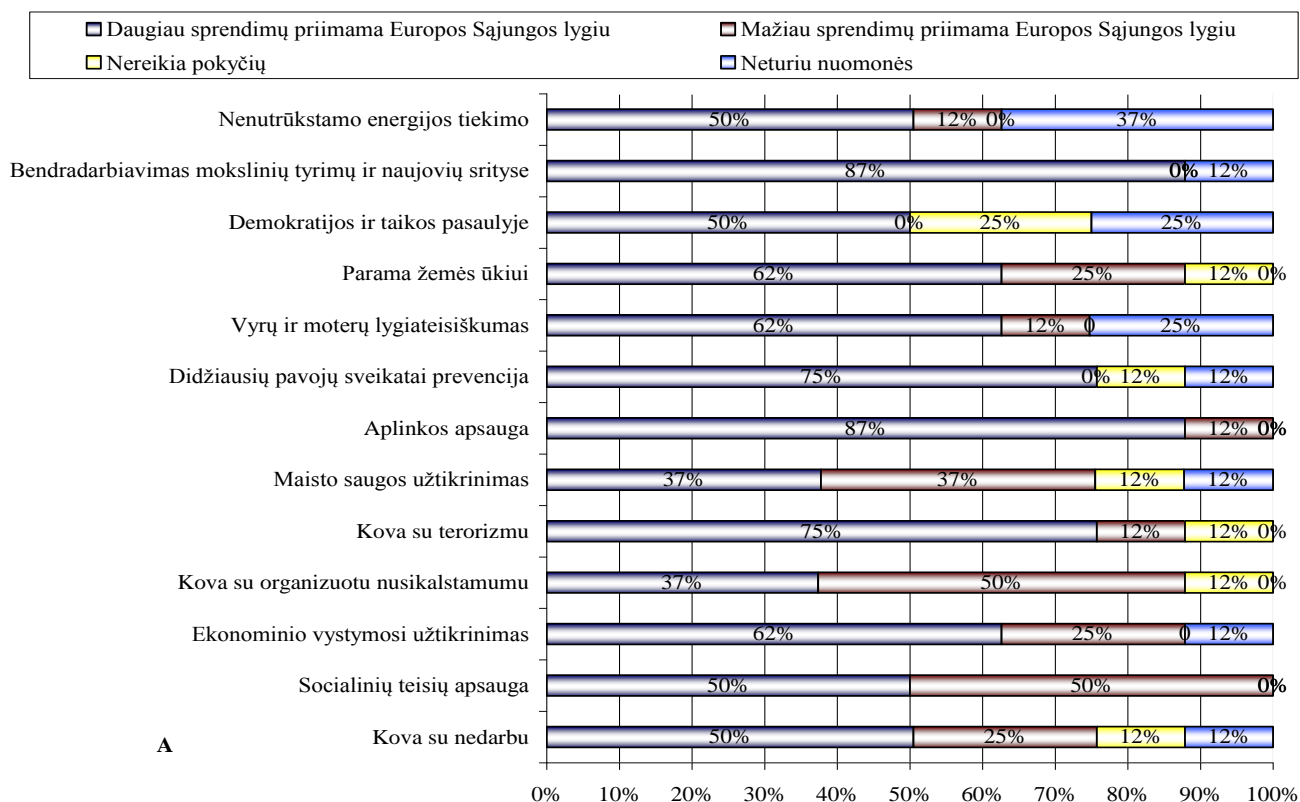
12 pav. 13 klausimas. Kaip manote, kokiai politikos sričiai turėtų būti skiriamas didesnis dėmesys Lietuvoje/Lenkijoje?

Nei Lietuvos, nei Lenkijos respondentai nemano, kad šalyje yra problemų, susijusių su terorizmu, energetika ar aplinkos apsauga (Žr. 11 priedą).

Visi Lietuvos apklausti respondentai mano, kad Lietuva turėtų daugiau dėmesio skirti užimtumui ir socialiniams reikalams. Panašiai mąsto ir respondentai iš Lenkijos (62 proc.). Pastarieji taip pat išskyrė konkurencijos svarbą (62 proc.) (Žr. 12 paveikslą).

Anketų duomenys dėl energetikos, apžvelgiant Lietuvos respondentų nuomonę, yra keisti todėl, kad Lietuvai šiuo metu klausimai, susiję su energetika, turėtų būti ypač aktualūs. Ignalinos atominė elektrinė šiuo metu pagamina iki 70 proc. Lietuvos elektros energijos, todėl jos uždarymas turės įtakos energijos tiekimui ne tik Lietuvoje, bet ir kitose Baltijos šalyse.

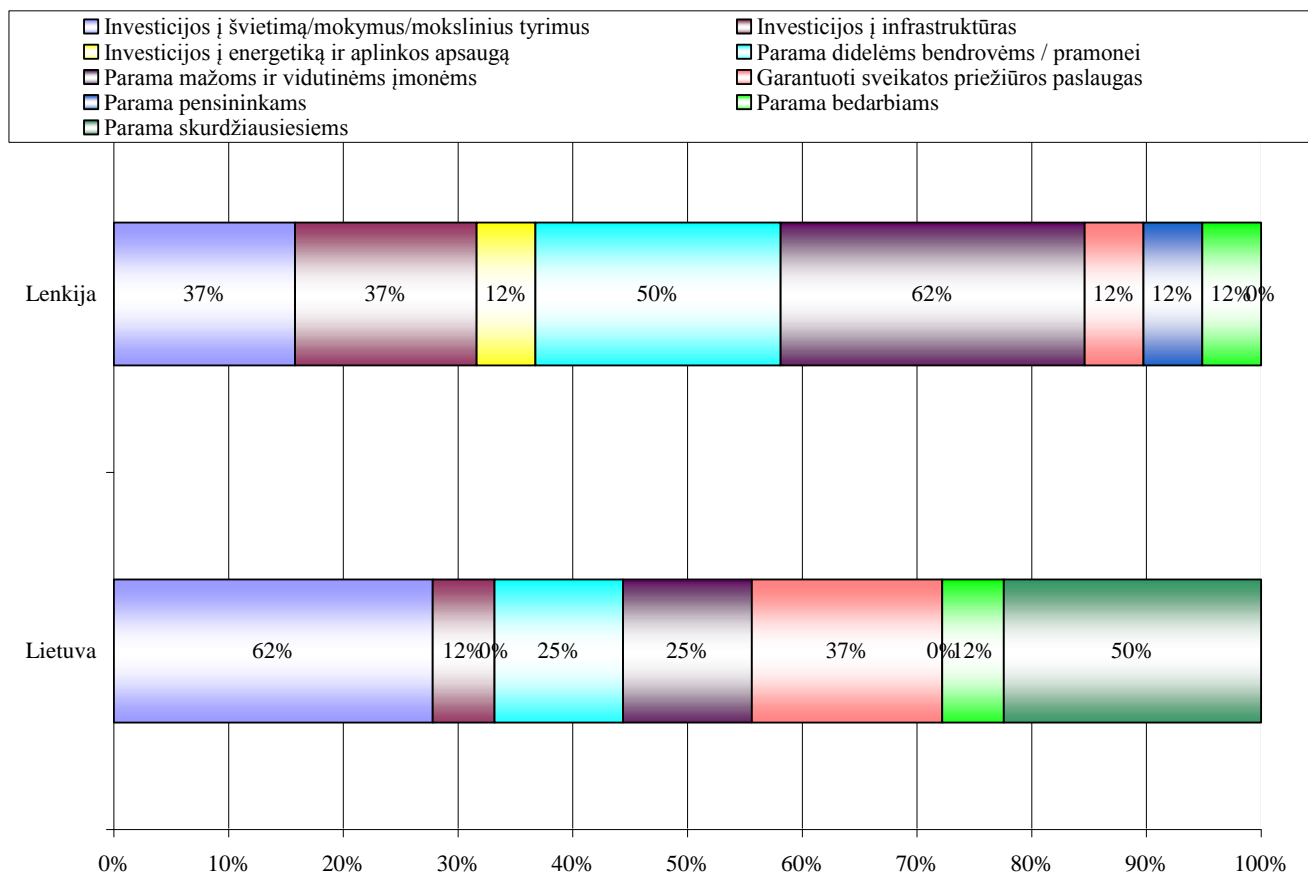
Lyginant respondentų iš Lietuvos ir iš Lenkijos nuomonę dėl sprendimų priėmimo sferų ES lygiu, dauguma respondentų paminėjo, jog daugiau sprendimų ES lygiu turi būti priimama kovos su terorizmu ir organizuotu nusikalstamumu, demokratijos ir taikos pasaulyje, aplinkos apsaugos, mokslinių tyrimų srityse. Nors respondentai iš Lietuvos aplinkos apsaugos padėtį šalyje apibūdino kaip prastą (Žr. 10 paveikslą), nei respondentai iš Lietuvos, nei respondentai iš Lenkijos nemano, jog ši sfera turėtų sulaukti valstybės dėmesio (Žr. 12 paveikslą). Užtat respondentai iš Lietuvos (87 proc.) ir Lenkijos (62 proc.) tikisi, jog daugiau sprendimų aplinkos apsaugos sferoje turėtų būti priimama ES lygiu (Žr. 13 paveikslą).

13 pav. 14 klausimas. Prašau pasakyti apie kiekvieną iš šių sričių, ar, Jūsų manymu, daugiau sprendimų šioje srityje turėtų būti priimama Europos Sąjungos lygiu, ar atvirkščiai, mažiau sprendimų turėtų būti priimama Europos Sąjungos lygiu? Lietuvos respondentų nuomonė (A), Lenkijos respondentų nuomonė (B).

Anot respondentų, mažiau pokyčių priimant sprendimus ES lygiu reikia maisto saugos užtikrinimo, paramos žemės ūkio ir socialinių teisių apsaugos sferose. 25 proc. respondentų iš Lenkijos mano, jog socialinių teisių apsaugos srityje nereikia jokių pokyčių, o respondentų iš Lietuvos nuomone, šioje sferoje sprendimų ES lygiu reikia, tačiau mažiau (Žr. 13 paveikslą).

Remiantis anketų duomenimis, respondentų iš Lietuvos ir respondentų iš Lenkijos nuomonės dėl priemonių, kurioms ES turėtų teikti pirmenybę, siekdama padėti žmonėms įveikti finansinės ir ekonominės krizės pasekmes, išsiskyrė. Respondentų iš Lietuvos nuomone, ES daugiausia dėmesio turėtų skirti investicijoms į švietimą, mokymus, mokslinius tyrimus bei į paramą skurdžiausiems. O štai respondentų iš Lenkijos nuomone, daugiausia ES turėtų investuoti į infrastruktūrą bei paramą didelėms bendrovėms ir pramonei. Pastarieji respondentai mano, jog parama skurdžiausiems neturėtų įtakos mažinant finansinės ir ekonominės krizės pasekmes. Respondentai iš Lietuvos mažiausiai dėmesio iš ES tikėtusi investicijoms į energetiką ir aplinkos apsaugą bei sveikatos priežiūros paslaugoms.

14 pav. 12 klausimas. Kurioms dviem iš šių priemonių Europos Sąjunga turėtų teikti pirmenybę, siekdama padėti žmonėms įveikti finansinės ir ekonominės krizės pasekmes?

Apibendrinant anketų duomenų analizę galima daryti išvadą, jog respondentai iš Lietuvos ir iš Lenkijos iš ES tikisi, jog ES kovos su terorizmu ir organizuotu nusikalstamumu, demokratija ir taika

pasaulyje, aplinkos apsaugos, mokslinių tyrimų srityse. Tačiau nei respondentai iš Lietuvos, nei respondentai iš Lenkijos nemano, jog šios sferos turėtų sulaukti valstybės dėmesio. Respondentų iš Lietuvos nuomone, ES daugiausia dėmesio turėtų skirti investicijoms į švietimą, mokymus, mokslinius tyrimus bei į paramą skurdžiausiesiems. O štai respondentų iš Lenkijos nuomone, parama skurdžiausiesiems neturėtų įtakos mažinant finansinės ir ekonominės krizės pasekmes. Anot jų, daugiausia ES turėtų investuoti į infrastruktūrą bei paramą didelėms bendrovėms ir pramonei. Respondentai iš Lietuvos mažiausiai dėmesio iš ES tikėtusi iš investicijų į energetiką ir aplinkos apsaugą bei sveikatos priežiūros paslaugas, nors Lietuvai šiuo metu klausimai, susiję su energetika, turėtų būti ypač aktualūs.

Interviu metodas buvo naudojamas apklausiant po vieną Lietuvos ir Lenkijos respondentą. Apklaustų respondentų darbovietės jau pasinaudojo ES struktūrinių fondų parama, todėl jie galėjo geriausiai papasakoti apie struktūrinės politikos įgyvendinimo privalumus ir trūkumus.

Janina Valiukevičienė, VŠĮ Vilniaus universitetinės Antakalnio ligoninės vyriausioji finansininkė. VŠĮ Vilniaus universitetinės Antakalnio ligoninės energetinio ūkio renovacijai buvo skirta beveik 8 mln. litų parama. Projektas finansuojamas pagal Sanglaudos skatinimo veiksmų programą.

– **Kokios naudos Jūsų įmonė turėjo gavus paramą?**

– Buvo pakeisti poliklinikos pastato langai, apšiltintos II stacionaro išorės sienos, įskaitant cokolinę pastato dalį, rekonstruotas II stacionaro jungiamojo korpuso stogas jį apšiltinant, rekonstruotos I, II stacionaro ir Hidroterapijos korpuso mechaninio oro tiekimo/šalinimo sistemos, įrengiant rekuperatorius.

– **Kokių trūkumų/privalumų pastebėjote administruojant paramos teikimą?**

– Pagrindinė problema yra Lietuvos biurokratinis aparatas, kuris nėra tinkamai paruoštas fondams administruoti. Labai užtrunka visas procesas norint gauti paramą iš fondų. Pvz., prašymui nagrinėti buvo skirtas mėnuo, tačiau atsakingi darbuotojai neskuba tikrinti prašymų ir dažnai paskutiniu momentu suranda klaidų, todėl tenka viską pradėti iš pradžių. Taip darbuotojai bijo prisiimti atsakomybę ir nustumia darbus kitam.

Tadeusz Grzybowski, „Eckert“ modernios ir novatoriškos įmonės pardavimo skyriaus vadybininkas. „Eckert“ kompanija kuria pjaustymo, karpymo įtaisus, stakles metalui apdirbti. Savo produkciją parduoda visoje Europoje.

– **Kokios naudos Jūsų įmonė turėjo gavus paramą?**

– Mes investavome į naujas technologijas, kurios leidžia sumažinti darbo sąnaudas, užtikrinti didesnę veiksmingumą, saugumą darbuotojams bei aplinkai. Dėl ES subsidijų mūsų įmonė gauna daug užsakymų iš klientų, kurie gauna naudos iš struktūrinių programų.

– **Kokių trūkumų/privalumų pastebėjote administruojant paramos teikimą?**

– Daugelis įvairaus dydžio ir užimtumo, gamybos, įmonių pasirenka, kaip naudoti lėšas, numatytas ES programose. Mano klientai atkreipia dėmesį į tai, kad reikia ilgai laukti vyriausybės sprendimų dėl lėšų grąžinimo. Kokios pagrindinės problemos? Užsienio valiutų kursas dažnai pakeičia suplanuotas biudžeto išlaidas. Arba nuolat besivystančios technologijos, įrašytos į prašymus, dažnai tampa jau nenaujoviškos. Apskritai daugiau yra teigiamų dalykų. ES padėjo kuriant verslą mūsų įmonėje ir modernizuojant gamybą.

Pas mus viskas drąsiau nei Lietuvoje. Viskas paruošta nuo A iki Z, pavyzdžiui, aš galiu savo potencialiam klientui suorganizuoti užsakymą, pagal oficialų pasiūlymą, ataskaitas, kurios liudija apie technologijų ar produkto novatoriškumą, arba aplinkosaugos veiksmingumo sprendimus tinkamai paruošiu paraišką, paskui parengiu atitinkamus dokumentus, ir klientas turi tik žiūrėti, kad gautų pinigus. Lietuvoje baiminamasi reikalavimų, pvz., reikia išlaikyti užimtumo lygį, nors yra papildomų sąnaudų. Ir jei nepasiseks versle, bus papildoma našta, nes reiks sugrąžinti dotacijas. O priemonių tiekėjai neužtikrina tokio lygio paslaugų.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Mokslinio tiriamojo darbo pradžioje iškeltas tyrimo tikslas ir uždaviniai buvo įgyvendinti:

- darbe pateikta ES struktūrinės politikos, struktūrinių fondų samprata teoriniu aspektu bei atskleistos ES struktūrinės politikos istorinės ištakos ir turinys, kuris padėjo suprasti pagrindinius struktūrinės politikos įgyvendinimo principus,

- darbe buvo išanalizuota Lietuvos ES struktūrinės paramos panaudojimo strategija ir Lenkijos nacionalinė strateginė informacinė struktūra, dėl to buvo išskirtos struktūrinių fondų valdymo galimybės, prioritetai ir priemonės,

- išanalizavus ir įvertinus Lietuvoje ir Lenkijoje ES struktūrinių fondų valdymo priemones buvo atskleistas Lietuvoje ir Lenkijoje pasirengimo struktūrinių fondų valdymui lygis,

- parengtas Lietuvos ir Lenkijos politikų ir valstybės tarnautojų nuomonių palyginimas.

Hipotezė, kad Lietuva ir Lenkija nepakankamai pasirengusios įgyvendinti ES struktūrinę politiką ir valdyti ES struktūrinių fondų teikiamą paramą pasitvirtino. Ištyrus pasirinktą temą, padarytos šios išvados:

- Europos šalys struktūrinę politiką suvokia kaip vieną patraukliausių narystės ES siekių, nes tai yra siejama su didžiulėmis išmokomis iš ES struktūrinių fondų,

- Struktūrinės politikos įtaka Lietuvai ir Lenkijai yra pastebimai teigiama, tačiau Lietuva ir Lenkija yra tik iš dalies pasirengusi valdyti ES struktūrinių fondų teikiamą paramą, nes nėra suformuoti pakankami administraciniai ir finansiniai gebėjimai fondams valdyti,

- Struktūrinių fondų valdymo prioritetai ir priemonės, palyginti su praėjusiu (2004–2006 m.) etapu, pasikeitė, todėl nespėta pasirengti tinkamam struktūrinių fondų valdymui abiejose šalyse,

- Nustatyta, kad Lenkijoje struktūrinių fondų valdymo priemonės yra labiau išvystytos nei Lietuvoje,

- Remiantis apklausų duomenimis, teigiamai naudotis ES struktūrinių fondų parama trukdo sudėtingos projektų vertinimo, atrankos bei įgyvendinimo procedūros: trūksta nuosavų lėšų, reikalingų rengiant ir administruojant projektus, reikalingos per didelės išlaidos projektams rengti, trūksta patirties ir kompetentingų specialistų, rengiančių projektus,

- Lietuvai trūksta efektyvios lėšų panaudojimo kontrolės, dėl to šalis gali nesugebėti pasisavinti visos jai skiriamos finansinės paramos,

- ES parama anksčiau ar vėliau bus įsisavinta, tačiau pasirengimas paramos administravimui buvo skubotas, trūko praktikos, todėl užtruko paramos įsisavinimo procesas.

Rekomendacijos:

- ir Lietuvoje, ir Lenkijoje turėtų būti daugiau informuojama apie tai, kad struktūrinių fondų parama pasieks šalį tik tuo atveju, jei bus tinkamai pasiruošta struktūrinių fondų įgyvendinimui,

- būtina sukurti paramos naudojimo ir kontrolės reglamentuojančių teisės aktų, kurių šiuo metu trūksta,
- atsakingos institucijos turi prisiimti atsakomybę už tinkamą paramos naudojimą, pažeidimų nustatymą ir išaiškinimą,
- atsakingos institucijos turėtų peržiūrėti ir sukonkretinti struktūrinės paramos valdymo priemones, nustatyti aiškesnės dalyvavimo taisykles,
- atsakingos institucijos turi kurti ir nuolat tobulinti fondų administravimo sistemą, kuri ateityje galėtų tapti viena pagrindinių prevencinių priemonių, užkertant kelią neefektyviam ES paramos naudojimui.

LITERATŪRA

Įvairūs dokumentai:

1. Europos sąjungos panorama / Europos Komisija Komunikacijos generalinis direktoratas, Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras, 2009.– 14 p.
2. Nacionalinė bendroji strategija: Lietuvos 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategija konvergencijos tikslų įgyventini, 2007

Įvairūs dokumentai internete:

3. Centrinė informacinė ES sistema, <http://www.infoeu.pl/pages/posts/sektorowe-programy-operacyjne-2007-201310.php> [žiūrėta 2009–11–28]
4. European Commission statistics database Eurostat, 2009
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsieb010> [žiūrėta 2009–11–05]
5. Europos bendrijos steigimo sutartis (suvestinė redakcija).
http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_1?p_id=9224 [žiūrėta 2009–11–11]
6. Latest European regional statistics confirm Commission's proposal on Structural Funds for 2007–2013 / Briuselis, 2005,
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/05/107&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [žiūrėta 2009–11–03]
7. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl atsakomybės ir funkcijų, įgyvendinant Lietuvos 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategiją ir veiksmų programas, <http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=108708> [žiūrėta 2009–11–27]
8. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007–2013,
http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/WstepDoFunduszyEuropejskich/Documents/NSRO_maj2007.pdf [žiūrėta 2009–11–11]
9. Statistikos departamentas prie LRV, <http://www.stat.gov.lt/lt/news/view?id=6951> [žiūrėta 2009–11–26]

Knygos:

10. 12 pamokų // Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras, 2007.– 10 p. – ISBN 92-79-02871-5
11. Augimo link: ES ekonomika // Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras, 2004.– 10 p. – ISBN 92-894-7860-8
12. Babiaka J. Fundusze Europejskie a innowacyjnosc polskiej gospodarki // Europos konsultacijų institutas, Varšuva: Studio EMKA, 2008, 25 p. ISBN 978-83-60652-29-9

13. Domagala A. Integracja Polski z Unią Europejską // Varšuva: Akademiniai ir profesiniai leidimai, 2008, 112 p. ISBN 978-83-60501-90-0
14. Europoje gyventi geriau. Kokia bendrosios ES rinkos nauda // Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras, 2006 ISBN 92-79-00355-0
15. Laurinavičius Č., Motieka E., Statkus N. Baltijos valstybių geopolitikos bruožai XX amžius // Lietuvos istorijos institutas, 2005, 306 – 309 p. ISBN 9986-780-69-1
16. Lenkija – Tavo ūkio partneris // Konjunktūrų ir užsienio prekybos kainų institutas – Varšuva, 2003, ISBN 83-87205-91-5
17. Sanglaudos politika 2007–2013, Pareiškimai ir oficialūs tekstai // Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras, 2007, 25p. ISBN 92-79-03812-5
18. Science at the service of Europe // Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras, 2009, 6 p. ISBN 978-92-79-12960-5

Moksliniai straipsniai:

19. Danuta Hübner: 2007–2013 m. sanglaudos politika, skirta augimui skatinti ir darbo vietoms kurti, jau sparčiai vykdoma, Briuselis, 2007, IP/07/457
20. Grušienė A. Pagrindiniai veiksniai lemiantys ES struktūrinių fondų panaudojimą aktyvumą Mažeikių rajone // Valdymas, 2008, Nr. 2, 6 p.
21. Jasiński J., Ile wykorzystalismy pieniędzy z funduszy PHARE, ISPA i SAPARD // Rzeczpospolita, 2003, Nr. 17
22. Kohler-Koch B. European Networks and Ideas: Changing National Policies? European Integration online Papers (EIoP) 2002, Vol. 6, No. 6 ISSN 1027-5193
23. Mačys G. ES struktūrinė parama Lietuvoje: pirmieji vertinimai // Socialiniai tyrimai, 2006, Nr. 7, 8 p.
24. Navickienė R., Sanglaudos fondo lėšų valdymo sistemos teisiniai aspektai // Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos IndexCopernicus Journal Abstract, 2008, Nr. 10(1), 113–120 p. ICID: 874990
25. Tracy M. Žemės ūkio politika Europos Sąjungoje. Žemės ūkio politikos studijos. V.: Diemedis, 1998, 217 p. – ISBN 9986-23-052-7

Moksliniai straipsniai internete:

26. Beugelsdijk M., C W Eijffinger S. The Effectiveness of Structural Policy in the European Union: An Empirical Analysis for the EU-15 during the Period 1995–2001, 2003, <http://www.cepr.org/pubs/dps/DP3879.asp> [žiūrėta 2009–11–11]
27. Galeote G., dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, iš dalies keičiančio Reglamentą (EB) Nr. 1059/2003 dėl bendro teritorinių statistinių vienetų klasifikatoriaus (NUTS) nustatymo į Europos Sąjungą įstojus Bulgarijai ir Rumunijai,

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pr/673/673105/673105lt.pdf [žiūrėta 2009–11–24]

28. Tomtas-Anders A., Schematy zarządzania funduszami strukturalnymi, 2003

http://www.bpk.amp.edu.pl/.../1_34_schematy_zarzadzania_funduszami.ppt [žiūrėta 2009–11–25]

29. Żebrowska-Cielek J., Lenkijos regionų ekonominė padėtis Europos Sąjungoje,

<http://site.rti.pl/src/BaltykPL.doc> [žiūrėta 2009–11–24]

30. Structural funds in Poland <http://www.highbeam.com/doc/1G1-174024456.html> [žiūrėta 2009–11–24]

31. DR. Paulina Nowak Zdolność Polskich regionów do wykorzystania funduszy unijnych

<http://ekonom.univ.gda.pl/mikro/konferencja/pdf/Nowak%20Paulina1.pdf> [žiūrėta 2009–12–01]

Kiti internetiniai šaltiniai:

32. 5 narystės metai, ES struktūrinė parama, 2007 <http://www.euro.lt/lt/apie-lietuvos-naryste-europos-sajungoje/lietuva-europos-sajungoje/es-strukturine-parama/> [žiūrėta 2009–11–03]

33. Background: Jaspers-Jeremie-Jessica-Jasmine- InforegioNEWS

http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/2007/jjj/index_en.htm [žiūrėta 2009–12–01]

34. Central Statistical Office, http://www.stat.gov.pl/gus/index_PLK_HTML.htm [žiūrėta 2009–11–26]

35. Centrinė informacinė ES sistema, <http://www.infoeu.pl/pages/posts/sectorowe-programy-operacyjne-2007-201310.php> [žiūrėta 2009–11–28]

36. Darbas regionų labui, http://ec.europa.eu/regional_policy/intro/working2_lt.htm [žiūrėta 2009–11–23]

37. ES struktūrinė parama 2007–2013 metams, 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos barometras <http://www.esparama.lt/2007-2013/lt/projektubarometras> [žiūrėta 2009–11–16]

38. ES struktūrinė parama 2007–2013 metams, <http://www.esparama.lt/2007-2013/lt/25#> [žiūrėta 2009–11–03]

39. ES struktūrinių fondų įsisavinimas ir galimybės gauti paramą // Balsas – Vilnius, 2009, – URL: <http://www.balsas.lt/naujiena/298827/es-strukturiniu-fondu-isisavinimas-ir-galimybes-gauti-parama/rubrika:naujienos-verslas> [žiūrėta 2009–11–24]

40. Europos struktūrinė parama. http://www.esparama.lt/lt/kas_yra_strukturine_parama [žiūrėta 2009–11–03]

41. Fundusze strukturalne

http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl/Wiadomosci/Strona+glowna/Stan_wdrazania_FE_koniecwrzesnia_251009.htm [žiūrėta 2009–11–27]

42. Fundusze strukturalne na wsparcie edukacji w latach 2007–2013, <http://finanse-publiczne.pl/artukul.php?view=613> [žiūrėta 2009–11–26]

43. Jesicca ir Jeremie – ne tik gražūs vardai
<http://www.taurage.aps.lt/ava/content/news.jsp;jsessionid=B0D11DF29F3CB4C65AEE8F1320AF0D07?docLocator=F362CD55CA0111DE88C4746164617373> [žiūrėta 2009–12–01]
44. Komisja Europejska – Unia Europejska w Polsce,
http://ec.europa.eu/polska/possibilities_for_funding/funds/index_pl.htm [žiūrėta 2009–11–27]
45. MEPs approve €308bn Structural Funds 2007–13 package / Liuksemburgas: 2006,
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=EN&type=IM-PRESS&reference=20060628IPR09333> [žiūrėta 2009–11–03]
46. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego,
http://www.mrr.gov.pl/english/european_funds_2007_2013/european_funds_2007_2013/pois/strony/infrastructureandenvironment.aspx [žiūrėta 2009–11–25]
47. Paruošta dirva 2007–2013 metų sanglaudos politikai – InforegioNEWS
http://ec.europa.eu/regional_policy/newsroom/newslet149/149_06_lt.pdf 2006, Nr. 149 [žiūrėta 2009–12–01]
48. Pasirengimas 2007-2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo laikotarpiui Lietuvoje, www.klaipedos-r.lt/gallery/_klaipedosr/pletra/8be9.doc [žiūrėta 2009–11–16]
49. Portal Funduszy Europejskich,
<http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/Strony/ZmianyWSystemie.aspx> [žiūrėta 2009–11–27]
50. Regioninė politika, <http://www.eu4journalists.eu/index.php/dossiers/lithuanian/C46> [žiūrėta 2009–11–26]
51. Statistikos departamentas prie LRV, <http://www.stat.gov.lt/lt/news/view?id=6951> [žiūrėta 2009–11–26]

Laumelytė A. Europos Sąjungos struktūrinės politikos įgyvendinimo Lietuvoje ir Lenkijoje analizė / Europos Sąjungos politikos ir administravimo magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. V. B. Sotirovič – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Strateginio valdymo ir politikos fakultetas 2009. – 67 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išanalizuotas ES struktūrinių fondų teikiamos paramos valdymas, turintis įtakos ES struktūrinės politikos įgyvendinimui Lietuvoje ir Lenkijoje.

Pirmoje darbo dalyje atskleidžiama struktūrinės politikos istorinė raida, tikslai ir įgyvendinimas. Antroje darbo dalyje atskleidžiama struktūrinės politikos esmė – struktūriniai fondai, jų funkcijos, principai, paramos panaudojimas. Trečioje darbo dalyje analizuojamas ES struktūrinių fondų valdymas ir įgyvendinimas Lietuvoje ir Lenkijoje, vadovaujantis Lietuvos Respublikos, Lenkijos Respublikos ir ES teisine baze bei ES struktūrinės paramos panaudojimo strategija ir Lenkijos nacionaline strategine informacine struktūra. Apžvelgiama Lietuvos ir Lenkijos politikų ir valstybės tarnautojų nuomonė apie šalies buvimą ES nare, pokyčius šalyse. Išvadose, kurios sudaro baigiamąją dalį, pateikiami pagrindiniai baigiamieji aspektai bei svarbiausios rekomendacijos.

Pagrindinės sąvokos: Europos Sąjunga, struktūrinė politika, regioninė politika, struktūriniai fondai, strateginės gairės, veiklos programos.

Laumelytė A. The European Union's structural policy analysis in Lithuania and Poland / European Union policy and administration master's final work. Head Assoc. Dr. VA B. Sotirovic - Vilnius: Travel Products Corporation Limited, Strategionio Management and Policy Department of 2009th – 67 p.

ANOTATION

Master's thesis analyzed the EU Structural Funds to support governance, influencing the EU structural policy in Lithuania and Poland.

The first part of the work reveals the historical development of structural policies, objectives and implementation. The second part of the work reveals the essence of the structural policies - the Structural Funds and their functions, principles, use of the aid. In the third part of the work analyzing the EU Structural Funds management and implementation in Lithuania and Poland, in accordance with the Republic of Lithuania, the Republic of Poland and the EU's legal framework and the EU structural assistance in the recovery strategy and the Polish National Strategic Reference Framework. An overview of Lithuanian and Polish politicians and civil servants' opinion about the country's presence in the EU, changes in the world. The conclusions, recommendations, which form the final part, and presents the main aspects of the completed and recommendations.

Key words: the European Union, structural policy, regional policy, structural funds, the strategic guidelines, activities

Europos Sąjungos struktūrinės politikos Lietuvoje ir Lenkijoje analizė

Pagrindinės sąvokos: Europos Sąjunga, struktūrinė politika, regioninė politika, struktūriniai fondai, strateginės gairės, veiklos programos.

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

Mokslo darbe atskleidžiama, kad Europos šalys struktūrinę politiką suvokia kaip vieną patraukliausių narystės ES siekių, nes tai yra siejama su didžiulėmis išmokomis iš ES struktūrinių fondų. Papildomi pinigai skiriami investicijoms į aplinkos apsaugą, gamybos, infrastruktūros, žmogiškųjų išteklių plėtrą ir t. t. Įpusėjus 2007–2013 m. programiniam periodui, Lietuvoje vis dar pastebimas didžiulis susidomėjimas ES struktūrine politika, jos teikiamomis galimybėmis. Struktūrinių fondų nauda visuomenei buvo pateikiama kaip bene pagrindinis stojimo į ES motyvas ir šalies gerovės augimo ateityje šaltinis. Panaši situacija buvo/yra ir kaimyninėje Lenkijoje, todėl šio darbo rezultatuose reikėtų atkreipti dėmesį į Lietuvos ir Lenkijos pasiruošimą įgyvendinti struktūrinę politiką bei teikiamos paramos valdymą. Struktūrinės politikos įtaka Lietuvai, Lenkijai ir kitoms naujoms ES šalims neabejotinai turėtų būti teigiama, tačiau šių fondų panaudojimas yra planuojamas ir priklauso nuo pasirengimo įgyvendinti struktūrinę politiką bei valdyti ES struktūrinių fondų teikiamą paramą.

Mokslo darbe iškeliami hipotezė, kad Lietuva ir Lenkija nepakankamai pasirengusi įgyvendinti ES struktūrinę politiką ir valdyti ES struktūrinių fondų teikiamą paramą, išskeltas tikslas ir uždaviniai tikslui pasiekti. Darbe naudojami tokie tyrimo metodai: dokumentų ir mokslinės literatūros analizė, Lietuvos ir Lenkijos politikų ir valstybės tarnautojų, įmonių, pasinaudojusių struktūrinių fondų parama, darbuotojų nuomonių apklausa, statistinių kiekybinių ir kokybinių duomenų analizė. Ištyrus pasirinktą temą, daromos išvados bei pateikiamos rekomendacijos.

Mokslo darbe pateikiama ES struktūrinės politikos, struktūrinių fondų samprata teoriniu aspektu bei atskleidžiamos ES struktūrinės politikos istorinės ištakos ir turinys, kurie padeda suprasti pagrindinius struktūrinės politikos įgyvendinimo principus. Analizuojamos Lietuvos ES struktūrinės paramos panaudojimo strategija ir Lenkijos nacionalinė strateginė informacinė struktūra, dėl to išskiriamos struktūrinių fondų valdymo galimybės, prioritetai ir priemonės. Mokslo darbe yra analizuojamos ir įvertinamos Lietuvos ir Lenkijos ES struktūrinių fondų valdymo priemonės, atskleidžiamas Lietuvos ir Lenkijos pasiruošimo struktūrinių fondų valdymui lygis. Apžvelgiama Lietuvos ir Lenkijos politikų ir valstybės tarnautojų nuomonė dėl šalies buvimo ES nare. Pateikiami interviu su respondentais, kurių darbovietės jau pasinaudojo ES struktūrinių fondų parama. Atskleidžiami trūkumai/privalumai, kuriuos respondentai pastebėjo administruodami paramos teikimą.

Mokslo darbe iškelta hipotezė, kad Lietuva ir Lenkija nepakankamai pasirengusi įgyvendinti ES struktūrinę politiką ir valdyti ES struktūrinių fondų teikiamą paramą buvo patvirtinta, o išvadose

pateikiamos rekomendacijos turėtų padėti tobulinant struktūrinių fondų administravimo sistemą, kuri ateityje galėtų tapti viena pagrindinių prevencinių priemonių, užkertant kelią neefektyviam ES paramos naudojimui.

The European Union's structural policy in Lithuania and Poland analysis

Keywords: the European Union, structural policy, regional policy, structural funds, the strategic guidelines, activities.

SUMMARY

Scientific work reveals the fact that the European countries, the structural policy is perceived as one of the most attractive EU membership aspirations, which is associated with enormous benefits from EU structural funds. Additional money of structural fund's is available for investment in environmental protection, production, infrastructure development, human resources development, etc. Now in the midway of the period 2007-2013 programming period, Lithuania is still seen huge interest in the EU's structural policy and its opportunities. Structural Funds, the benefits to society was presented as perhaps the main reason for joining the EU and the country's source of wealth for future growth. A similar situation was / is in the neighboring Poland, the results of this work should pay attention to the Lithuanian and Polish preparations for the implementation of structural policies and support management. Structural policy in Lithuania, Poland and other new EU countries should be clearly stated, but the use of these funds are planned, and depends on the preparation for the implementation of structural policies and the management of EU structural funds assistance.

Work raises the hypothesis that „Lithuania and Poland are not sufficiently prepared to implement the EU's structural policy and management of EU Structural Funds“ goals and objectives to achieve that objective. The work used in such tests as documentation and analysis of scientific literature, Lithuanian and Polish politicians and civil servants, businesses have exercised the Structural Funds, opinion surveys, statistical quantitative and qualitative data analysis. Examination of the chosen topic, draw conclusions, and recommendations.

Work review the EU structural policies, structural funds and the concept of the theoretical aspect of the EU structural policy reveal historical origins and contents in order to understand the basic principles of implementation of structural policies. Analyzes the Lithuanian EU structural assistance in the recovery strategy and the Polish National Strategic Reference Framework, as a consequence of structural funds management identifies opportunities, priorities and measures. Work is analyzed and evaluated in Lithuania and Poland, the EU Structural Funds management measures disclosed in Lithuanian and Polish preparations for Structural Funds management level. An overview of Lithuanian and Polish politicians and civil servants' views on the existence of an EU member country. Shown interviews with respondents whose employer has already taken advantage of EU structural funds. Disclosed shortcomings / advantages, which the respondents noticed provision of assistance to the administration.

Work hypothesis that „Lithuania and Poland are not sufficiently prepared to implement the EU's structural policy and management of EU Structural Funds“ was approved and the conclusions of the recommendations should help to improve the structural funds management system, which could then become one of the main preventive measures to prevent noteffective use of EU support.

PRIEDAI

1 lentelė. Vidutinio BVP 2000–2002 metų duomenys

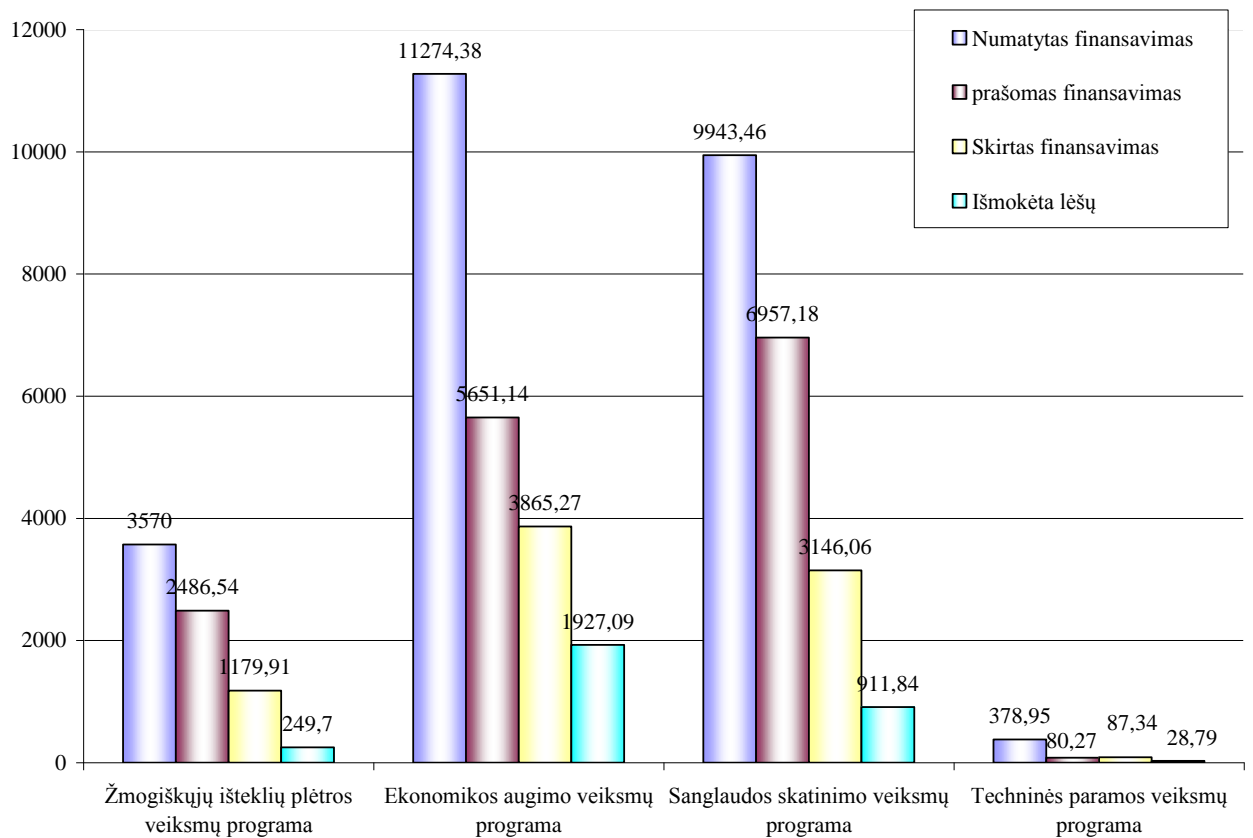
NUTS	Šalis/regionas	populiacija	BVP 2000 m.	BVP 2002 m.
Obj. 1	(1000 inh.)	EU25=100	(proc.)	
EE00	ESTIJA	1361.2	44.97	41.0
LV00	LATVIJA	2338.0	37.31	34.0
LT00	LIETUVA	3469.0	40.59	37.0
PL11	LODZĖS VAIVADIJA	2612.0	41.45	37.82
PL12	MAZOVIJOS VAIVADIJA	5124.0	69.43	63.34
PL21	MAŽOSIOS LENKIJOS VAIVADIJA	3233.0	39.88	36.38
PL22	SILEZIJOS VAIVADIJA	4741.0	50.24	45.84
PL31	LIUBLINO VAIVADIJA	2198.0	32.0	29.29
PL32	PAKARPATĖS VAIVADIJA	2104.0	32.65	29.79
PL33	ŠVENTO KRYŽIAUS VAIVADIJA	1297.3	35.59	32.47
PL34	PALENKĖS VAIVADIJA	1208.5	34.99	31.92
PL41	DIDŽIOSIOS LENKIJOS VAIVADIJA	3352.0	48.22	43.99
PL42	VAKARŲ PAMARIO VAIVADIJA	1698.3	45.83	41.81
PL43	LUBUŠO VAIVADIJA	1009.0	40.84	37.26
PL51	ŽEMUTINĖS SILĖZIJOS VAIVADIJA	2907.0	47.0	42.93
PL52	OPOLĖS VAIVADIJA	1064.3	38.0	34.76
PL61	KUJAVIJOS PAMARIO VAIVADIJA	2069.0	41.54	37.90
PL62	VARMIJOS MOZŪRŲ VAIVADIJA	1428.5	34.19	31.19
PL63	PAMARIO VAIVADIJA	2180.0	45.57	41.58
SI00	SLOVĖNIJA	1995.0	74.45	67.92

Šaltinis: Komisijos pasiūlymas dėl struktūrinių fondų 2007–2013 m., 2005

1 lentelė. Atsakomybės paskirstymas tarp institucijų

Veiksmų programa/prioritetas	Tarpinė institucija	Igyvendinančioji institucija
1. ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ PLĖTROS VEIKSMŲ PROGRAMA		
1.1. Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Paramos fondas Europos socialinio fondo agentūra
1.2. Mokyšasis visą gyvenimą	Švietimo ir mokslo ministerija	Paramos fondas Europos socialinio fondo agentūra
1.3. Tyrėjų gebėjimų stiprinimas	Švietimo ir mokslo ministerija	Paramos fondas Europos socialinio fondo agentūra
1.4. Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas	Vidaus reikalų ministerija	Paramos fondas Europos socialinio fondo agentūra
1.5. Techninė parama	Finansų ministerija	VšĮ Centrinė projektų valdymo agentūra
2. EKONOMIKOS AUGIMO VEIKSMŲ PROGRAMA		
2.1. Ūkio konkurencingumui ir ekonomikos augimui skirti moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra	Ūkio ministerija Švietimo ir mokslo ministerija	VšĮ Lietuvos verslo paramos agentūra VšĮ Centrinė projektų valdymo agentūra
2.2. Verslo produktyvumo didinimas ir verslo aplinkos gerinimas	Ūkio ministerija	VšĮ Lietuvos verslo paramos agentūra UAB „Investicijų ir verslo garantijos“
2.3. Informacinė visuomenė visiems	Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės	VšĮ Centrinė projektų valdymo agentūra
2.4. Esminė ekonominė infrastruktūra	Susisiekimo ministerija Ūkio ministerija	Transporto investicijų direkcija VšĮ Lietuvos verslo paramos agentūra
2.5. Transeuropinių transporto tinklų plėtra	Susisiekimo ministerija	Transporto investicijų direkcija
2.6. Techninė parama	Finansų ministerija	VšĮ Centrinė projektų valdymo agentūra
3. SANGLAUDOS SKATINIMO VEIKSMŲ PROGRAMA		
3.1. Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai	Vidaus reikalų ministerija Ūkio ministerija Aplinkos ministerija	VšĮ Centrinė projektų valdymo agentūra VšĮ Lietuvos verslo paramos agentūra Aplinkos ministerija
3.2. Viešųjų paslaugų kokybė ir prieinamumas: sveikatos, švietimo ir socialinė infrastruktūra	Sveikatos apsaugos ministerija Švietimo ir mokslo ministerija Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	VšĮ Centrinė projektų valdymo agentūra
3.3. Aplinka ir darnus vystymasis	Aplinkos ministerija Ūkio ministerija Susisiekimo ministerija	Aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra VšĮ Lietuvos verslo paramos agentūra Transporto investicijų direkcija
3.4. Techninė parama	Finansų ministerija	VšĮ Centrinė projektų valdymo agentūra
4. TECHNINĖS PARAMOS VEIKSMŲ PROGRAMA		
4.1. Techninė parama		

Šaltinis: 5 narystės metai, ES struktūrinė parama, 2007

Šaltinis: Pagal 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos barometrą, 2009

1 pav. Lėšų Lietuvai iš ES struktūrinių fondų 2007–2013 metais pasiskirstymas pagal programas (tūkst. Lt).

4 PRIEDAS

1 lentelė. Darbo grupės kiekvienai veiksmų programai rengti, jų kompetencijai priskirtos investicijų kryptys ir atsakingos institucijos

Eil. Nr.	Darbo grupė (DG)	Investicijų kryptys*	Atsakinga institucija**
1.	Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa		
1.1.	DG „Žmonių pritraukimas ir išlaikymas darbo rinkoje“	Užimtumas ir lankstesnės darbo vietos	SADM
1.2.	DG „Mokymasis ir kvalifikacijos kėlimas, mokymosi visą gyvenimą sistemos plėtra“	Mokymosi visą gyvenimą sistema	ŠMM
1.3.	DG „Tyrejų ir mokslininkų gebėjimų stiprinimas“	Tyrejų ir mokslininkų gebėjimai	ŠMM
1.4.	DG „Viešojo administravimo gebėjimų stiprinimas“	Viešojo administravimo tobulinimas	VRM
2.	Ekonomikos augimo veiksmų programa		
2.1.	„Tiesioginė ir netiesioginė parama Moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai (MTTP) bei inovacijoms ir investicijų skatinimas“	Tiesioginė parama MTTP ir inovacijoms; Palankios sąlygos verslui ir inovacijoms	ŪM
2.2.	„Informacinė visuomenė visiems“	Informacinė visuomenė visiems	IVPK
2.3.	„Transporto tinklas“	Transporto tinklas	SM
2.4.	„Energijos tiekimo tinklai“	Energijos tiekimo tinklai	ŪM
3.	Sanglaudos skatinimo veiksmų programa		
3.1.	„Vietinė plėtra“	Savivaldybių urbanistinė infrastruktūra; Veiklos kaimo vietovėse diversifikavimas; Paveldas/turizmas	VRM
3.2.	„Viešųjų paslaugų kokybė ir prieinamumas“	Sveikata; Darbo rinkos institucijos; Švietimo institucijos	ŠMM
3.3.	„Aplinkos kokybė ir energijos vartojimo efektyvumas“	Aplinka; Energijos efektyvumas	AM

** AM – Aplinkos ministerija; IVPK – Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės; SADM – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija; SM – Susisiekimo ministerija; ŠMM – Švietimo ir mokslo ministerija; VRM – Vidaus reikalų ministerija; ŪM – Ūkio ministerija.

Šaltinis: Pasirengimas 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo laikotarpiui Lietuvoje

1 lentelė. NUTS valstybių lygmenys

Valstybė	NUTS 1		NUTS 2		NUTS 3	
<u>Airija</u>	Airija	1	Kraštai	2	<u>Regionai</u>	8
<u>Austrija</u>	<u>Žemių grupė</u>	3	<u>Žemės</u>	9	Apskričių grupė	35
<u>Belgija</u>	<u>Regionai</u>	3	<u>Provincijos</u>	10	Apskritys	43
<u>Bulgarija</u>	Regionai	2	Planavimo regionai	6	<u>Sritys</u>	28
<u>Čekija</u>	-	1	Kraštų grupės	8	<u>Kraštai</u>	14
<u>Danija</u>	-	1	—	1	<u>Amtai</u>	15
<u>Estija</u>	Estija	1	Estija	1	<u>Apskričių grupės</u>	5
<u>Graikija</u>	Regionų plėtros grupės	4	<u>Kraštai</u>	13	<u>Prefektūros</u>	51
<u>Ispanija</u>	<u>Autonominių bendruomenių grupės</u>	7	<u>Autonominės bendruomenės</u>	19	<u>Provincijos</u>	52
<u>Italija</u>	<u>Regionų grupės</u>	5	<u>Regionai</u>	20	<u>Provincijos</u>	110
<u>Jungtinė Karalystė</u>		12		37		133
<u>Kipras</u>	Kipras	1	Kipras	1	Kipras	1
<u>Latvija</u>	Latvija	1	Latvija	1	Regionai	6
<u>Lenkija</u>	Vaivadijų grupės	6	<u>Vaivadijos</u>	16	<u>Pavietų grupės</u>	45
<u>Lietuva</u>	Lietuva	1	Lietuva	1	<u>Apskritys</u>	10
<u>Liuksemburgas</u>	Liuksemburgas	1	Liuksemburgas	1	Liuksemburgas	1
<u>Malta</u>	Malta	1	Malta	1	Salos	2
<u>Nyderlandai</u>	<u>Kraštai</u>	4	<u>Provincijos</u>	12	Regionai	40
<u>Portugalija</u>	Kontinentinė Portugalija	3	<u>Regionų koordinavimo komisijos</u>	7	<u>Municipalitetų grupės</u>	32
<u>Prancūzija</u>	Zonos	9	<u>Regionai</u>	26	<u>Departamentai</u>	100
<u>Rumunija</u>	Rumunija	1	Plėtros regionai	8	<u>Apskritys</u>	42
<u>Slovakija</u>	Slovakija	1	<u>Kraštų grupės</u>	4	<u>Kraštai</u>	8
<u>Slovėnija</u>	Slovėnija	1	Slovėnija	1	<u>Statistiniai regionai</u>	12
<u>Suomija</u>	<u>Žemyninė Suomija</u>	2	<u>Provincijos</u>	5	<u>Regionai</u>	21
<u>Švedija</u>	Švedija	1	<u>Nacionalinės teritorijos</u>	8	<u>Provincijos</u>	21
<u>Vengrija</u>	Regionų grupės	3	<u>Regionai</u>	7	<u>Apskritys</u>	20
<u>Vokietija</u>	<u>Žemės</u>	16	<u>Apygardos</u>	41	<u>Apskritys</u>	439

Šaltinis: Nuts, Straipsnis iš Vikipedijos, laisvosios enciklopedijos

1 lentelė. Lenkijos nacionaliniai dokumentai, kuriais vadovaujantis organizuojama struktūrinė politika

Programavimo dokumentai	
2004–2006	2007–2013
Tarybos reglamentas (EB) 1999 m. birželio 21 Nr. 1260/1999, nustatantis bendrąsias nuostatas dėl struktūrinių fondų	Tarybos reglamentas (EB) 2006 m. liepos 11 d., nustatantis bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo bei panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1260/1999 1083/2006
Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1164/1994, įsteigiančio Sanglaudos fondą nuo 1994 gegužės 16 d., su pakeitimais	Tarybos reglamentas (EB) 2006 m. liepos 11 d., įsteigiantis Sanglaudos fondą 1084/2006
Sanglaudos fondo strategija 2004–2006	Bendrijos strateginės gairės dėl sanglaudos
Nacionalinis plėtros planas	Nacionalinė strateginė informacinė struktūra 2007–2015 m.
Bendrijos paramos	Nacionalinė strateginė informacinė struktūra (nacionalinių sanglaudos strategija)
Veiklos programa	Veiklos programos
Papildomos programos	Išsamus programų prioritetų aprašymas

Šaltinis: Portal Funduszy Europejskich, 2009

ANKETA

Esu Aldona Laumelytė, Vilniaus Mykolo Romerio universiteto Strateginio valdymo ir politikos fakulteto studentė. Šiuo metu rašau magistro baigiamąjį darbą tema „EUROPOS SAJUNGOS STRUKTŪRINĖS POLITIKOS LIETUVOJE IR LENKIJOJE LYGINAMOJI ANALIZĖ“, todėl norėčiau sužinoti Jūsų nuomonę apie Europos Sąjungą ir Lietuvos ekonominę padėtį bei narystę joje. Jūsų atsakymai bus naudojami tik mano darbe, lyginant Lietuvos ir Lenkijos valstybės tarnautojų nuomonę.

Tinkamą variantą pažymėkite arba apveskite. Iš anksto dėkoju už nuoširdžius Jūsų atsakymus.

1. Kaip Jūs įvertintumėte esamą padėtį kiekvienoje iš šių sričių? *

Labai gera Gana gera Prasta Labai bloga Neturiu nuomonės

Lietuvos ekonomikos padėtis	☐	☐	☐	☐	☐
Europos ekonomikos padėtis	☐	☐	☐	☐	☐
Ekonomikos padėtis pasaulyje	☐	☐	☐	☐	☐
Lietuvos darbo rinkos padėtis	☐	☐	☐	☐	☐
Aplinkos padėtis Lietuvoje	☐	☐	☐	☐	☐

2. Kokius lūkesčius Jūs siejate su artimiausiais 12 mėnesių: ar artimiausi 12 mėnesių, Jūsų manymu, bus geresni, blogesni ar tokie pat, kalbant apie ...? *

Geresni Blogesni Tokie patys Neturiu nuomonės

Ekonominę padėtį Lietuvoje	☐	☐	☐	☐
Įsidarbinimo galimybes Lietuvoje	☐	☐	☐	☐
Ekonominę padėtį ES	☐	☐	☐	☐
Ekonominę padėtį pasaulyje	☐	☐	☐	☐

3. Kokios dvi svarbiausios problemos šiuo metu aktualiausios Lietuvai? *
žymėti ne daugiau 2 variantus

- Nusikalstamumas
- Ekonominė padėtis
- Kylančios kainos / infliacija
- Mokesčių sistema
- Nedarbas
- Terorizmas
- Krašto apsauga/Užsienio politika
- Aprūpinimas būstu
- Imigracija
- Sveikatos priežiūros sistema

- Švietimo sistema
- Pensijos
- Nei viena
- Klausimai, susiję su energetika
- Aplinkos apsauga
- Neturiu nuomonės

4. Apskritai kalbant, ar, Jūsų manymu, narystė Europos Sąjungoje Lietuvai yra ...? *

- Teigiamas dalykas
- Neigiamas dalykas
- Nei teigiamas, nei neigiamas
- Neturiu nuomonės

5. Atsižvelgiant į visas aplinkybes, ar, Jūsų manymu, narystė Europos Sąjungoje Lietuvai yra naudinga, ar ne? *

- Taip, naudinga
- Ne, nenaudinga
- Neturiu nuomonės

6. Bendrai kalbant, ar, Jūsų manymu, šiuo metu reikalai krypsta į gerąją pusę, ar į blogąją pusę...? *

	reikalai krypsta į gerąją pusę	reikalai krypsta į blogąją pusę	Nei taip, nei ne	Neturiu nuomonės
Lietuvoje	☐	☐	☐	☐
Europos Sąjungoje	☐	☐	☐	☐

7. Norėčiau Jums užduoti klausimą apie tai, kiek Jūs pasitikite tam tikromis institucijomis. Prašau pasakyti apie kiekvieną iš šių institucijų, ar Jūs linkę ja pasitikėti, ar linkę nepasitikėti? *

	Linkę pasitikėti	Linkę nepasitikėti	Neturiu nuomonės
Teise / Lietuvos teisėsaugos sistema	☐	☐	☐
Politinėmis partijomis	☐	☐	☐
Lietuvos Vyriausybė	☐	☐	☐
Lietuvos Respublikos Seimu	☐	☐	☐
Europos Sąjunga	☐	☐	☐

8. Apskritai kalbant, Europos Sąjunga Jums sukuria labai teigiamą, greičiau teigiamą, neutralų, greičiau neigiamą ar labai neigiamą įvaizdį? *

- Labai teigiamą
- Gana teigiamą
- Neutralų

- Gana neigiamą
- Labai neigiamą
- Neturiu nuomonės

9. Ką Jums asmeniškai reiškia Europos Sąjunga? *

Galite pasirinkti kelis atsakymo variantus

- Taiką
- Ekonominę gerovę
- Demokratiją
- Socialinę apsaugą
- Laisvę keliauti, studijuoti ir dirbti bet kur ES
- Kultūros įvairovę
- Svaresnį žodį pasaulyje
- Eurą
- Nedarbą
- Biurokratiją
- Pinigų švaistymą
- Mūsų kultūros savitumo praradimą
- Neturiu nuomonės
- Nepakankamą išorinių sienų kontrolę
- Daugiau nusikaltimų

10. Prašau pasakyti apie kiekvieną teiginį, ar Jūs pritariate šiam teiginiui ar ne? *

	Už	Prieš	Neturiu nuomonės
Europos pinigų sąjunga su bendra valiuta euru	☐	☐	☐
Tolimesnė Europos Sąjungos plėtra, ateityje įtraukiant kitas šalis	☐	☐	☐
Spartesnis Europos kūrimo tempas vienoje grupėje šalių, nei kitose šalyse	☐	☐	☐

11. Jūsų nuomone, kiek Lietuvos ekonomiką veikia pasaulinė ekonominė padėtis? *

- Labai
- Kažkiek
- Beveik ne
- Visiškai ne
- Neturiu nuomonės

12. Kurioms dviem iš šių priemonių Europos Sąjunga turėtų teikti pirmenybę siekdama padėti žmonėms įveikti finansinės ir ekonominės krizės pasekmes? *

Žymėti ne daugiau 2 variantus

- Investicijos į švietimą/mokymus/mokslinius tyrimus
- Investicijos į infrastruktūras
- Investicijos į energetiką ir aplinkos apsaugą
- Parama didelėms bendrovėms / pramonei
- Parama mažoms ir vidutinėms įmonėms
- Garantuoti sveikatos priežiūros paslaugas
- Parama pensininkams
- Parama bedarbiams
- Parama skurdžiausiesiems
- Nė viena
- Neturiu nuomonės

13. Kaip manote, kokiai politikos sričiai turėtų būti skiriamas didesnis dėmesys Lietuvoje? *
Galite pasirinkti kelis atsakymo variantus

- Žemės ūkis
- Aplinka
- Konkurencija
- Užimtumas ir socialiniai reikalai
- Energetika

14. Prašau pasakyti apie kiekvieną iš šių sričių, ar, Jūsų manymu, daugiau sprendimų šioje srityje turėtų būti priimti Europos Sąjungos lygiu, ar atvirkščiai, mažiau sprendimų turėtų būti priimami Europos Sąjungos lygiu? *

	Daugiau sprendimų priimami Europos Sąjungos lygiu	Mažiau sprendimų priimami Europos Sąjungos lygiu	Nereikia pokyčių	Neturiu nuomonės
Kova su nedarbu	☐	☐	☐	☐
Socialinių teisių apsauga	☐	☐	☐	☐
Ekonominio vystymosi užtikrinimas	☐	☐	☐	☐
Kova su organizuotu nusikalstamumu	☐	☐	☐	☐
Kova su terorizmu	☐	☐	☐	☐
Maisto saugos užtikrinimas	☐	☐	☐	☐
Aplinkos apsauga	☐	☐	☐	☐
Didžiausių pavojų sveikatai prevencija	☐	☐	☐	☐
Vyrų ir moterų lygiateisiškumas	☐	☐	☐	☐

Parama žemės ūkiui	☐	☐	☐	☐
Demokratijos ir taikos pasaulyje	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiavimas mokslinių tyrimų ir naujovių srityse	☐	☐	☐	☐
Nenutrūkstamo energijos tiekimu	☐	☐	☐	☐

ANKIETA

Nazywam się Aldona Laumelyte, jestem studentką drugiego roku Uniwersytetu Michala Romera w Wilnie (www.mruni.lt). Piszę pracę magisterską pod tytułem „POLITYKA STRUKTURALNA UNII EUROPEJSKIEJ NA LITWIE I W POLSCE. ANALIZA PORÓWNAWCZA”. Chciałabym poznać Pana/Pani opinię na temat UE oraz sytuacji gospodarczej w Polsce. Odpowiedzi Pana/ Pani zostaną wykorzystane wyłącznie w mojej pracy magisterskiej.

1. Jak Pan/Pani ocenia: *

	Bardzo dobra	Dość dobra	Słaba	Bardzo słaba	Nie mam zdania
Sytuację gospodarczą w Polsce	☐	☐	☐	☐	☐
Sytuację gospodarczą w Europie	☐	☐	☐	☐	☐
Sytuację gospodarczą na świecie	☐	☐	☐	☐	☐
Sytuację Polski na rynku pracy	☐	☐	☐	☐	☐
Stan/poziom ochrony środowiska w Polsce	☐	☐	☐	☐	☐

2. Prognozy na najbliższe 12 miesięcy: czy Pan/Pani sądzi, że najbliższe 12 miesięcy będą lepsze, gorsze, takie same, mówiąc o...? *

	Lepsze	Gorsze	Bez zmian	Nie mam zdania
Sytuacji gospodarczej w Polsce	☐	☐	☐	☐
Możliwości zatrudnienia w Polsce	☐	☐	☐	☐
Sytuacji gospodarczej w Unii Europejskiej	☐	☐	☐	☐
Sytuacji gospodarczej na świecie	☐	☐	☐	☐

3. Jakie w Polsce są najważniejsze problemy dzisiaj? *

Proszę podkreślić nie więcej niż 2 warianty

- Przestępczość
- Sytuacja gospodarcza
- Rosnące ceny/ inflacja
- System podatkowy
- Bezrobocie
- Terroryzm
- Obrona
- Narodowa/Polityka Zagraniczna
- Potencjał mieszkaniowy
- Imigracja

- System opieki zdrowotnej
- System oświaty
- Nie mam zdania
- Energetyka
- Ochrona środowiska
- Emerytury

4. Czy Pan/Pani sądzi, że członkostwo dla Polski w Unii Europejskiej jest:: *

- Dobrze
- Złe
- Ani dobre, ani złe
- Nie mam zdania

5. Czy Pan/Pani sądzi, że członkostwo w Unii Europejskiej jest przydatne? *

- Tak, przydatne
- Nie, nie jest przydatne
- Nie mam zdania

6. Czy Pan/Pani sądzi, że dzisiejsza sytuacja przechyla się w kierunku lepszym, czy dzisiejsza sytuacja polepsza się czy pogarsza? *

	sytuacja przechyla się w kierunku Polepsza się	sytuacja przechyla się w kierunku Pogarsza się	sytuacja przechyla się Bez zmian	nie mam zdania
W Polsce	☐	☐	☐	☐
W Unii Europejskiej	☐	☐	☐	☐

7. Pan/Pani zaufanie poniższym instytucjom. Proszę ocenić każdą instytucję osobno: *

	Ufam	Nie ufam	Nie mam zdania
Prawo/ Polski system prawny	☐	☐	☐
Partie polityczne	☐	☐	☐
Rząd Polski	☐	☐	☐
Sejm Rzeczypospolitej Polskiej	☐	☐	☐
Unia Europejska	☐	☐	☐

8. Jaki wizerunek według Pana/Pani tworzy UE ? *

- Bardzo pozytywny
- Dość pozytywny
- Neutralny
- Bardzo negatywny

- Dość negatywny
- Nie mam zdania

9. Z czym dla Pana/Pani osobiście kojarzy się Unia Europejska? *

- Pokój
- Dobrobyt gospodarczy
- Demokracja
- Ochrona socjalna
- Wolność podróżowania, studiowania i pracy w dowolnym państwie UE
- Różnorodność kulturowa
- Więcej do powiedzenia w świecie
- Euro
- Bezrobocie
- Biurokracja
- Strata pieniędzy
- Utrata tożsamości narodowej i kulturalnej
- Nie mam zdania
- Brak kontroli na granicach zewnętrznych
- Więcej przestępstw

10. Czy Pan/Pani zgadza się poniżej wymienionymi poglądami? *

	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Nie mam zdania
Europejska unia walutowa ze wspólną walutą euro	☐	☐	☐
Dalsze rozszerzenie UE w przyszłości anektując inne państwa	☐	☐	☐
Przyspieszone tempo rozwoju Europy w jednej grupie krajów, natomiast w innych - słabsze.	☐	☐	☐

11. Czy Pan/Pani sądzi, że sytuacja globalnej gospodarki działa na gospodarkę Polski? *

- Bardzo
- Średnio
- Prawie wcale
- Nie
- Nie mam zdania

12. Które dwa z poniższych działań powinna wybrać UE, chcąc pomóc ludziom w pokonaniu skutków kryzysu gospodarczo – finansowego? *

- Inwestycje w edukację/szkolenia/badania naukowe
- Inwestowanie w infrastrukturę
- Inwestowanie w energetykę i ochronę środowiska
- Wspieranie przemysłu/dużych przedsiębiorstw
- Wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw
- Gwarancja opieki służby zdrowia
- Wsparcie emerytów
- Wsparcie bezrobotnych
- Wsparcie biednych
- Nie mam zdania

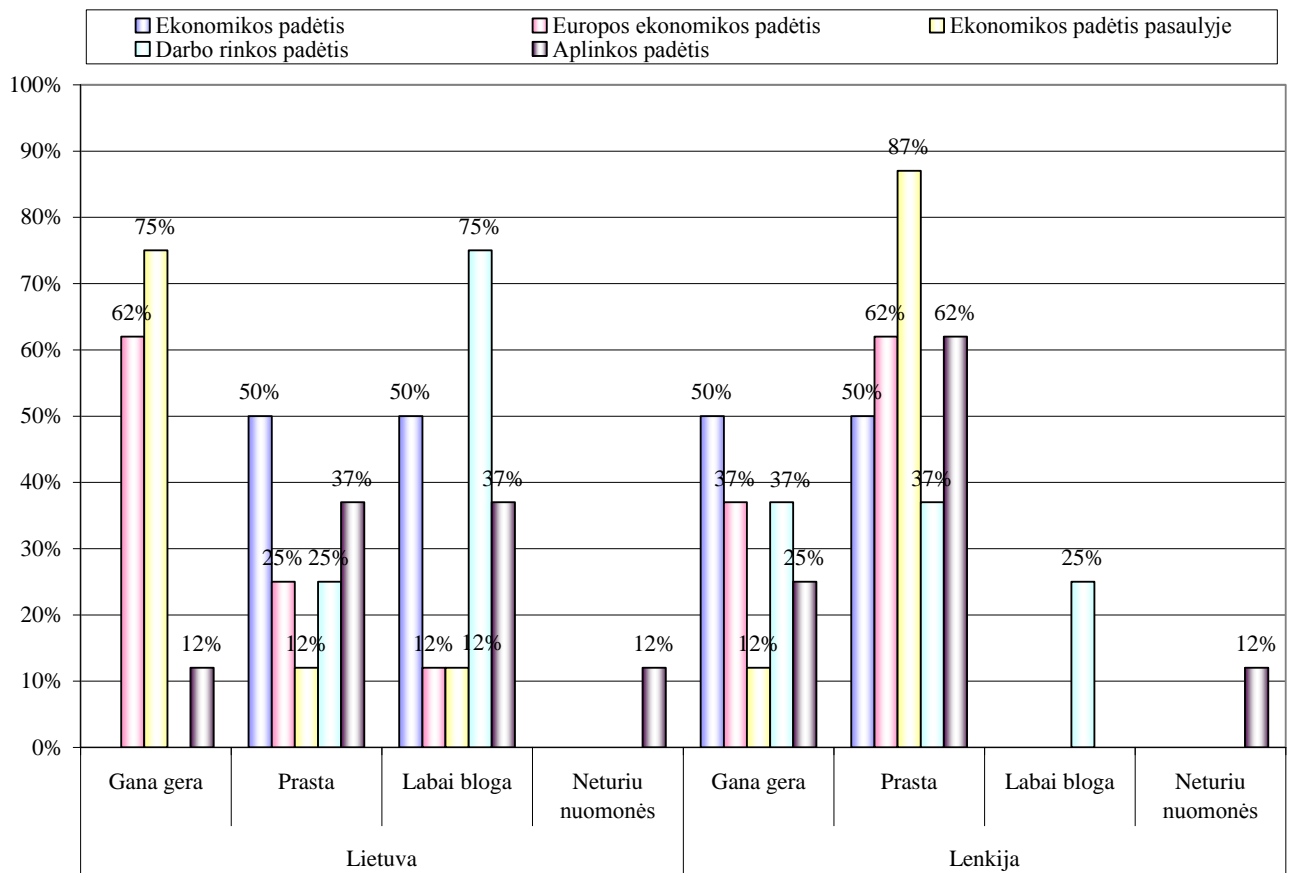
13. Jak Pan/Pani sądzi, jakie dziedziny polityki, z poniżej wymienionych, powinny mieć priorytety w Polsce? *

- Rolnictwo
- Środowisko
- Konkurencyjność przedsiębiorstw
- Zatrudnienie i sprawy socjalne
- Energetyka

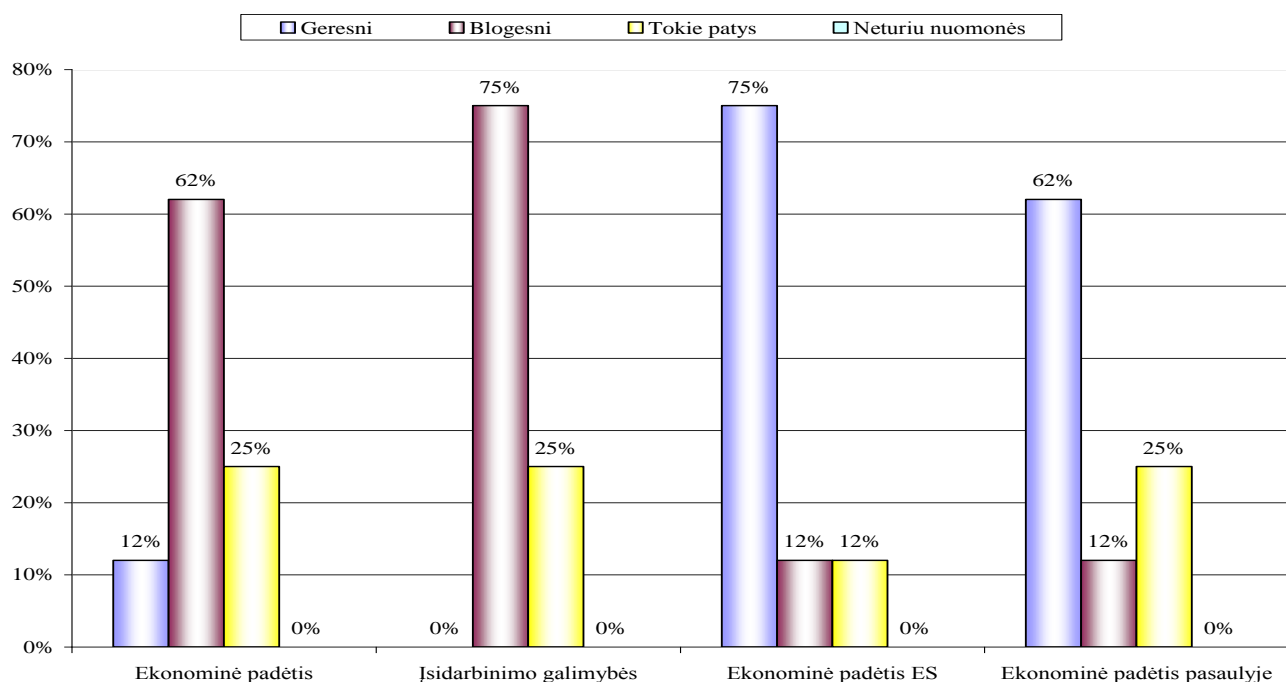
14. Czy Pana/Pani zdaniem rozwiązania z poniżej wymienionych dziedzin, mają być wiecej podejmowane na poziomie UE, czy na odwrotnie mniej? Proszę ocenić każdą . *

	Więcej rozwiązań powinno być podejmowane na poziome UE	Mniej rozwiązań powinno być podejmowane na poziome UE	Nie trzeba zmian	Nie mam zdania
Walka z bezrobociem	☐	☐	☐	☐
Ochrona praw socjalnych	☐	☐	☐	☐
Zapewnienie rozwoju gospodarczego	☐	☐	☐	☐
Walka ze zorganizowaną przestępczością	☐	☐	☐	☐
Walka z terroryzmem	☐	☐	☐	☐
Zapewnienie bezpieczeństwa żywności	☐	☐	☐	☐
Ochrona środowiska	☐	☐	☐	☐
Prewencja zagrożeniom zdrowia	☐	☐	☐	☐
Równość kobiet i mężczyzn	☐	☐	☐	☐
Wsparcie rolnictwa	☐	☐	☐	☐

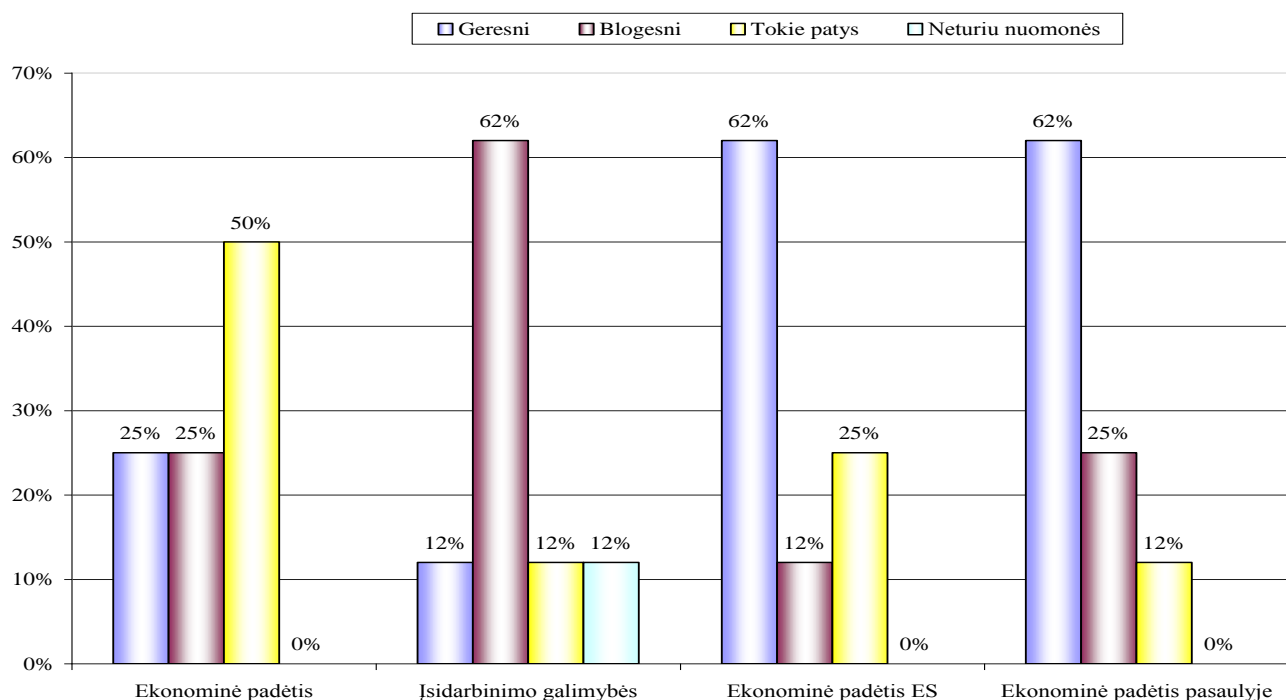
Promocja demokracji i pokoju na świecie	☐	☐	☐	☐
Współpraca w zakresie badań naukowych i dziedzinie innowacji	☐	☐	☐	☐
Bezpieczeństwo energetyczne	☐	☐	☐	☐

1 pav. 1 klausimas. Kaip Jūs įvertintumėte esamą padėtį kiekvienoje iš šių sričių? Lietuvos, Lenkijos respondentų nuomonių palyginimas.

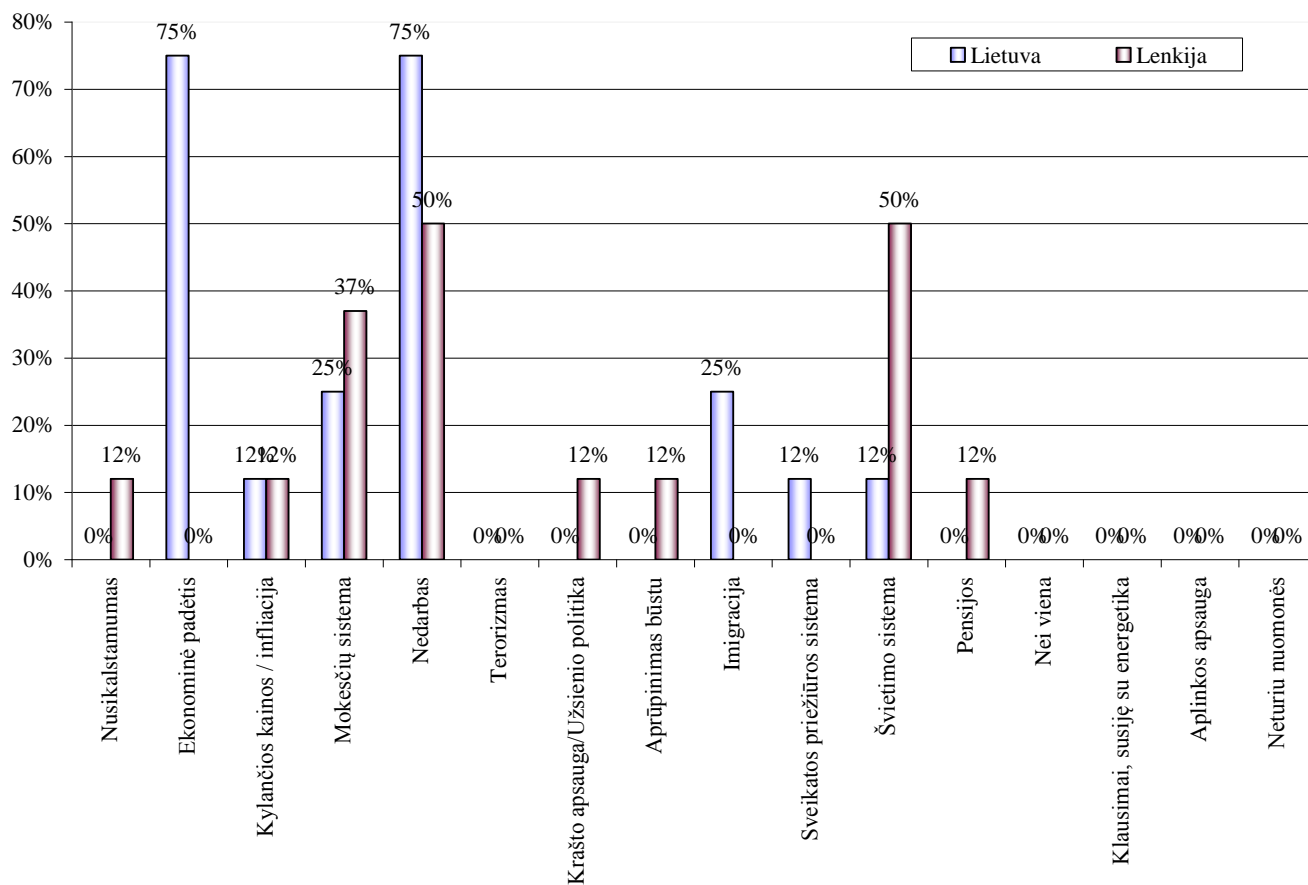

A.

B.

1 pav. 2 klausimas. Kokius lūkesčius Jūs siejate su artimiausiais 12 mėnesių: ar artimiausi 12 mėnesių, Jūsų manymu, bus geresni, blogesni ar tokie pat, kalbant apie ...? Lietuvos respondentų nuomonė (A), Lenkijos respondentų nuomonė (B).

1 pav. 3 klausimas. Kokios dvi svarbiausios problemos šiuo metu aktualiausios Lietuvai/Lenkijai?